Protosinghel PETRONIU TĂNASE

UŞILE POCĂINŢEI

meditaţii duhovniceşti la vremea Triodului

Tipărită cu binecuvântarea

I.P.S. DANIEL

Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei

EDITURA MITROPOLIEI MOLDOVEI ŞI BUCOVINEI

IAŞI - 1994

L

ISBN 973 - 96208 - *1* - *6*

Cuvânt înainte

Din experienţa sfinţilor în vată m că pocăinţa este întoarcerea omului de la lucrurile contrare lui Dumnezeu şi contrare firii la lucrurile plăcute lui Dumnezeu şi conforme cu firea umană aşa cum a creat-o Dumnezeu.

Astfel, pocăinţa este întoarcerea de la nepăsare şi nesimţire duhovnicească la trezvie (priveghere! şi simţire sfântă. Pocăinţa este întoarcerea de la starea de boală pricinuită sufletului prin păcat la starea de sănătate a sufletului, prin dobândire virtuţilor.

Pocăinţa este întoarcerea de la înstrăinarea de Dumnezeu la prietenia cu Dumnezeu şi cu sfinţii Lui.

Pocăinţa este schimbarea inimii împietrite a omului egoist şi rău în inimă milostivă şi iertătoare, pentru că a simţit milostivirea nesfârşită a lui Dumnezeu pentru om. Fără de pocăinţă nimeni nu va putea intra în împărăţia lui Dumnezeu. De aceea, atât Sfântul loan Botezătorul cât şi însuşi Mântuitorul Hristos şi-au început propovăduirea lor de chemare a lumii la mântuire şi via*a ve$nica Pnn cuvintele: *"Pocăiti-vă, că s-a apropiat împărăţia cerurilor"* (Matei 3, 2; 4,17).

Aşadar, "Uşile pocăinţei" sunt uşile cerului deschise în inimi. De aceea, perioada Triodului, ca şcoală a eliberării de păcat şi nevointâ pentru mântuire, este un urcuş spre Sf. Paşti, o ridicare

a sufletului din pâcat pentru a-L întâlni pe Hristos cel înviat, câci învierea în Hristos este cu adevârat viata împărăţiei lui Dumnezeu împărtăşită oamenilor.

Cartea "Uşile pocăinţei", scrisă de Părintele Petroniu Tănase, stareţul schitului românesc **Prodromul** din Sfântul Munte Athos, Grecia, este o meditaţie duhovnicească asupra bogăţiei de îndemnuri la pocăinţă şi pregătire pentru înviere, aşa cum sunt exprimate de sfinţii Bisericii Ortodoxe, ei înşişi fiind împlinitori şi dascăli ai pocăinţei.

Semnele adevăratei pocăinţe sunt *rugăciunea fierbinte, lacrimile curate, teama şi repulsia fată de păcat,* iar roadele pocăinţei sunt *bucuria sfântă* şi *faptele bune.* De aceea, şcoala pocăinţei este în tradiţia ortodoxă laborator al învierii sufletului şi luptă duhovnicească pentru bucuria sfântă a mântuirii pe care o dăruieşte Sfântul Duh celor ce se întorc către Dumnezeu.

Mulţumim autorului şi binecuvântăm pe cititorii acestei cărţi cu speranţa că ea le va fi de folos nu numai în perioada Postului Mare, ci în toată vremea vieţii lor, înţelegând că toată viata creştină este îndreptată spre înviere.

t DANIEL Mitropolitul
Moldovei şi Bucovinei

Mănăstirea Sihăstria - Neamţ Anul Nou, 1994

Vremea luptelor duhovniceşti

"Sosit-a vremea pocăinţei" "începutul luptelor duhovniceşti..."

Asemenea celor patru anotimpuri ale anului, legate de solstiţii şi echinocţii şi de prefaceri ale vremii, cele patru posturi de peste an sunt şi ele anotimpuri duhovniceşti, rânduite înaintea unor mari evenimente ale Bisericii, pentru a ne pregăti şi înnoi sufletele, ca să ne putem apropia cu vrednicie de Sfintele lui Hristos Taine.

între ele insă, Postul Mare deţine un loc cu totul deosebit. Presimţim acest lucru din pregătirea cu care acest post este întâmpinat de Tradiţia creştinească, din grija cu care Biserica ni-1 vesteşte cu trei săptămâni mai înainte, ceea ce nu se întâmplă cu nici unul din celelalte posturi mari de peste an.

Numirile pe care imnografia Bisericii le dă Postului Mare, precum *"Uşa pocăinţei", "Calea mântuirii", "Maica curăţiei", "Vremea luptelor duhovniceşti"* ş.a, ne spun mai precis rostul său deosebit, întotdeauna postul este legat de pocăinţă, acum însă el este arătat ca o *"cale",* ca o *"metodă de pocăinţă".* O perioadă mare de timp

este rânduită anume pentru pocăinţă; ni se dau îndrumări amănunţite cum s-o facem, cum să le aplicăm practic, zi de zi, în viaţa de rugăciune a Bisericii, la sfintele slujbe, cu metanii, post aspru, veghere, cetire duhovnicească. E însăşi pocăinţa în lucrare, sub îndrumarea şi cu ajutorul Bisericii.

Două feţe are această lucrare: pe de o parte disciplinarea, punerea în rânduială a vieţii noastre sufleteşti, lupta cu răul din noi; pe de alta, lupta cu răul din afară, cu puterile întunericului, care mai mult ne asaltează în vremea postului, precum vedem din viaţa însăşi a Domnului Hristos. Este războiul cel nevăzut, care trebuie dus "după Lege", precum zice Apostolul, pentru a putea ieşi biruitori. Rânduiala Postului Mare aceasta urmăreşte: să ne înveţe legea şi strategia războiului, să ne arate armele de luptă.

Toate acestea se fac în vederea atingerii unui rezultat precis: biruinţa asupra păcatului, izbăvirea de răutăţi, "săvârşirea bunătăţilor", lucrarea virtuţilor.

Icoana acestei înnoiri ne este sugerată de însăşi vremea de peste an, când este rânduit Postul Mare: începe în iarnă şi se sfârşeşte primăvara, când întreaga fire reînvie, după amorţeala din timpul iernii. Iarna este chipul vieţii noastre de păcat, primăvara - chipul învierii noastre. Apoi, se încheie cu moartea şi învierea Domnului, care sunt pârgă a morţii şi învierii noastre, pe care şi noi trebuie să le înfăptuim, învierea Domnului, învierea firii, sunt icoană, chip al învierii noastre, spre viaţa de veci. Este firesc deci ca această vreme a Postului Mare să fie rânduită anume pentru învierea noastră din păcat.

De aici atenţia deosebită cu care este întâmpinat acest post. Cele trei săptămâni premergătoare ne pregătesc anume pentru ostenelile postului, ca ele să se desfăşoare după rânduială, pentru a ajunge la ţinta urmărită.

Dar moartea şi învierea noastră duhovnicească nu sunt nişte lucruri care trebuiesc realizate numai în Postul Mare, ci ele constituie însăşi scopul vieţii noastre pământeşti. Mântuitorul Hristos, prin

învierea Sa, a inaugurat deja Pastile cel veşnic şi în Trupul Său înviat ne-a dăruit pârga trupului celui nou, pe care îl vom avea şi noi în ziua cea de apoi.

Acum însă noi le avem ca o arvună şi le trăim la Pastile din fiecare an, căci învierea noastră nu se face dintr-o dată, ci treptat, ca o creştere organică, din putere în putere, până la învierea deplină, cea de la urmă, precum o mărturisim în noaptea Sfintelor Paşti: *"Ieri m-am îngropat împreuna cu Tine, Hristoase, azi înviez împreună cu Tine, înviind Tu..."*

Astfel, metoda arătată de Postul Mare capătă o valoare generală pentru viaţă, este calea rânduită de Biserică, pe care trebuie să călătorim de-a lungul vieţii pămînteşti, pentru a intra în împărăţia cerească. Ne-o spune şi numărul săptămânilor postului: numărul 7 fiind simbolul veacului de acum, precum şi cadrul liturgic în care este cuprins postul: între **Duminica Izgonirii lui Adam din Rai** şi **Duminica învierii,** hotare între care se cuprinde întreaga noastră viaţă pământească. De aceea Postul Mare ne apare şi ca o icoană a vieţii noastre pământeşti: pe de o parte, vreme de necaz şi de întristare, ca urmare a păcatului; pe de alta, vreme de luptă cu răul şi de pregătire pentru redobândirea Raiului pierdut.

De aceea, zăbovirea cu stăruinţă asupra vieţii liturgice din vremea Triodului ne este de mult folos sufletesc. Ne luminează asupra lucrului cel mai de seamă, pe care îl avem de făcut în viaţa, asupra meşteşugului prin care ne lucrăm mântuirea noastră.

Protos. ***PETRONIU TĂNASE***

TRIODUL

O decada deplină de săptămâni întru lucrarea desăvârşită a virtuţii, ca să dobândim asemănarea cu Domnul lisus.

Dar pentru aceasta trebuie:

O întreită pregătire spre a cunoaşte: fiinţa, puterea şi lucrarea virtuţilor şi întreitele curse ale celui viclean.

O încordare deplină, cu toate puterile sufleteşti şi trupeşti în lucrarea despătimirii şi înnoirii noastre.

Ajutorul nelipsit al harului, agonisit de mântuitoarele lui Hristos Patimi.

Aşa ne pregătim pentru Sfânta înviere.

Iar dacă toată viaţa vom călători pe această cale, vom ajunge şi la Pastile cel veşnic.

L

DUMINICA VAMEŞULUI ŞI A FARISEULUI

Cea dintâi Duminică, a Vameşului şi Fariseului, Sfinţii Părinţi au mai numit-o "vestitoare" a luptelor celor duhovniceşti, pentru că prin ea, ca o trâmbiţă, ni se vesteşte pregătirea de război împotriva dracilor, în postul care vine.

Primul semnal al acestei pregătiri de luptă ni-1 dau cele trei stihiri, care se cântă îndată după Evanghelia Utreniei: *Uşile pocăinţei, în cărările mântuirii...* şi *La mulţimea faptelor mele celor iele...,* stihiri care ne umplu de umilinţă şi ne răscolesc inimile, în lumina lor ne vedem cu sufletul şi cu trupul întinate de mulţimea faptelor celor rele pe care le-am făcut; cu viaţa de până acum irosită în lenevire, iar ziua înfricoşatei Judecăţi apropiindu-se înspăimântătoare. Ce vom face? Adâncă mâhnire şi cutremurare ne cuprinde şi ne umbreşte sufletul. Dar în acelaşi timp se iveşte şi o rază de nădejde: milostivirea cea nemăsurată a lui Dumnezeu, puternicele rugăciuni ale Maicii Domnului şi lucrarea curăţitoare şi înnoitoare a Pocăinţei, ale cărei uşi se deschid acum. Nădejdea ne întăreşte şi ne dă îndrăzneală să strigăm cu zdrobire de inimă ca şi Proorocul

David: *"Miluieşte-mă Dumnezeule, după mare mila Ta!"* Cele trei stihiri ne pleacă spre pocăinţă şi totodată ne învaţă cum să o facem:

- întorcându-ne la noi înşine şi cugetând la viaţa noastră păcătoasă;
- cu cutremur şi cu teamă de înfricoşata Judecată;
- cu nădejde şi încredere în dumnezeiasca milostivire.

Simţămintele de teamă şi nădejde, pe care ni le trezesc aceste stihuri, trebuie să ne însoţească nelipsit de-a lungul Sfântului Post; de aceea le vom auzi de acum înainte la utrenia fiecărei duminici, până în duminica a cincea.

Al doilea semnal de pregătire ni-1 dă pilda evanghelică a Vameşului şi a Fariseului (Le. 18, 10-14), la care cântările şi citirile vecerniei şi utreniei mereu ne vor îndemna să cugetăm:

"Să nu ne *rugăm ca fariseul, fraţilor, că tot cel ce se înalţă pe sine, se va smeri; ci să ne smerim înaintea lui Dumnezeu prin post-ire, ca vameşul strigând: "Dumnezeule, milostiveşte-Te spre noi păcătoşii!"* sau, *"Fariseul biruindu-se de slava deşartă, s-a lipsit de bunătăţi; iar vameşul, prin pocăinţă s-a învrednicit de daruri..."*

Precum ne tâlcuieşte Sinaxarul duminicii, pilda ne pune înainte două aşezări sufleteşti: aceea a vameşului, pe care trebuie să tindem să o agonisim, şi cealaltă a fariseului, de care se cuvine să ne ferim şi să fugim. Pentru că smerenia şi pocăinţa vameşului sunt puternică într-armare împotriva dracilor, iar mândria şi înălţarea fariseului, început şi izvor a tot păcatul. Căci prin mândrie a căzut diavolul şi tot prin ea Adam a fost izgonit din Rai. Iar toată tămăduirea a venit prin smerenie, prin smerenia Fiului lui Dumnezeu, Care a luat chip de rob şi a răbdat moarte de ocară pe Cruce.

Pilda ne arată pe viu acest lucru. Fariseul era om drept, iar vameşul om păcătos; acesta însă, prin smerenie,s-a întors mai îndreptat decât acela la casa sa. Recunoscându-şi păcatul, vameşul a dobândit dreptatea, fără osteneală şi degrab; şi ca el toţi cei ce s-au smerit, precum ne arată şi minunata cântare de la vecernia'

duminicii: "Atotţiitorule Doamne, ştiu cât pot lacrimile! Că pe Iezechia din porţile morţii 1-au ridicat, pe cea păcătoasă din păcatele cele de mulţi ani au mântuit-o; iar pe vameşul, mai presus decât pe fariseul, 1-au îndreptat". Iată dar că smerenia curăţă degrabă şi uşurează povara păcatului, precum însuşi Domnul o spune: Tot cel ce se smereşte se va înălţa"(Le. 18,14).

Dar înălţarea este mai mult decât curăţire de păcate, îndată ce omul se curăţă de păcat, începe să lucreze harul, care sălăşluieşte întru el şi pe care păcatul nu-1 lasă să lucreze. De aceea Apostolul spune: "Domnul celor smeriţi le dă har" (I Petru 5, 5). Smerenia face lucrător harul din om, iar lucrarea harului este felurimea cea bogată a tuturor virtuţilor. Aşa cum mândria este izvor a toată răutatea, smerenia este izvorul a toată virtutea: pe de o parte se usucă răul de la izvor, pentru că este potrivnică mândriei; iar pe de alta, fiindcă este prielnică creşterii tuturor virtuţilor.

Lucrarea smereniei însă nu se opreşte aici. întocmai ca şi bogăţia pământească, bogăţia cea duhovnicească a virtuţilor este primejduită de vrăjmaşii cei nevăzuţi, dracii. Cum ne fură ei rodul faptelor bune, ne-o spune Sf. Maxim Mărturisitorul. *"Când omul se străduieşte cu virtutea şi cunoştinţa duhovnicească, se apropie de el dracii mândriei, ai slavei deşarte, ai dorinţei de a plăcea oamenilor şi ai făţărniciei, care nu numai că nu-1 împiedică de la .virtute, ci îl şi ajută cu prefăcut vicleşug, pentru ca apoi să-1 tragă spre cele de-a stânga"* (Rasp. către Thalasie 56, Filoc. voi. III). Se apropie viclenii de lucrătorul virtuţii şi-i şoptesc: "Mari *lucruri faci: posteşti, te rogi, te nevoieşti, faci milostenie, eşti mai presus decât ceilalţi oameni".* Dacă omul ia aminte şi începe să se încreadă în sine, să se înalţe, cade ca fariseul cel drept dar lăudăros, îşi pierde rodul ostenelilor, fiindcă "tot cel ce se înalta, se va smeri" (Le. 18,14).

Este adevărat ceea ce spun necuraţii cu vicleşug, că mare lucru face cel ce săvârşeşte binele, pentru că toate faptele bune sunt mari şi vrednice de cinste. Dar sunt aşa nu pentru că le face omul, ci

pentru că sunt roade ale Duhului Sfânt, fără de care nu putem face nimic. De aceea ne învaţă Domnul: **"Aşa şi voi, când veţi face toate cele poruncite vouă, si ziceţi: slugi netrebnice suntem, căci am făcut ceea ce eram datori si facem"** (Luca 17,10).

"Lucrează şi veghează" ne învaţă Sfinţii Părinţi. Lucrează toate faptele cele bune, dar nu fii fără de grijă de rodul lor, ci păzeşte-1 de tâlharii cei nevăzuţi. Iar putere nebiruită împotriva lor şi cămara cea mai sigură pentru comorile cele duhovniceşti, de care nu se pot apropia tâlharii-draci, este smerenia. Odată, Cuviosul Antonie a văzut toate cursele vrăjmaşului ca o mreajă întinse pe pământ şi suspinând a zis: "Oare cine *poate scăpa de ele?"* Şi a auzit un glas zicând: "Smerenia". Altădată, diavolul îi spune Cuviosului Macarie cel Mare: *"Multă silă îmi faci Macarie, şi n-am nici o putere asupra ta. Căci iată, orice faci tu, fac şi eu: posteşti tu, dar eu nu mănânc deloc; tu privegheri, dar eu nu dorm nicidecum; numai cu un lucru mă biruieşti tu".* Şi 1-a întrebat Awa Macarie, care este acel lucru; şi i-a răspuns diavolul: *"Smerenia ta, din cauza ei nu am nici o putere asupra ta".*

Iată deci, cât de minunat dar este smerenia:
- curăţă cu lesnire tot păcatul;
- este prielnică sporirii virtuţilor;
- este cămară nefurată a faptelor bune şi
- armă nebiruită împotriva mândrilor draci.

De aceea nici nu se putea mai potrivită pregătire pentru Sfinţita Patruzecime decât îndemnul la smerenie. Căci ce facem noi în vremea postului? Ne curăţim de păcate prin pocăinţă şi smerenie, ne străduim la săvârşirea faptelor bune, ne silim să păzim nefurat rodul duhovniceştilor nevoinţe şi ne războim cu duhurile răutăţii. Or, pe toate acestea le împlineşte smerenia cu multă lesnire.

Dar lucrurile acestea nu le facem numai în Postul Mare. Toată viaţa pământească este o luptă cu duhurile răutăţii, curăţire de păcat şi împodobire cu virtuţi. De aceea totdeauna, şi nu numai în post, avem trebuinţă de smerenie. Domnul Hristos ne-a dat multe

învăţături mântuitoare, arătându-ne El însuşi cu pildă, cum să le facem. Ne-a iubit mai presus de orice şi ne-a învăţat să ne iubim şi noi la fel: **"Aşa si vi iubiţi unii pe alţii, precum v-am iubit Eu"** (loan 13, 14); apoi S-a dat pildă de smerenie, zicând: **"Invitaţi de la Mine ci sunt blând si smerit cu inima"** (ML 11,29). Toată viaţa Domnului este o neîntreruptă şi negrăită smerenie. S-a născut sme- rit în grajd de vite, a trăit smerit, a murit mai mult decât smerit. "S-a **smerit pe Sine, ascultător facându-se pani la moarte, şi încă moarte de cruce"** (Fii. 2,8). De aceea, Sf. Isaac Şirul a numit smerenia "veşmânt al Dumnezeirii", ca una cu care Domnul a fost îmbrăcat în toată viaţa Sa pământească. Dar nu numai că a fost îmbrăcat cu ea, ci El însuşi a fost întruparea smereniei, încât putem spune că El este "smerenie" precum este "dragoste", îndemnându-ne să învăţăm de la El smerenia, Mântuitorul ne-a arătat în toată viaţa Sa ce este smerenia şi ne-a lăsat-o drept cale, pe care să călătorim toată vremea vieţii noastre. Despre această cale a smereniei auzim la otpustul din Joia Mare: *"Hristos, adevăratul Dumnezeul nostru, Cel ce din nemăsurata Lui bunătate, calea cea mai bună, adică smerenia, ne-a arătat nouă de când a spălat picioarele ucenicilor şi până la Cruce şi la îngropare, smerindu-Se pentru noi..."* Ne-a lăsat, deci, smerenia drept cea mai bună cale, pe care să călătorim în toată vremea vieţii noastre.

Cu adevărat, cea mai bună cale, pentru că am văzut de câte daruri ne învredniceşte smerenia. De aceea şi Părinţii Patericului spuneau: *"Fără smerenie nu-i nădejde de* mântuire "sau *"Smerenia este cununa de pietre scumpe a monahului"*, iar Awa Dorotei: *"Mai mult decât orice avem trebuinţă de smerenie".*

Dar pe lângă bogăţia de daruri arătată mai sus, smerenia mai are încă unul şi mai mare. Ni-1 arată Mântuitorul când zice: **"învăţaţi de la Mine ci sunt blând şi smerit cu inima şi veţi afla odihna sufletelor voastre"** (Mt. 11,29).

Viaţa aceasta pământească este plină de durere şi suspin, **"în lume necazuri veţi avea"** ne spune Domnul (loan 16, 33), iar

Apostolul adaugă că: **"Prin multe suferinţe trebuie să intrăm In împărăţia lui Dumnezeu"** (F. Ap. 14,22). Abia la sfârşitul ei, nădăjduim să mergem "unde nu este durere, nici întristare, nici suspin", să dobândim odihna şi pacea mult dorită şi negăsită pe pământ. Domnul însă ne-a încredinţat că, aici pe pământ, putem avea odihna sufletelor noastre, şi anume prin smerenie.

Oare nu este un semn al vremii noastre această zbuciumare, frământare, istovire, căutare şi neurastenizare a omului? Doctorii prescriu tuturor bolnavilor odihnă şi linişte. S-au făcut "case de odihnă" şi "staţiuni de odihnă" pentru oamenii neurastenizaţi; s-au inventat metode de odihnire, de relaxare, încât, parafrazând cuvântul Awei Dorotei *"omul de azi, mai mult decât orice, are nevoie de odihnă".* De ce nu o găseşte? "învăţaţi-o de la Mine, Cel smerit, ne îndeamnă Domnul, şi veţi avea odihnă sufletelor voastre!" Prea încrezător în puterile sale, prea lăudăros cu isprăvile sale, omul a uitat, a pierdut calea cea mai bună a smereniei, s-a înstrăinat de izvorul a tot binele şi nu mai are odihnă. Dar *"sufletul omenesc nu-şi poate găsi odihnă, fără numai în* Dumnezeu " (Fer. Augustin). Smerenia însă ne aşează dintr-o dată în starea firească a existenţei noastre. Ea nu este o virtute printre celelalte, care să se adauge la viaţa noastră duhovnicească, ci este o aşezare fundamentală a omului, care se vede în prezenţa lui Dumnezeu, îi recunoaşte atotputernicia, se uimeşte în faţa măreţiei Lui apoi îşi vede micimea şi nemernicia sa, şi recunoaşte smerit că tot ceea ce are, şi însăşi existenţa lui, este un dar al negrăitei iubiri şi milostiviri dumnezeieşti, fără de care nu poate nimic.

începutul înnoirii noastre nu se poate face deci, altfel decât prin intrarea în rânduială, prin smerenie. De aceea pregătirea pentru Sfântul şi Marele Post o începem cu smerenia, ca să o trăim în această vreme şi apoi, cu ea să călătorim de-a lungul întregii vieţi acesteia, ştiind că numai călătorind pe cea mai bună cale, vom avea odihnă sufletelor noastre în veacul de acum şi în vecii vecilor.

DUMINICA FIULUI RISIPITOR

De unde vine puterea aşa de mare a smereniei? Priveşte la vameş, ce face el? Se bate în piept, neîndrăznind să se uite la cer şi zice: "Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului!" Două lucruri face: se căieşte pentru păcatele sale şi cere milă de la Dumnezeu. Două lucruri foarte simple: se vede omul aşa cum este şi aleargă la Dumnezeu, iar din ele izvorăşte un noian de daruri.

De obicei, omul fuge de sine, se fereşte să se uite în sufletul său, ca să nu vadă cum este. Se teme chiar să o facă, presimte că această privire este primejdioasă; ca o prăpastie în care, dacă te uiţi prea mult, ameţeşti şi te prăbuşeşti. Acest simţământ nu este mincinos.

Omul nepăsător de mântuire duce casă bună cu păcatul şi cu patimile; se obişnuieşte cu ele, i se par fireşti, "că aşa este el", fără să-şi dea seama de fiara pe care o hrăneşte. Abia atunci când se trezeşte şi vrea să scape de ele, face o amară experienţă. De unde păcatul i se părea plăcut, se făcea cu lesnire, acum însă a devenit o fiară ucigătoare, cu anevoie de biruit. Patima se încuibează adânc în firea omului, cu atât mai adânc, cu cât este săvârşită de mai multe ori. întreaga alcătuire: trup şi suflet, minte, simţire şi voinţă, se păcătoşesc; însăşi lumea înconjurătoare apare stricată şi îndeamnă la păcat. *"După ce diavolul pustieşte sufletul omului,* zice Sf. Maxim Mărturisitorul, se *îndepărtează şi lasă în suflet idolul păcatulw".* Acest idol nu-i altceva decât firea omenească modelată după chipul păcatului, fire care nu mai funcţionează după legile rânduite de Făcător, ci după mincinoasele legi ale patimii. Când omul vrea să scape de patimă, însăşi firea sa i se împotriveşte

şi-1 sileşte la păcat. Omul se luptă din răsputeri cu sine însuşi, dar puterea cu care el trebuia să se împotrivească răului, şi ea este pervertită şi-1 târăşte la rău; de aceea, este aproape întotdeauna biruit. N-aţi văzut oameni împătimiţi: beţivi, tutungii, desfrânaţi ş.a., care voiesc să scape de patimă, dar nu mai pot? De zeci de ori se hotărăsc s-o curme cu răul şi de zeci de ori cad. *"Patima învechindu-se şi rana obrintindu-se,* spune o vorbă veche, *a se tămădui cu anevoie este".* Iar Cuviosul Dorotei ne îndeamnă: "Să *tăiem patimile degrab, până nu ne obişnuim cu ele... pentru că dacă le vom lăsa să se întărească cu totul şi ne vor cuprinde, atunci singuri nu le vom mai putea dezrădăcina oricât de mult ne-am osteni".* Pentru că la început sunt slabe şi neputincioase ca o furnică, dar mai pre urmă cresc şi se întăresc ca nişte lei şi nu mai pot fi biruite. Aceasta este robia păcatului, moartea sufletului înainte de moarte şi arvuna iadului.

în această stare de neputinţă, omul renunţă să se mai lupte cu păcatul, se deznădăjduieşte : Nu mă mai pot mântui, sunt pierdut! Atunci apare din nou vrăjmaşul şi şopteşte: "Vezi? Ai păcătuit peste măsură; nu mai poţi face nimic; Dumnezeu te-a părăsit!" Omul se găseşte în pragul deznădejdii, pe marginea prăpastiei iadului. Aceasta-i prăpastia pe care o sapă păcatul în sufletul omului şi de care el se teme când fuge de sine. Dacă omul nu se eliberează din puterea tiranică a răului, căderea este sigură; dar omul singur, cu puterile sale numai, nu se poate smulge din robia în care se află. Ce să facă? Să ne uităm la vameş. El priveşte în prăpastia sufletului său; se spăimântă şi se cutremură dar se umileşte şi strigă degrab: *"Dumnezeule, milostiv Si mie păcătosului!".* Dar dacă omul nici nu vrea să-şi recunoască starea decăzută şi nici nu vrea să alerge la Dumnezeu? Lucru care se întâmplă de fapt cel mai adesea.

Duminica a Il-a a Triodului ne pune înainte pilda Fiului Risipitor, a tânărului care şi-a cheltuit în desfrânări toată moştenirea părintească şi a ajuns argat şi porcar, adică rob patimilor celor

ruşinoase. Ce 1-a făcut să se gândească la tatăl său? Lipsa, foamea, mizeria vieţii. Dacă omul nu se smereşte de bună voie, Dumnezeu tot nu-1 Iasă; îi trimite necazuri, încercări, boli, suferinţe, ca să-1 trezească. Pentru că smerenia trupească mai uşor aduce şi smerenia sufletească şi omul se trezeşte, "îşi vine în sine". Nevoinţele pustnicilor: posturile aspre, privegherile de toată noaptea, ostenelile trupeşti au şi acest rost, să smerească trupul şi, prin aceasta, mai uşor să smerească sufletul. Chiar dacă nu o face de bună voie, omul ajunge astfel să-şi dea seama de starea decăzuta în care se află, de robia şi de neputinţa sa şi aleargă la Dumnezeu, Singurul Care poate să mântuiască. Aceste două atitudini sunt strâns legate împreună şi amândouă absolut trebuitoare pentru izbăvire. Tâlharul pe cruce şi-a recunoscut fărădelegile şi tot atunci a strigat: "Pomeneşte-mă, Doamne!"; de aceea a auzit: "Astăzi vei fi cu Mine în Rai!" (Luca 23, 42-43); Iuda însă, deşi s-a căit de fărădelegea sa, în loc să alerge la învăţătorul, a mers la templu, a aruncat arginţii şi ducându-se, s-a spânzurat. (Mt. 27, 5)

Pilda Fiului Risipitor tocmai acest rost are: să ne îndemne să alergăm degrab la Tatăl, îndată ce ne-am văzut cum suntem, ca să nu cădem în deznădăjduire. Şi pentru ca să alunge de la noi îndoiala, teama, ruşinea, ne pune înainte cea mai desăvârşită icoană a milostivirii şi bunătăţii dumnezeieşti. Oricât de multe păcate am fi făcut, să nu ne îndoim de iertare; niciodată nu este biruită milostivirea şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu, "Care aşa de mult a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat pentru dânsa" (loan 3,16). *"Milostivirea Lui Dumnezeu este foc arzător,* zice Sf. loan Gură de Aur. *O, de am avea noi atâta ardoare pentru El, câtă duioşie părintească are El pentru noi!"*

Am văzut undeva o mişcătoare icoană a acestei milostiviri dumnezeieşti. O casă în mijloc de câmpie şi drumul care trece prin faţa ei pierzându-se Ia nesfârşit. Sus pe terasa casei, un bătrân cu barbă albă, sprijinit în toiag, se apleacă înainte, cu mâna streaşină la ochi, uitându-se în zare. Ce a vrut să spună pictorul cu acest

tablou? Zice pilda evanghelică despre fiul risipitor care se întorcea acasă: **"încă departe fiul fiind, 1-a văzut tatăl său şi i s-a făcut milă şi alergând a căzut pe gmmajii lui şi 1-a sărutat"** (Le. 15,20). Dar cum a aflat tatăl de întoarcerea fiului? Aici este tâlcul bătrânului ce se uită în zare. Aşa de mult îşi iubea el fiul, că nu-şi putea închipui să-1 piardă pentru totdeauna. De aceea, mereu îl aştepta, mereu se uita în zare, mereu cu mâna streaşină la ochi: "Oare nu cumva vine?" De aceea 1-a şi văzut de departe. Aşa-i mila cea nesfârşită a lui Dumnezeu. Nu oboseşte, nu se împuţinează, mereu se uită după fiecare din noi păcătoşii, mereu ne aşteaptă; "Nu se poate să nu vină! Am făcut atâta pentru dânsul, mi-am dat însăşi viaţa pentru el, trebuie să se întoarcă!" Nu este păcat care să biruiască milostivirea lui Dumnezeu. De aceea, oricât de grozavă ar fi păcătoşenia în care ne aflăm, să nu deznădăjduim. Dumnezeu ne aşteaptă ca să ne ierte, să ne cuprindă în braţele părinteşti. Şi nu numai că ne îmbrăţişează - semnul iertării, ci ne îmbracă cu haina cea dintâi, cu haina curăţiei; ne pune inel în deget - semnul eliberării de păcat şi al înfierii; ne pune încălţăminte în picioare, adică ne întăreşte pe calea virtuţii, ca să nu ne mai înţepăm de ghimpii păcatului şi - tăind viţelul cel hrănit - adică pe Fiul Său Euharistie, se face bucurie mare: se bucură Puterile cereşti şi însuşi Tatăl Ceresc pentru păcătosul care se pocăieşte (Le. 15,10).

La utrenia acestei duminici se adaugă şi se cântă Psalmul 136: **"La râul Babilonului, acolo am şezut şi am plâns, când ne-am adus aminte de Sion. «Cântaţi-ne şi nouă din cântările Sionului», ne îndemnau cei ce ne robiseră pe noi; dar cum să cântăm cântare Domnului In pământ străin? De te voi uita, Ierusalime, uitată să fie dreapta mea. Să mi se lipească limba de grumazul meu de nu-mi voi aduce aminte de tine. Fiica Babilonului, ticăloasa! Fericit este cel ca va lovi de piatră pruncii tăi!"**

Psalmul acesta este o mişcătoare icoană a omului căzut în robia păcatului şi a izbăvirii lui. Cel robit de patimi este înstrăinat de cetatea bucuriei - Sionul; este dus departe, ca şi Fiul risipitor, în

Babilonul cel întunecat şi în robie. "Cântă şi aici din cântările Sionului", porunceşte diavolul. "Bucură-te şi în păcat, slăveşte-mâ şi pe mine, cum slăveai pe Dumnezeu". Dar cum să cântăm cântarea Domnului în pământ străin? Cântarea Domnului răsună numai împreună cu El şi în casa Lui; numai când suntem cu El şi împlinim poruncile Lui. în robia păcatului însă, nu mai putem face voia Lui, suntem sub stăpânirea tiranului care ne robeşte. Cum să te bucuri săvârşind păcatul? Adevărata bucurie numai în casa părintească se află; numai în Sion putem cânta "cântarea Domnului".

Jurământul grozav al evreilor: "Să-mi înţepenească mâna cea dreaptă şi să mi se lipească limba de cerul gurii"; să devin adică, neputincios cu mâinile şi să-mi amuţească limba dacă te voi uita, Ierusalime, ne îndeamnă să nu uităm niciodată de Domnul, oricât de cumplită ar fi robia noastră şi înstrăinarea în care ne-a dus păcatul; numai Ierusalimul să fie începutul bucuriei noastre; numai în Domnul să se bucure inima noastră!

Fericit este cel ce loveşte de piatră pruncii fiicei Babilonului! Căci dacă sunt omorâţi din faşă, pruncii babiloneşti nu mai ajung mari, ca să te robească. Aceasta, tâlcuiesc Părinţii, înseamnă să omoram patimile din faşă, de la început, să nu le lăsăm să crească; să le lovim de Piatra-Hristos, prin necontenită rugăciune şi nu vom mai fi luaţi în robia babilonică a patimilor.

Cât de mult se oglindeşte lumea de azi în pilda Fiului risipitor! Omenirea s-a înstrăinat de Dumnezeu, s-a dus în ţara cea străină a păcatului şi îşi cheltuieşte toată avuţia părintească, darurile lui Dumnezeu, în desfrânări. Omul vrea să fie fericit, lipsit de necazuri şi dureri, să se bucure şi să trăiască ani mulţi, dar departe de casa părintească. Şi a ajuns robul patimilor ruşinoase, hămesit de foame sufletească, gol şi ruşinat. Va putea oare să-şi revină în sine? Să-şi dea seama că "şi argaţii Tatălui sunt îndestulaţi" şi să se hotărască: **"Scula-mă-voi şi mă voi duce la Tatăl meu..."?**

Aceasta-i singura cale care duce la casa părintească.

"Grăbeşte de-mi deschide braţele părinteşti, că in desfrâu mi-am cheltuit viata. Căutând spre bogăţia cea necheltuită a îndurărilor Tale, Mântuitorule, nu-mi trece cu vederea acum inima mea cea sărăcită; că Ţie, Doamne, cu umilinţă strig: Greşit-am, Părinte, la cer şi înaintea Ta!" Este calea cea bună a smereniei, pe care ne-a arătat-o vameşul şi care ne învredniceşte de atâtea daruri: dobândirea iertării, recâştigarea stării celei dintâi, înfierea, întărire împotriva răului şi tărie pe calea virtuţii.

Dar să nu uităm cu nici un chip cele două feţe ale smereniei: experienţa nevredniciei şi a neputinţei noastre să fie strâns unită cu recunoaşterea dependenţei noastre de Dumnezeu, cu alergarea către El. Numai aşa ne putem ridica, după cuvântul Domnului, "fiindcă numai cine se smereşte se va înălţa; cine rămâne în Mine aduce roadă multă; iar cine se desprinde de Mine, se usucă şi se aruncă în foc" (loan 15, 5-6). Păcatul ne desprinde de viţa vieţii, care este Hristos; smerenia ne altoieşte din nou.

Duminica Vameşului, arătându-ne smerenia ca un izvor de binefaceri cereşti, a subliniat îndeosebi prima faţă a ei: recunoaşterea păcatelor proprii, a neputinţei şi nevredniciei noastre în faţa lui Dumnezeu; Duminica Fiului risipitor ne înfăţişează cealaltă faţă, trebuinţa de a alerga la Dumnezeu, scăparea şi puterea noastră.

Numai întors la casa părintească, fiul şi-a recăpătat iertarea şi starea cea dintâi. Tatăl îl aştepta mereu, dar nu s-a dus după el. Cu Dumnezeu nu ne putem întâlni în ţara păcatului, ci numai la El acasă. Acolo-i haina cea nouă, acolo inelul, acolo încălţăminte nouă, acolo viţelul cel îngrăşat; şi bucuria celor cereşti şi prăznuire cu Tatăl şi cu Fiul şi cu Duhul Sfânt, în vecii vecilor.

"Ca fiul cel desfrânat am greşit şi eu, Indurate!... Primeşte-mă pe mine cel ce mă pocăiesc, Dumnezeule, şi mă miluieşte!"

învredniceşte-mă Doamne, să Te bucur şi eu cu întoarcerea mea!

DUMINICA ÎNFRICOŞATEI JUDECĂŢI

Pilda Fiului Risipitor ne va uimi cât va fi lumea, prin milostivirea şi negrăita dragoste pe care ne-a arătat-o Dumnezeu. De aceea, poate, Mântuitorul a voit să moară răstignit, adică cu braţele întinse şi Biserica mereu îl înfăţişează astfel, pentru ca să ne arate că de-a pururi stă cu braţele deschise, ca să îmbrăţişeze pe toţi păcătoşii care se întorc la Casa părintească.

Iubirea însă nu-i unilaterală, ea cere răspuns din partea celui iubit, iar răspunsul cel mai firesc nu poate fi altul decât tot iubirea. Dacă Duminica Fiului Risipitor ne-a pus înainte dragostea cea preamilostivă a lui Dumnezeu faţă de oameni, duminica a treia, a înfricoşatei Judecăţi, ne face să medităm la răspunsul omului faţă de dumnezeiasca dragoste; răspuns care se îndreaptă deopotrivă către Dumnezeu şi către aproapele.

Iubirea faţă de Dumnezeu e datoria cea mai sfântă a omului. Nu-şi iubesc oare copiii pe părinţi? Şi animalele şi fiarele sălbatice iubesc pe binefăcătorul lor; dar cum să nu iubească omul pe Dumnezeu, Făcătorul său şi dătătorul a tot binele? *"Dragostea de Dumnezeu e mişcarea cea mai firească a inimii: trebuie să te constrângi, să-ţi faci silă, să te chinuieşti, ca să nu iubeşti pe Dumnezeu".* (Peguy).

De aceea, încă din Vechiul Testament iubirea de Dumnezeu stă în fruntea Decalogului, este cea mai mare poruncă, în care se cuprinde toată Legea şi Proorocii: "Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău cu toată inima ta şi cu tot sufletul tău şi cu tot cugetul

tău" (Mt. 22, 37). Iar Mântuitorul Hristos nu recomandă nici o altă poruncă aşa de mult ca porunca dragostei.

Dar oare cum se împacă libertatea şi cu porunca? Dumnezeu a făcut pe om fiinţă liberă, aceasta este cununa demnităţii sale, şi Dumnezeu nu înţelege să nesocotească această libertate, în Sfânta Evanghelie, Mântuitorul vedem că nu porunceşte ci invită: **"Dacă vrei să intri In viată...; cine vrea să vină după Mine.."** Şi totuşi, în altă parte, Mântuitorul spune lămurit: **"Cel ce mă iubeşte, acela păzeşte poruncile Mele"** (loan 15, 14), arătând că există porunci şi că împlinirea lor este semnul cel mai sigur al iubirii de Dumnezeu. Ce sunt deci, "poruncile" Domnului şi care-i rostul lor?

"împlinirea poruncilor" ascunde o adâncă taină dumnezeiască. Dumnezeu a dat putere celor ce cred în numele Său să se facă fii ai lui Dumnezeu (loan l, 22). De aceea Sfinţii Părinţi zic că Dumnezeu este ascuns în porunci sau că *"Dumnezeu este fiinţa virtuţilor".* Pe măsură ce omul împlineşte dumnezeieştile porunci, puterea dumnezeiască dintr-însul se face tot mai vădită; cu orice faptă bună ce o face omul,iese tot mai mult la iveală chipul dumnezeiesc ce se aflâ în el, devine tot mai mult asemenea cu Dumnezeu, se face fiu al lui Dumnezeu şi moştenitor al vieţii veşnice. Dumnezeu nu sileşte pe om şi cu atât mai mult nu-i porunceşte să-L iubească; dar prin iubirea- împlinire a poruncilor, omul se face moştean al vieţii de veci. Şi fiindcă Dumnezeu pentru om a gătit împărăţia Sa de la întemeierea lumii şi voieşte ca toţi să o dobândească, de aceea porunceşte: **"Fiţi desăvârşiţi", "Fiţi sfinţi", "Fiţi milostivi, asemenea Tatălui Celui ceresc, ca să fiţi de-a pururi împreună cu El",** împlinirea poruncilor deci, nu este un lucru datorat Iui Dumnezeu, cum se întâmplă cu poruncile omeneşti, ci este datorie faţă de noi înşine, interesul cel mai de temelie al vieţii noastre.

Sunt însă oameni care, neînţelegând aceasta, văd în poruncile - dragoste de Dumnezeu, o povară grea de purtat, ca pe ceva făcut

pentru altcineva şi nu pentru sine şi-şi fac socoteala greşită că pot **duce** o viaţă păcătoasă, străină de Dumnezeu şi totodată vor putea să se bucure şi de bunătăţile ce le aduce vieţuirea împreună cu Domnul. "Nu te grăbi cu pocăinţa, îl îndeamnă vrăjmaşul, ai destulă vreme până la moarte! Nu ştii că Dumnezeu este îndelung răbdător şi mult milostiv?" Şi omul neînţelept ascultă şoapta celui rău, duce mai departe căsnicie cu păcatul, trăieşte o viaţă creştină searbădă, mângâindu-se cu socotinţa mincinoasă că Dumnezeu îl va ierta, cu mila Sa cea nemăsurată, precum a iertat pe Fiul risipitor, pe desfrânata şi pe tâlhar. Doar pentru cei păcătoşi, şi nu pentru cei drepţi, a venit Hristos!

Grozavă înşelare! Dacă deznădejdea, care vine din neîncrederea în bunătatea lui Dumnezeu, este mare primejdie pentru mântuire, apoi încrederea nesocotită în dumnezeieasca milostivire este şi mai vinovată şi mai primejdioasă. Prin deznădejde omul îşi taie orice putinţă de îndreptare, iar prin nesocotita încredere nu mai vrea să facă fapte bune şi păcătuieşte cu ştiinţă şi cu voie liberă; amândouă sunt păcate grele împotriva Duhului Sfânt şi duc la pieire veşnică.

Duminica înfricoşatei Judecăţi tocmai asupra acestei primejdii ne atrage atenţia. Da, Dumnezeu este nespus de bun, iubitor şi milostivirea Lui este fără de margini; dar totodată este nespus de drept. **"Milostiv şi drept este Domnul"** zice Psalmistul (Ps. 114, *5)* şi **"dreptatea Domnului rămâne In veac",** în curgerea vieţii pământeşti, noi vedem mai mult milostivirea Sa cea nemărginită, dar va veni ziua când Dumnezeu se va arăta mai ales în lumina dreptăţii Sale, ziua înfricoşatei Judecăţi. **"Toţi trebuie să ne înfăţişăm înaintea scaunului de judecată al lui Hristos",** zice Apostolul (Rom. 14, 10); atunci, **"Dumnezeu va judeca lumea cu dreptate, va judeca neamurile fără strâmbătate".**

Dar ce este "dreptatea dumnezeiască?" în cântările de la utrenia acestei duminici auzim: *"Când se vor aşeza scaunele şi se vor deschide cărţile şi Dumnezeu va şedea la judecată... O, amar va fi*

atunci, păcătoşilor! O, ce ceas va fi atuncea!"... Dar despre ce cărţi este vorba? Este cineva care scrie tot ce face omul în viaţă? Da, cu adevărat sunt cărţi şi este scriitor şi nimic nu rămâne nescris. Şi aici se cuvine'a'pomeni un lucru plin de mirare:

Oamenii de ştiinţă, tot iscodind să afle tainele vieţii omeneşti, au descoperit că tot ceea ce face omul, tot ceea ce gândeşte şi vorbeşte, dar absolut tot, lasă o urmă în alcătuirea cea mai ascunsă a omului; se înscriu în adîncul fiinţei noastre ca într-o carte. Astfel, noi înşine suntem cartea şi tot noi, cei ce o scriem. Mare taină se ascunde aici!

La înfricoşata Judecată se va deschide această carte, adică cele scrise acum în taină nevăzut de nimeni, se vor vedea la arătare: şi cele bune şi cele rele vor fi văzute de toată lumea. Atunci rănile mucenicilor vor străluci ca mărgăritarele, nevoinţele şi faptele drepţilor şi ale cuvioşilor "vor străluci ca soarele" (Mat. 13, 43), precum ne încredinţează Domnul Hristos. Iar chipurile păcătoşilor vor arăta pocite şi schimonosite de toate păcatele şi patimile pe care le-au făcut. *"Cine va putea răbda acea nesuferită ruşine!"*

Iată dreptatea dumnezeiască. "Te-am făcut fiinţă cinstită şi înzestrată cu libertate deplină, de care nici Eu nu am îndrăznit să mă ating; ţi-am dat putere ca să fii asemenea cu Mine, dumnezeu prin har; iată dar, acum ai singur ceea ce ai ales!" Tot ce face omul cu voia sa liberă îl apropie sau îl depărtează de Dumnezeu. Omul se modelează singur, prin tot ceea ce înscrie el în cartea vieţii sale cu care se va înfăţişa la Judecată. Atunci, uitându-se la icoana dumnezeiască pe care trebuia să o realizeze, cu darurile primite de la Dumnezeu şi văzând chipul pocit şi schimonosit pe care 1-a făurit în viaţa sa de păcat, omul singur va recunoaşte răsplata ce i se cuvine. "O, ce ceas va fi atuncea!" Judecata este constatarea a ceea ce am făcut noi în viaţa pământească şi totodată o pecetluire pe vecie a acestei stări. Iată dreptatea dumnezeiască. Dumnezeu nu poate schimba alegerea noastră. De aceea, spune cineva că iadul în primul rând e marea durere a lui Dumnezeu, văzând pe fiii Săi,

pentru care S-a jertfit, cărora le-a gătit împărăţia de la întemeierea lumii, că totuşi au preferat focul cei veşnic, gătit diavolului şi îngerilor lui.

De aceea, pomenirea înfricoşatei Judecăţi este totdeauna un îndemn hotărât de a ieşi din nepăsarea de mântuire. Să nu ne înşelăm cu credinţa mincinoasă că Dumnezeu ne va ierta fiindcă este bun şi milostiv. Bunătatea Lui nu poate fi prilej de păcat. El iartă cu nemăsurată milostivire, dar nu nesocoteşte demnitate", libertăţii omeneşti şi contribuţia ei la mântuire. Păcatul, noi îl înscriem în carte şi numai cel ce 1-a scris îl poate şterge, nimeni altul, nici chiar Dumnezeu. Şi dacă omul nu şi-a împodobit chipul său cu nici o virtute, nici Dumnezeu nu-1 poate împodobi. Este deci în interesul cel mai adânc al vieţii noastre să ştergem din carte tot înscrisul păcatului cu pocăinţă sinceră, cu încetarea răului, cu spovedanie curată, cu împlinirea canonului, prin rugăciune şi cu lacrimi.

Şi pentru tot păcatul să ne întrebăm cu îngrijorare şi cu teamă: oare s-a şters el din carte? Şi după ce 1-am şters, să scriem şi faptele cele bune ale virtuţilor, prin împlinirea poruncilor lui Dumnezeu, căci ele ne împodobesc şi ne gătesc chipul nostru cel de veşnicie. Toată fapta bună este o agonisită de mare preţ, de care ne vom bucura în vecii vecilor. "Cum ţi-ai crescut aici aripile, aşa vei putea zbura către cele de sus; cum ţi-ai curăţit aici mintea, aşa vei vedea acolo slava Lui şi măsura în care L-ai iubit aici, în aceeaşi măsură te vei îndulci de dragostea Lui".

A doua faţă a răspunsului nostru la dragostea lui Dumnezeu pentru noi este dragostea faţă de aproapele, de care iarăşi vom da seamă la înfricoşata Judecată. Icoana acestei iubiri ne-o arată cât se poate de limpede Mântuitorul, cu pilda vieţii şi cu cuvântul. "Aşa de mult a iubit Dumnezeu lumea, încât si pe Fiul Său, Cel Unul- Născut, L-a dat pentru dânsa" (loan 3,16). "De aceea şi voi datori sunteţi să vă iubiţi unul pe altul, aşa cum v-am iubit Eu pe voi" (loan 15, 12). "După aceasta vă vor cunoaşte

oamenii ci sunteţi ucenicii mei, daca veţi avea dragoste Intre voi" (loan 13,35). Nu iubeşte pe Dumnezeu cel ce nu iubeşte pe aproapele; **"pentru ci cel ce nu iubeşte pe fratele sau pe care îl vede, nu poate iubi nici pe Dumnezeu pe care nu-L vede"** (I loan 4,20), iar **"cine iubeşte pe Dumnezeu, iubeşte şi pe fratele său"** (I loan 4,21).

Cât de mult ţine Mântuitorul la porunca iubirii, ne-a arătat-o când ne-a descoperit taina Judecăţii celei din urmă. Atunci întreaga omenire va fi împărţită în două, după cum a împlinit sau nu porunca dragostei de aproapele.

Să ascultăm cu cutremur hotărârea Dreptului Judecător. **"Atunci va zice celor de-a dreapta: *Veniţi, binecuvântaţii Părintelui Meu de moşteniţi împărăţia cea gătită vouă de la întemeierea lumii. Că am flămânzit şi Mi-ati dat de am mâncat, am însetat şi Mi-ati dat de am băut, străin am fost şi M-ati primit, gol şi M-ati îmbrăcat, bolnav am fost şi M-ati cercetat, în temniţă am fost şi aţi venit la Mine... Adevărat zic vouă, întrucât aţi făcut acestea unuia dintr-aceşti fraţi ai mei prea mici, Mie Mi-ati făcu f.* Atunci va zice si celor de-a stânga: *"Duceti-vă de la Mine, blestemaţilor, în focul cel veşnic, care este gătit diavolului şi îngerilor lui. Că am flămânzit şi nu Mi-ati dat să mănânc, am însetat şi nu Mi-ati dat să beau, străin am fost şi nu M-ati primit, gol şi nu M-ati îmbrăcat, bolnav şi în temniţă şi nu M-ati cercetat., întrucât nu ati făcut unuia dintre aceşti prea mici, nici Mie nu Mi-ati făcut" (Mt.*** 25, 34-45).

Ar fi o greşeală să înţelegem din cuvântul Domnului că dragostea faţă de aproapele stă numai în milostenia trupească. Milostenia este semnul văzut al dragostei de Dumnezeu şi faţă de aproapele şi cine o are, împlineşte toată virtutea, împreună cu milostenia are şi celelalte virtuţi. Şi iarăşi am greşi dacă, văzând preţuirea cea mare pe care o dă Domnul milosteniei, am socoti că toate celelalte fapte bune, mucenicia, rugăciunea, ostenelile pentru

virtute, vor fi trecute cu vederea. Toate vor fi cântărite şi răsplătite: faptele, cuvintele, gândurile. Dar în preţuirea aşa de mare dată unor fapte aşa de simple, se ascunde o taină de mare pogorâmânt şi de dragoste de oameni din partea lui Dumnezeu. Acestea reprezintă preţul cel mai scăzut de mântuire ce se cere omului, ca să nu rămână nici un om pe lume care să spună că nu a putut să se mântuiască, ştiind că nu se află om pe pământ care să nu poată săvârşi asemenea fapte de milostenie. Viaţa pământească este un mare dar al lui Dumnezeu. Ea este scurtă, dar cu ea putem agonisi veşnicia. *"Puţină este osteneala, dar veşnică odihna",* ziceau Părinţii. Tot binele pe care îl facem acum va merge cu noi şi ne va bucura în veşnicie.

De aceea, cugetarea la înfricoşata Judecată este izvor de mare putere sufletească, ne smulge din nepăsare şi ne îmboldeşte spre toată fapta bună. Despre Sfântul Macarie cel Mare se spune că era slab şi uscat ca o smochină. "De ce, *Părinte, îl întreabă un frate, eşti mereu slab, şi când posteşti şi când mănânci?".* La care, Cuviosul răspunde: *"Cociorva cu care întorci lemnele este toată pârlită şi arsă. Tot aşa mănâncă trupul omului, cugetarea la înfricoşata Judecată".*

Pomenirea morţilor din sâmbăta dinaintea Duminicii înfricoşatei Judecăţi, este un prilej de faptă bună şi de a ne arăta dragostea faţă de Dumnezeu prin dragostea faţă de cei adormiţi. Dacă cei vii ne pot întoarce aici dragostea şi bunăvoinţa arătată lor, cei plecaţi din viaţă nu o mai pot face şi răsplata ne rămâne întreagă.

Dar pomenirea morţilor este totodată şi un îndemn de cugetare la moarte, pe care Sfinţii Părinţi o socotesc cea mai înaltă filosofic şi foarte prielnică smereniei, rugăciunii şi pocăinţei. Meditarea la zădărniciile vieţii pământeşti, la scurtimea vieţii noastre, la stricăciunea vieţii omeneşti, ne trezeşte din nepăsare, ne duce la căinţă şi îndreptare. *"Cugetă la cele mai de pe urmă ale tale,* ne îndeamnă Sf. loan Scărarul, *şi în veci nu vei greşf.* Cine vrea să scape de moartea veşnică să aibă de-a pururi aducere aminte de

moarte. Că *"precum pâinea este cea mai de trebuinţă din toate bucatele, aşa şi aducerea aminte de moarte este faţă de celelalte fapte bune". "Să-ţi fie moartea doctor" zice* Fericitul Augustin, arătând că filosofarea la moarte este tăietoare de toată patima.

"Plâng şi mă tânguiesc când gândesc la moarte!"

"Vai mie, înnegritule suflete! Până când nu te mai opreşti de la răutăţi? De ce nu-ţi aduci aminte de înfricoşătorul ceas al morţii? De ce nu te cutremuri de înfricoşătoarea Judecată a lui Hristos?"

"Mi-am adus aminte de ceasul acela, iubiţilor,* se tânguia Sf. Efrem Şirul, *şi m-am cutremurat; m-am gândit la acel grozav judeţ şi m-am înfricoşat; m-am dus cu mintea la veselia raiului şi am oftat; m-a cuprins plânsul şi am plâns până n-a mai rămas în mine putere de plângere..."

***"Juru-te cu îndurările Tale, lubitorule de oameni, Bunule, să nu mă pui de-a stânga cu caprele ce Te-au amărât. Nu-mi spune: nu te ştiu! Ci, după îndurările Tale, dăruieşte-mi lacrimi meîncetate, dă-mi frângere de inimă şi umilinţă şi o curăţă, spre a se face Biserică, şi Prea Sfântul Tău Har. Că deşi sunt păcătos şi nevrednic, nu contenesc a bate la uşa milostivirii tale!"* (Sf. Efrem Şirul).**

SĂPTĂMÂNA A TREIA

Cele trei duminici ale Triodului ne-au pus înainte trei perechi de fapte: trei primejdii, care ne pândesc pe calea mântuirii şi trei fapte bune, care ne scapă de ele şi fără de care nu se poate porni la lucrarea de lăuntrică înnoire.

Prima pereche: *mândria - smerenia.* Mândria, începutul şi izvorul a toată răutatea, împotrivire lui Dumnezeu şi cădere împreună cu Lucifer; smerenia - tămăduire a răului şi început a toată virtutea; pogorâre de sine şi înălţare împreună cu Hristos. Despre cunoaşterea de sine, fiică a smereniei, pe care şi păgânii o socoteau cea mai mare înţelepciune, Sfântul Isaac Şirul zice: "Ce] ce *şi-a cunoscut păcatele sale este mai mare decât cel învie morţii"* şi "e *mai mare lucru să te vezi pe tine, decât să vezi îngeri".* Prima pereche: indicatoare la răscrucea de pe calea mântuirii a celor două direcţii opuse: cerul şi iadul; viaţa veşnică şi moartea veşnică.

A doua pereche: *deznădejdea - încrederea In milostivirea dumnezeiască.* Experienţa neputinţei proprii în faţa râului din noi poate duce la deznădejde; omul singur nu poate birui. Dar omul nu este singur. Mântuitorul ne încredinţează că este cu noi în toate zilele până la sfârşitul veacurilor (Mt. 28, 20). încredinţarea acestei făgăduinţe dumnezeieşti este izvor de putere, întărire şi scăpare. *"Cei ce nădăjduiesc în Domnul se aseamănă muntelui celui sfânt, cad nicidecum nu se clătesc de bântuielile lui veliar";* cel ce nădăjduieşte în Domnul vrăjmaşilor este înfricoşat; acela nu se va spăimânta la judecată (Antifoanele duminicale), "căci *Dumnezeu nu ruşinează niciodată pe cei ce-şi pun nădejdea într-însul".*

A treia pereche: **nepăsarea - râvna *de mântuire,*** încrederea nesăbuită în milostivirea lui Dumnezeu duce la nepăsare, care este una din proptelele tuturor păcatelor. Stăpânul a încredinţat slugilor talanţii nu numai ca să se folosească de ei, ci ca să-i valorifice şi să-i înmulţească, **"împărăţia lui Dumnezeu se ia cu sila şi numai silitorii o capătă".** Sfinţenia vieţii şi faptele dragostei de aproapele sunt datoriile cele mai de seamă ale omului.

Cu aceasta, au fost trasate liniile principale ale pregătirii pentru Sfântul şi Marele Post. Săptămâna a treia desăvârşeşte în amănunt această icoană.

Trupul este şi el angajat în această pregătire. Astfel, hrana este uşurată prin înlăturarea cărnii - pentru mireni - iar miercuri şi vineri, deşi dezlegare, masa este o dată în zi pentru a ne obişnui cu înfrânarea postului. Tot în aceste zile, la slujbele bisericeşti se adaugă rugăciunea Sf. Efrem cu metanii şi Liturghie nu se săvârşeşte, ca o pregătire pentru atmosfera de pocăinţa a postului.

Pregătire duhovnicească se adânceşte şi împlineşte. Canoanele - tripesniţe de la utreniile zilnice, precum şi stihoavnele de la vecernie şi utrenie stăruie asupra însemnătăţii postului şi a celorlalte fapte bune unite cu el.

"în toată vremea postului este de folos celor ce-L iubesc pe dânsul. Că nici supărările dracilor nu îndrăznesc asupra celui ce posteşte şi încă şi păzitorii vieţii noastre, îngerii, mai cu deadinsul stau pe lângă cei ce se curăţă cu postul" (Stih. utreniei de luni). *"Să primim postul cu dragoste... să lăsăm dulcea împătimire a trupului şi să creştem darurile sufletului; să pătimim împreună ca nişte robi ai lui Hristos, ca să ne preaslăvim împreună că nişte fii ai lui Dumnezeu"* (Idem, marţi). *"De bucate postind, suflete al meu, şi de pofte necurăţindu-te, în deşert te lauzi cu nemâncarea; că de nu ţi se va face ţie pricină de îndreptare, vei fi ca un mincinos şi urât de Dumnezeu şi te vei asemăna răilor draci, care niciodată nu mănâncă"* (Id., miercuri). *"Sosit-a buna podoabă a înfrânării, care goneşte negura cea drăcească; a sosit cinstea postului, aducând tămăduire patimilor celor sufleteşti..."* (Id., joi).

Săptămâna se încheie cu pomenirea de sâmbătă a tuturor cuvioşilor şi a cuvioaselor care au strălucit in cugetarea lui Dumnezeu şi bine au vieţuit cu temere de Dumnezeu şi intru multe nevoinţe, ca prin aceasta să ne facă mai plecaţi şi mai gata la nevoinţe, având vieţile lor ca o icoană de povăţuite şi dobândind de la ei ajutor şi întărire în luptele cele sufleteşti. Sfinţii Părinţi au aşezat aici pomenirea lor pentru ca să ne îndemne, prin pilda lor, spre sporirea bunătăţilor, spre într-armare bărbătească şi vitejească asupra poftelor şi asupra dracilor şi învăţându-ne că, de vom face şi noi asemenea lor cu osârdie, nimic nu ne va împiedica şi pe noi să împlinim ceea ce au împlinit ei şi să ne învrednicim de aceeaşi cinste, că şi ei au avut aceeaşi fire ca şi noi **(Sinaxir).**

Slava de la laudele utreniei este o icoană a acestei prăznuiri: *"Cuvioşilor părinţi, în tot pământul a ieşit vestea faptelor voastre, prin care în cer ati aflat plata ostenelilor voastre;risipit-ati taberele demonilor, ajuns-ati la cetele îngerilor, a căror viaţă fără prihană aţi râvnit; şi acum îndrăznire având către Domnul, cereti pace sufletelor noastre"*, îndeosebi însă, **Slava** de la vecernie ne dezvăluie minunat calea pe care au urmat-o ei în viaţa lor de sfinţenie:

"Sufletul cel după chipul lui Dumnezeu ferindu-1 nevătămat, şi mintea prin pustnicie punând-o stăpână peste patimile cele pierzătoare, v-ati urcat cât s-a putut la cea după asemănare. Că vitejeşte silindu-vă firea, v-ati nevoit să supuneţi pe cel mai rău celui mai bun şi trupul să-1 faceţi rob Duhului. Pentru aceasta, sihastrilor, v-ati arătat înălţime locuitorilor pustiei, celor ce bine se nevoiesc ajutori, îndrumători ai virtuţilor prea adevăraţi. Şi acum, Preacuvioşilor, sfărâmându-se oglinzile, curat vedeti in ceruri pe Sfânta Treime; rugându-vă fără mijlocire pentru cei ce cu credinţă Si cu dragoste vă cinstesc pe voi." Nu se poate o teologhisire mai adâncă şi mai deplină decât aceasta, asupra înnoirii omului trupesc în cel duhovnicesc. Chipul şi asemănarea sunt punctul de plecare şi

ţinta de ajuns în viaţa duhovnicească. Chipul îl primim de-a gata prin naştere şi Sf. Botez; asemănarea o cucerim prin harul lui Dumnezeu, cu stăruinţele voii libere şi faptele bune ce le facem. Chipul este proiectul, asemănarea - realizarea lui; chipul este sămânţa, asemănarea - rodul. Ca rodul să fie bun şi sămânţa trebuie să fie de bună calitate, sănătoasă. Noi primim bune seminţele duhului care ne duc la desăvârşire dar le vătămăm cu faptele noastre şi ele nu mai pot creşte normal. De aceea, trebuie să le readucem la starea de însănătoşire. De aceea zice: *"Chipul păzindu-1 nevătămat"* . Deci, trebuie păzit chipul nevătămat, sau dacă s-a vătămat, trebuie însănătoşit; numai aşa creşterea este normală şi duce spre asemănare. Iar starea nevătămată a chipului este mintea luminată de cunoştinţa voii lui Dumnezeu şi voia liberă şi hotărâtă de-a împlini poruncile Lui. Păcatul şi patimile, însă, vătăma chipul: întunecă minte şi slăbesc voia, abătându-le din calea lor fireas- că. Cum se păstrează chipul nevătămat o spune cântarea: *"Punând mintea stăpână peste patimile cele pierzătoare de suflet";* căci minţii îi revine rolul, după dumnezeiasca rânduială, de a stăpâni şi conduce celelalte puteri sufleteşti. Prin aceasta chipul se însănătoşeşte şi revine la starea sa firească, şi deci se poate începe urcuşul, pe cât este cu putinţă omului. Iar acest urcuş se face *"silind băibăteşte firea"* şi *"pe trup făcându-1 rob duhului",* adică supunând pe cel mai rău celui mai bun.

"Asemănarea" cu Dumnezeu o realizează omul întreg: trup şi suflet; deci şi trupul trebuie să se înduhovnicească, sa se subţieze, pentru a fi străbătut de duh, pentru a se face unealta duhului. Nevoinţele cele mai multe ale Părinţilor: postul, privegherea de toată noaptea, lacrimile nesecate, răbdarea lipsurilor şi a necazurilor şi ostenelile de tot felul şi toată necontenita silire a firii, tocmai aceasta urmăresc: strunirea trupului, omorârea pornirilor pătimaşe din trup, adică omorârea morţii din om. Ele sunt moartea cea făcătoare de viaţă, care întăreşte firea, pun rânduială în viaţa lăuntrică şi ne fac tot mai asemănători cu Dumnezeu. "De ce *îţi omori aşa trupul?"* întreabă un frate pe un mult nevoitor sihastru. "Ca *să nu mă omoare el pe mine",* îi răspunde bătrâni. Prin aceasta însă Părinţii s-au făcut "pilda de faptă bună" şi povăţuitori celor ce bine călătoresc şi s-au învrednicit a dobândi bunătăţile cele veşnice şi a vedea nemijlocit Sfânta Treime. Pomenirea Părinţilor nevoitori ne atrage atenţia asupra acestei îndoite lucrări de înnoire a omului: sufletească şi trupească. Pe lângă virtuţile sufleteşti trebuiesc adăugate şi virtuţile trupeşti; sau, mai bine zis, ele trebuie să meargă împreună, căci amândouă şi împreună lucrează la creşterea omului duhovnicesc.

Ştiinţa medicală confirmă pe deplin trebuinţa şi folosul strunirii trupului. Nimeni nu s-a îmbolnăvit din pricina postului, pe când necumpătarea şi lăcomia aduc după ele un nesfârşit cortegiu de boli. Postul şi regimul cumpătat intră în cura de însănătoşire a tuturor bolilor şi este tot mai recomandat şi celor sănătoşi. Diferitele "regimuri" alimentare: vegetarian, de crudităţi, de dezintoxicare ş.a., ce sunt altceva, dacă nu nişte variante ale postului trupesc. E un lucru cunoscut de când lumea că îmbuibarea aduce somnolenţă; că oamenii care muncesc mult cu mintea nu sunt mâncăcioşi, că, în genere, omul consumă mai mult decât are nevoie organismul. Supraalimentarea împreună cu sedentarismul şi suprasolicitarea (cei trei S), macină mai mult decât orice vitalitatea omului din vremea noastră. Iar postul aduce sănătate trupească şi limpezeşte mintea.

Cu acestea, pregătirea pentru nevoinţa sfântului Post se apropie de sfârşit. O întreagă armătură duhovnicească ne-a fost pusă la îndemână pentru într-armarea sufletului şi trupului, în această săptămână am făcut şi unele exerciţii cu ea. Apoi am văzut strălucita ceată a tuturor atleţilor, care au purtat această armură, au luptat şi s-au încununat cu ea. Slujba utreniei de sâmbătă pomeneşte pe rând pe toţi comandanţii acestei slăvite oşti, de îngeri pământeşti şi oameni cereşti, care ne-au ieşit înainte pentru a ne întări în lupta cea bună a duhovniceştilor nevoinţe şi a ne învăţa meşteşugul luptei, căci *"numai cine se luptă după lege, acela se încununează".*

DUMINICA IZGONIRII LUI ADAM DIN RAI

Suntem in pragul sfântului şi marelui Post. Duminica izgonirii lui Adam din Rai, ultimul popas înaintea duhovniceştii ofensive, ne pune la începutul vieţii noastre păcătoase pe pământ Suntem izgoniţi din Raiul desfătării din pricina neascultării, a mândriei şi a neînfrânării. Viaţă cu sudoare, cu chinuire, cu necazuri şi lacrimi, care se încheie cu întoarcerea în pământul din care am fost luaţi, cu moartea, plata păcatului.

Starea lui Adam cel izgonit, care este şi starea noastră, se oglindeşte în cântările pline de umilinţă ale Duminicii. *"Şezut-a Adam in preajma Raiului, şi de goliciunea sa plângând, se tânguia: Vai mie, celui ce m-am supus înşelăciunii celei viclene, şi am fost furat de ea şi de mărire m-am* depărtat. Vai *mie, celui dezbrăcat de nevinovăţie şi lăsat în sărăcie. Ci, o raiule, de acum nu mă voi mai desfăta întru dulceaţa ta..."* (Vecernie). *"Adam cu plîngere a strigat: Vai mie, că şarpele şi femeia de la dumnezeiasca îndrăzneală m-au izgonit şi din desfătarea raiului mîncarea din pom m-a înstrăinat. Vai mie, cel ce eram odinioară împărat tuturor făpturilor lui Dumnezeu celor pămînteşti, acum rob m-am făcut dintr-o sfătuire fărădelege. Şi cel ce eram oarecând cu slava nemuririi îmbrăcat, cu piele de omorâciune, ca un muritor, jalnic sunt îmbrăcat Vai mie, ce plângere voi lua într-ajutor! Ci tu, lubitorule de oameni, cel ce din pământ m-ai făcut, îmbrăcându-Te cu milostivirea, din robia vrăjmaşului scoate-mă şi mă mântuieşte!"*

De aceea, nevoinţele, întristarea şi plângerea postului sunt şi o întristare şi tânguire pentru Raiul pierdut şi pe care cu multe suferinţe se cade să-1 redobândim (F. Ap. 14,22).

Evanghelia duminicii, de la Sf. Liturghie, ne aduce aminte, iarăşi, de cele două mari fapte: smerenia şi dragostea, care sunt temeiul a toată fapta bună.

Postul împreună cu rugăciunea şi toate nevoinţele legate de dânsul poate fi zădărnicit de vrăjmaşul dacă nu suntem cu luare aminte. De aceea, ne învaţă Mântuitorul: "Când postiţi, nu fiti trişti, ca făţarnicii; că ei Iţi smolesc fetele, ca să se arate oamenilor că postesc ... tu Insă, când posteşti, unge capul şi fata ta o spală, ca să nu te arăti oamenilor că posteşti" (Mt. 6, 16-18). Să nu uităm lecţia din pilda vameşului şi fariseului când postim. Să lucrăm cu dragoste nevoinţele postului, dar să le acoperim şi să le păzim cu smerenie. Vestejirea firească a trupului să o împodobim cu veselia inimii şi a feţei, gândindu-ne la folosul cel mare pe care-1 aduce postul. Ungerea capului şi spălarea feţei nu trebuie luate în literă, ci cu un înţeles duhovnicesc. Sf. Maxim Mărturisitorul ne arată că faţa este icoana întregii noastre vieţi, iar capul este simbolul minţii. Deci, a spăla faţa înseamnă a ne curaţi viaţa de toată întinăciunea păcatului, iar a unge capul înseamnă a face mintea să strălucească de cunoştinţa dumnezeiască (Filoc., voi. II, p. 232).

Grijile lumeşti, de obicei, răpesc omului toată vremea, iar pentru grija de suflet nu-i mai rămâne nici un răgaz. Dar grijile trebuiesc proporţionale cu însemnătatea lucrului respectiv. De aceea ne îndeamnă iarăşi Mântuitorul: "Nu vă adunati comori pe pământ, unde molia şi rugina le strică şi unde furii le sapă si le fură. Ci adunati-vă comori In cer ... căci unde este comoara voastră, acolo va fi si inima voastră" (Mt. 6, 19-21). Averile pmânteşti faţă de comoara mai scumpă decât toată lumea a sufletului, nu merită atenţia care li se dă. Nu ne putem lipsi de grijile legate de trup, dar grijirii de suflet se cuvine întâietatea, deci

vremea postului, vreme de osteneli de suflet mântuitoare, nu trebuie zădărnicită cu grijirea de multe a celor pământeşti.

în chip deosebit, Sf. Evanghelie ne atrage atenţia asupra altei laturi a dragostei de aproapele, asupra milosteniei sufleteşti şi anume asupra iertării aproapelui, care est o mare faptă bună şi bine plăcută lui Dumnezeu. Aşa de mult ţine Mântuitorul la iertarea aproapelui, încât fără de ea nici El nu ne iartă păcatele noastre. "De veţi ierta oamenilor greşalele lor, ierta-va ţi vouă Tatăl Ceresc; iar de nu veţi ierta oamenilor greşalele lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greşalele voastre" (Mt. 6, 14-15). Deşi tot păcatul este împotriva lui Dumnezeu şi numai de la El putem dobândi iertarea, totuşi de păcatul faţă de aproapele, Dumnezeu nu ne iartă fără aprobarea acestuia. De aceea, când cerem iertare cuiva pe care 1-am supărat cu ceva, el răspunde: "Dumnezeu să te ierte!", adică: iată, eu te-am iertat, de acum poate şi Dumnezeu sa te ierte. Şi numai aşa ne iartă. Fiindcă pentru înnoirea noastră sufletească în primul rând avem nevoie de iertarea păcatelor de la Dumnezeu şi ostenelile postului urmăresc şi acest lucru. Dumnezeu, în marea Lui iubire de oameni, ne cere şi El ceva în schimbul iertării de care avem nevoie. "Voieşti să-ţi iert păcatele cele multe? Ţi le iert cu o condiţie: să ierţi şi tu greşalele aproapelui tău". Iar noi în rugăciunea domnească din fiecare zi, ne angajăm faţă de Dumnezeu să facem acest lucru: "Iartă-ne Doamne, greşalele noastre, că si noi iertăm greşiţilor noştri". Fără de această iertare, nu ne iartă nici Dumnezeu pe noi.

Nu numai că nu ne iartă, dar nici faptele cele bune nu ni le primeşte. Ne-o spune limpede tot Mântuitorul Hristos:

"De-ţi vei aduce darul tău la Altar şi acolo-ţi vei aduce aminte că fratele tău are ceva asupra ta, lasă acolo darul şi mergi mai întâi de te împacă cu fratele tău şi apoi venind, adu darul tău" (ML 5, 23-24).

Ostenelile pentru virtute, postul şi toate celelalte, deşi sunt trebuitoare pentru mântuire, totuşi Dumnezeu le primeşte nu numai

ca un lucru datorat, ci şi ca pe o faptă bună, ca pe un dar. De aceea Sfinţii Părinţi mai numesc postul şi zeciuială, o zeciuială de fapte bune pe care o dăm lui Dumnezeu pentru întreaga curgere a anului. Darul însă pentru a putea fi primit trebuie să îndeplinească condiţia evanghelică a darului, să fim împăcaţi cu aproapele nostru. De aici vine aşa de frumoasa rânduială a iertării obşteşti, care se face în această duminică dinaintea postului, care se numeşte şi *"Duminica iertării"*. La sfârşitul vecerniei, toţi părinţii şi fraţii, precum şi creştinii de faţă îşi cer iertare unii altora: "lartă-mă frate!", "Dumnezeu să te ierte!". Tot aşa fac şi creştinii, se iartă cu cei din casă, cu vecinii şi cu cei care nu au vreo pricină. Ştergem astfel toată răutatea cea de la inimă şi putem aduce în pace şi cu bună nădejde lui Dumnezeu darul ostenelilor postului.

Iertarea aproapelui însă mai are un dar. Fiindcă viaţa noastră este un nesfârşit şir de greşeli; apoi, pocăinţa şi virtuţile noastre sunt nedesăvârşite pentru a putea cu ele dobândi iertarea deplină. Dumnezeu, în marea Sa milostivire, pentru mântuirea noastră, ne-a pus la îndemână calea cea mai lesnicioasă: iertarea fratelui. Pilda fratelui lenevos din *Pateric* este mult mai grăitoare în această privinţă.

Aproape de un bătrân, trăia un frate cam trândav în nevoinţă. Venindu-i vremea să moară, stăteau lângă dânsul mai mulţi fraţi. Bătrânul, vrând să-i folosească, văzând pe acela că se duce din trup vesel şi cu bucurie, i-a zis: *"Frate, noi toţi ştim că nu prea ai fost osârdnic la nevoinfe, şi de unde cu aşa osârdie te duci?"* Şi i-a răspuns fratele: "Crede, părinte, adevărul grăieşti, însă de când m-am făcut monah, nu ştiu să fi judecat sau să fi ţinut pomenire de rău asupra cuiva, ci de s-a întâmplat vreo prigonire cu cineva, întru acel ceas m-am împăcat cu el. Deci voi să zic lui Dumnezeu: *Stăpâne, Tu ai zis:* ÂNu *judecaţi* fi na *veţi G judecaţi»; şi: sdcrtati şi vi se va ierta vouă».* Deci i-a zis lui bătrânul: "Pace ţie, fiule, că fără osteneală te-ai mântuit!" (p. 380).

Iată de câte daruri este pricinuitoare iertarea aproapelui:

- ne aduce de la Dumnezeu iertarea păcatelor,
- ne face bine primite faptele cele bune,
- ne agoniseşte cu lesnire mântuirea.

Şi pe bună dreptate, pentru că iertarea aduce pace intre oameni, înlătură vrajba, pentru care lucru a trebuit să se întrupeze însuşi Fiul lui Dumnezeu.

Cu acestea suntem gata pentru ostenelile sfântului post Vreme îndelungată de pregătire ne-a pus la îndemână toate cele trebuitoare pentru această călătorie a bunătăţilor. Astfel:

- suntem îmbrăcaţi cu mantia smereniei,
- avem toiagul nădejdii celei bune,
- cu ochii ţintă la ceasul judecăţii,
- cu cugetul la moarte,
- întăriţi de pilda marilor luptători ai duhului,
- cu nădejdea la frumuseţea răsplătirii,
- iertaţi şi împăcaţi cu aproapele.

"Sosit-a vremea, începutul luptelor celor duhovniceşti, biruinţa cea împotriva dracilor, înffânarea cea într-armată, podoaba îngerilor, îndrăzneala cea către Dumnezeu..."

"Călătoria virtuţilor s-a deschis. Cei ce voiţi să vă nevoiţi intraţi, încingându-vă cu nevoinţa cea buna a postului; că cei ce se luptă după lege, după dreptate se încununează. Şi luând toată întrarmarea crucii, să ne luptăm împotriva vrăjmaşului, ca un zid nestricat ţinând credinţa, ca o platoşă rugăciunea şi ca un coif milostenia, în loc de sabie, postul care taie toată răutatea cea de la inimă..."

"Strălucit-a darul Tău, Doamne, strălucit-a luminarea sufletelor noastre. Iată vreme bine primită, iată vremea pocăinţei. Să lepădăm dar lucrurile întunericului şi să ne îmbrăcăm cu armele luminii. Ca trecând noianul cel mare al postului, să ajungem la învierea cea de-a treia zi a Domnului şi Mântuitorului nostru lisus Hristos, Cel ce mântuieşte sufletele noastre".

Doamne şi Stăpânul vieţii mele,

duhul trândăviei,

al grijii de multe,

al iubirii de stăpânire şi al grăirii în deşert

nu mi-1 da mie;

iar duhul curăţiei,

al gândului smerit,

al răbdării şi al dragostei,

dăruieşte-1 mie, slugii Tale.

Aşa, Doamne, împărate,

dăruieşte-mi ca să-mi văd păcatele mele

şi să nu osândesc pe fratele meu,

că binecuvântat eşti în vecii vecilor.

Amin!

SFÂNTUL ŞI MARELE POST

DOAMNE ŞI STĂPÂNUL VIEŢII MELE...

Legată de vremea Postului Mare, rugăciunea Sf. Efrem Smsirul este o rugăciune scurtă, simplă, dar plină de putere şi bogăţie duhovnicească, cum numai marele Părinte Efrem Şirul, "alăuta Duhului Sfânt", putea să o alcătuiască.

Tipicul prevede să fie rostită având ochii trupeşti şi mâinile ridicate în sus, cu ochii minţii înălţaţi către Dumnezeu, cu umilinţă şi cu lacrimi şi cu frică de Dumnezeu, însoţită de metanii şi închinăciuni, după rânduiala cunoscută.

Rostită astfel, cu înţelegere şi simţire, ea preface şi înnoieşte întreaga viaţă sufletească. Stăruind asupra cuprinsului ei, vom descoperi o întreagă teologie a pocăinţei, încât cu dreptate această rugăciune este numită Rugăciunea pocăinţei.

Rugăciunea se rosteşte la toate cele şapte laude: Vecernie, Pavecemiţă, Miezonoptică, Utrenie, Ceasuri şi Obedniţă, în total de nouă ori in curgerea unei zile şi de opt ori când se săvârşeşte Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite, întrucât rămâne partea de Vecernie la care se rosteşte de obicei rugăciunea. Numărul opt şi nouă, de câte ori se zice rugăciunea, ne duce cu mintea la cele nouă cete îngereşti şi la veacul viitor, simbolizat prin numărul opt, vrând

parcă să ne spună că numai pocăinţa ne poate învrednici de viaţa fericită a vieţii veşnice şi de traiul împreună cu îngerii.

Rugăciunea are trei părţi bine deosebite: în prima parte, ne rugăm lui Dumnezeu: "Doamne *şi Stăpânul vieţii mele! Duhul trândăviei,* al *grijii de multe, al iubirii de stăpânire şi al grăbii In deşert nu mi-1 da mie";* în partea a doua: *"Iar duhul curăţiei, al gândului smerit, al răbdării şi al dragostei, dăruie$te-mi-l mie, slugii Tale"* şi încheiem: *"Aşa, Doamne,* dâruieşte-mi *ca să-mi văd păcatele mele şi să nu osândesc pe fratele meu, că binecuvântat eşti, în vecii vecilor, Amin!".* Pe de o parte ne rugăm se ne ferească Dumnezeu de patru duhuri rele, de patru patimi; iar pe de alta, cerem să ne dăruiască patru duhuri bune, patru virtuţi.

Observăm că Sf. Efrem, înşirând cele două serii de patimi şi de virtuţi, le numeşte pe toate deopotrivă "duhuri": duhul trândăviei, duhul curăţiei... Cum să înţelegem oare aici cuvântul duh?

în privinţa duhurilor rele, lucrul este simplu. Izvorul a toată răutatea este duhul răutăţii, care **"umbli ca un leu căutfind** pe cine **si înghiţi"** (I Pt. 5, 8) şi lupta noastră trebuie să o ducem împotriva **"duhurilor răutăţii din văzduh"** (Ef. 6, 12). Patimile care înrobesc pe om nu sunt altceva decât semnul înfrângerii omului în lupta sa cu aceste puteri vrăjmaşe. De aceea, Sfinţii Părinţi obişnuiesc să numească "duh" nu numai pe duhul răutăţii, pe diavolul, ci şi lucrarea lui, zicând deopotrivă: *"duhul trândăviei", "dracul trândăviei"* şi *"duhul lăcomiei"* şi *"dracul lăcomiei"* etc. Acest fel de a vorbi al Părinţilor este mai cuprinzător şi ne ajută să înţelegem mai deplin cum stau lucrurile. O "patimă" este mai mult decât o îmbolnăvire a sufletului, este căderea în robia unei puteri vrăjmaşe, care ne stăpâneşte cu silnicie, ne luptă neîntrerupt, urmărindu-ne moartea veşnică, în dosul fiecărei patimi se ascunde puterea vrăjmaşă a diavolului.

Dar de ce, în prima parte a rugăciunii, rugăm pe Dumnezeu să nu ne dea cele patru duhuri rele? Oare Dumnezeu ne dă trândăvia, mânia, patimile? Fireşte că nu! Uneltirile drăceşti sunt pline de

viclenie şi puterea lui nespus de mare şi nimeni n-ar putea scăpa de ele, dacă Dumnezeu nu le-ar îngrădi, neîngăduindu-i să războiască pe om mai presus de puterile sale. De aceea când zicem: *"Duhul trândăviei, al grijirii de multe... nu mi-1 da mie"*, ne rugăm lui Dumnezeu să nu ne lase să cădem în robia patimii trândăviei, să nu lase pe dracul trândăviei să ne stăpânească.

Dacă prin duhurile patimilor înţelegem pe draci, atunci prin duhurile virtuţilor: al curăţiei, al smereniei, trebuie să înţelegem pe duhurile cele bune, pe îngeri? Este adevărat că şi îngerii necontenit ne ajută la săvârşire binelui, dacă nu-i îndepărtăm cu păcatele, precum auzim la Utrenia din lunea brânzei: *"îngerii, păzitorii vieţii noastre stau mai aproape de cei ce se curăţă cu postul".* Totuşi, Sfinţii Părinţii, când este vorba de virtuţi, nu vorbesc niciodată ca în cazul patimilor; nu zic adică "îngerul curăţiei", "îngerul smereniei" etc, cum zic dincolo: "dracul lăcomiei", "dracul mândriei". Deci cele patru duhuri bune nu sunt îngeri, ci altceva.

Ştim că la Sf. Botez omul se leapădă'de satana şi se îmbracă cu Hristos; se face lăcaş al Duhului Sfânt şi primeşte putere să se facă fiu al lui Dumnezeu (loan l, 12). Are întru sine seminţele tuturor virtuţilor, "darurile botezului", ale Mirungerii şi omului nu-i mai rămâne decât să dea lucrarea cea din afară, prin împlinirea Poruncilor, ca să crească omul cel nou născut din Sf. Botez.

De aceea, Sfinţii Părinţi zic despre viaţa duhovnicească că este o desfăşurare a acestor puteri, o *"actualizare a darurilor Botezului şi Mirungerii".* Virtuţile deci fiind lucrarea Sfântului Duh din om, sunt numite şi ele "duhuri", ca şi izvorul din care curg. Aşa numeşte şi proorocul Isaia darurile Sfântului Duh zicând: "Duhul înţelepciunii, duhul înţelegerii, duhul «fătului..." (îs. 11, 2-3). Deci cele patru duhuri bune: duhul curăţiei, al smereniei şi celelalte, nu sunt îngeri ci daruri ale Sfântului Duh şi ne rugăm lui Dumnezeu ca ele să nu rămână nelucratoare.

O simplă privire asupra celor două şiruri de "duhuri" ne ajută să înţelegem un lucru foarte însemnat pentru viaţa duhovnicească:

duhurile răutăţii se afla în afară de noi, deci şi răul este în afară; duhurile virtuţilor, darurile Sfântului Duh sunt în noi, izvorul binelui este înlăuntrul nostru. Spre rău ne îndeamnă nişte puteri străine de noi; spre bine, avem puteri proprii, puterea dumnezeiască din noi. Deci este mai uşor a face binele decât răul. De aici şi marea răspundere pe care o are omul înaintea lui Dumnezeu şi osânda grea pentru săvârşirea răului.

Cu rost a pus Sf. Efrem mai întâi duhurile răutăţii şi în al doilea rând duhurile virtuţilor: nu putem lucra virtutea, dacă nu ne-am curăţit mai întâi de patimi.

Vorbind despre patimi, Sfinţii Părinţi Efrem Şirul, loan Scârarul, Maxim Mărturisitorul, loan Damaschin şi mulţi alţii arată că numărul lor este foarte mare. Că în fruntea lor stă iubirea de sine; că neştiinţa, uitarea şi nepăsarea sunt proptelele tuturor patimilor; că din acestea curg cele şapte patimi capitale din care se resfiră apele mocirloase şi otrăvite ale tuturor celorlalte patimi. Este firesc deci să ne întrebăm, de ce din această mare mulţime, Sf. Efrem a ales numai patru patimi şi de ce anume pe acestea, mai ales că ele nu se află printre cele mai vătămătoare. Răspunsul la această nedumerire îl vom avea după ce ne vom opri în scurt la fiecare din cele patru duhuri ale răutăţii.

Duhul trândăviei. Făcut după Chipul lui Dumnezeu şi menit să ajungă asemenea lui Dumnzeu, omul este chemat pentru lucrare de la început, când a fost pus în Eden ca "să-1 lucreze şi să-1 păzească" (Fac. 2, 15). După izgonirea din Rai, lucrarea omului este îndreptată îndeosebi spre agonisirea celor trebuitoare vieţii: hrană, îmbrăcăminte, locuinţă. Fără de acestea nu poate trăi; de nevoie trebuie să lucreze, nu poate trăi în lenevire. Deci nu de această trândăvie se roagă Sf. Efrem să fie izbăvit ci de trândăvia mult mai vătămătoare a nelucrării poruncilor lui Dumnezeu; lucrarea acestora, precum am mai spus, fiind condiţia creşterii omului celui nou, născut din Sf. Botez, a dobândirii asemănării cu Dumnezeu. Prin pilda talanţilor, Mântuitorul ne învaţă că puterile Sfântului Duh,

viclenie şi puterea lui nespus de mare şi nimeni n-ar putea scăpa de i ele, dacă Dumnezeu nu le-ar îngrădi, neîngăduindu-i să războiască pe om mai presus de puterile sale. De aceea când zicem: *"Duhul trândăviei, al grijirii de multe... nu mi-l da mie", ne* rugăm lui Dumnezeu să nu ne lase să cădem in robia patimii trândăviei, să nu lase pe dracul trândăviei să ne stăpânească.

Dacă prin duhurile patimilor înţelegem pe draci, atunci prin duhurile virtuţilor: al curăţiei, al smereniei, trebuie să înţelegem pe duhurile cele bune, pe îngeri? Este adevărat că şi îngerii necontenit ne ajută la săvârşire binelui, dacă nu-i îndepărtăm cu păcatele, precum auzim la Utrenia din lunea brânzei: *"îngerii, păzitorii vieţii noastre stau mai aproape de cei ce se curăţă cu postul".* Totuşi, Sfinţii Părinţii, când este vorba de virtuţi, nu vorbesc niciodată ca în cazul patimilor; nu zic adică "îngerul curăţiei", "îngerul smereniei" etc, cum zic dincolo: "dracul lăcomiei", "dracul mândriei". Deci cele patru duhuri bune nu sunt îngeri, ci altceva.

Ştim că la Sf. Botez omul se leapădă de satana şi se îmbracă cu Hristos; se face lăcaş al Duhului Sfânt şi primeşte putere să se facă fiu al lui Dumnezeu (loan l, 12). Are întru sine seminţele tuturor virtuţilor, "darurile botezului", ale Mirungerii şi omului nu-i mai rămâne decât să dea lucrarea cea din afară, prin împlinirea Poruncilor, ca să crească omul cel nou născut din Sf. Botez.

De aceea, Sfinţii Părinţi zic despre viaţa duhovnicească că este o desfăşurare a acestor puteri, o *"actualizare a darurilor Botezului şi Mirungerii".* Virtuţile deci fiind lucrarea Sfântului Duh din om, sunt numite şi ele "duhuri", ca şi izvorul din care curg. Aşa numeşte şi proorocul Isaia darurile Sfântului Duh zicând: **"Duhul înţelepciunii, duhul înţelegerii, duhul sfatului..."** (îs. 11, 2-3). Deci cele patru duhuri bune: duhul curăţiei, al smereniei şi celelalte, nu sunt îngeri ci daruri ale Sfântului Duh şi ne rugăm lui Dumnezeu ca ele să nu rămână nelucratoare.

O simplă privire asupra celor două şiruri de "duhuri" ne ajută să înţelegem un lucru foarte însemnat pentru viaţa duhovnicească:

duhurile răutăţii se afla în afară de noi, deci şi răul este în afară; duhurile virtuţilor, darurile Sfântului Duh sunt în noi, izvorul binelui este înlăuntrul nostru. Spre rău ne îndeamnă nişte puteri străine de noi; spre bine, avem puteri proprii, puterea dumnezeiască din noi. Deci este mai uşor a face binele decât răul. De aici şi marea răspundere pe care o are omul înaintea lui Dumnezeu şi osânda grea pentru săvârşirea răului.

Cu rost a pus Sf. Efrem mai întâi duhurile răutăţii şi în al doilea rând duhurile virtuţilor: nu putem lucra virtutea, dacă nu ne-am curăţit mai întâi de patimi.

Vorbind despre patimi, Sfinţii Părinţi Efrem Şirul, loan Scărarul, Maxim Mărturisitorul, loan Damaschin şi mulţi alţii arată că numărul lor este foarte mare. Că în fruntea lor stă iubirea de sine; că neştiinţa, uitarea şi nepăsarea sunt proptelele tuturor patimilor; că din acestea curg cele şapte patimi capitale din care se resfiră apele mocirloase şi otrăvite ale tuturor celorlalte patimi. Este firesc deci să ne întrebăm, de ce din această mare mulţime, Sf. Efrem a ales numai patru patimi şi de ce anume pe acestea, mai ales că ele nu se află printre cele mai vătămătoare. Răspunsul la această nedumerire îl vom avea după ce ne vom opri în scurt la fiecare din cele patru duhuri ale răutăţii.

Duhul trândăviei. Făcut după Chipul lui Dumnezeu şi menit să ajungă asemenea lui Dumnzeu, omul este chemat pentru lucrare de la început, când a fost pus în Eden ca **"si-1 lucreze şi să-1** păzească" (Fac. 2, 15). După izgonirea din Rai, lucrarea omului este îndreptată îndeosebi spre agonisirea celor trebuitoare vieţii: hrană, îmbrăcăminte, locuinţă. Fără de acestea nu poate trăi; de nevoie trebuie să lucreze, nu poate trăi în lenevire. Deci nu de această trândăvie se roagă Sf. Efrem să fie izbăvit ci de trândăvia mult mai vătămătoare a nelucrării poruncilor lui Dumnezeu; lucrarea acestora, precum am mai spus, fiind condiţia creşterii omului celui nou, născut din Sf. Botez, a dobândirii asemănării cu Dumnezeu. Prin pilda talanţilor, Mântuitorul ne învaţă că puterile Sfântului Duh,

care sălăşluiesc in om sunt foarte mari (un talant cântărea peste 40 kg) şi pot duce pe om la cea mai înaltă desăvârşire; şi dacă nu toţi j ajung la aceeaşi măsură sau nu ajung deloc, se datoreşte trândăviei omului. Aceasta este direct potrivnică dezvoltării omului duhovnicesc, este refuzul propriei sale creşteri, închircirea in nedesăvârşire. Lumea întotdeauna a osândit pe leneş. Solomon îl trimite să ia pildă de la harnica furnică (Pilde 6, 6), iar Apostolul porunceşte ca **"cine nu munceşte nici să nu mănânce"** (II Ţes. 3, 10). De aceea şi Sf. Efrem pune trândăvia în fruntea celor patru duhuri pătimaşe, ca una care este piedică a toată fapta bună şi potrivnică celei mai înalte chemări a omului.

Duhul grijirii de multe, spun Sfinţii Părinţi, este semnul împătimiţii de cele materiale, cleiul care ne ţine lipiţi de cele pământeşti. El este strâns legat şi urmează duhului trândăviei, în adevăr, negrijindu-se de lucrarea duhovnicească, omul îşi caută o mincinoasă împlinire, risipindu-se în cele din afară, în grija de multe, în grija de cele viitoare, cum să-şi agonisească cele plăcute şi cum să scape de cele dureroase: căutarea plăcerii şi fuga de durere fiind, după Sf. Maxim Mărturisitorul, grija permanentă a omului împătimit. Pe bogatul din Evanghelie, căruia îi rodise ţarina şi se grijea cum să-şi asigure roadele pentru mulţi ani, Mântuitorul îl numeşte "nebun" (Luca 12, 20). **"Luaţi aminte",** ne îndeamnă Domnul, **"si nu se îngreuieze inimile voastre cu... grijile lumii"** (Le. 21, 34).

Răspândindu-ne în cele din afară, grija de multe este potrivnică vieţii duhovniceşti şi ne îndepărtează de Dumnezeu. Dumnezeu este Unime desăvârşită şi omul nu se poate întâlni cu El decât daca îşi reface unitatea sa sufletească, prin întoarcerea în sine, adică prin pocăinţă şi prin intrarea în cămara cea mai dinlăuntru, adică prin rugăciune; căci **"împărăţia Cerurilor este Inlăuntrul nostru"** (Le. 17, 21). Dimpotrivă, răspândirea în grija de multe ne întâlneşte cu diavolul, care este fărâmiţare, mulţime, "leghion".

Părinţii duhovniceşti necontenit ne îndeamnă să ne agonisim *"fărădegrija* despre toate", singura grijă îndreptăţită să ne stăpânească fiind grija de răspunsul la înfricoşata Judecată, grija de mântuire.

Dacă trândăvia face nelucrător harul din om, grija de multe face pe om netrebnic acestei lucrări, punându-1 pe calea potrivnică mântuirii.

Duhul iubirii de sine este altceva decât stăpânirea cea rânduită de Dumnezeu, faţă de care tot omul trebuie să se supună (Rom. 13, 1). Este un duh al răutăţii, o înţelegere strâmbă a purtării omului faţă de aproapele, un abuz asupra lui, folosindu-1 ca unealtă şi mijloc de profit personal. Mântuitorul Hristos arată că acest duh este al păgânilor şi cu totul străin de duhul Evangheliei, învăţând astfel pe ucenicii săi: **"Cine dintre voi vrea să fie mare,** si **fie slujitorul vostru; si cine vrea si fie mtii, si vi fie slugi. Precum si Fiul Omului n-a venit si i se slujească, ci El si slujească ţi să-şi dea sufletul răscumpărare pentru mulţi"** (Matei 20, 25). Ceea ce a şi arătat cu fapta, spălând picioarele ucenicilor şi dându-şi viaţă pentru mântuirea noastră. De unde înţelegem că adevărata stăpânire nu este profitoare, ci slujitoare; slujire a aproapelui cu dragoste, până la dăruirea vieţii pentru mântuirea lui. Omul are o mare valoare, este chipul lui Dumnezeu şi valorează cât însuşi chipul pe care-1 poartă; este răscumpărat cu scump sângele lui Hristos şi valorează cât preţul acestui sânge. De aceea, slujirea omului este o mare cinste, pentru că este slujire a lui Dumnezeu însuşi. **"Ceea ce aţi făcut unuia dintr-aceşti fraţi ai mei prea mici, Mie Mi-ati făcut",** va zice Domnul la înfricoşata Judecată (Matei 25, 40). Slujirea aproapelui este poruncă evanghelică, faptă de mare cinste, desăvârşită calea de mântuire. Duhul de stăpânire, care înjoseşte pe om şi-1 coboară în rândul lucrurilor, ne lipseşte dintr-odată de toate aceste trei. El este strâns legat cu duhul grijirii de multe, în adevăr, când toată grija omului este îndreptată spre cele materiale, este firesc ca şi omul să fie transformat în

unealtă sau bun material, care nu valorează mai mult decât profitul | pe care-1 aduce.

Grăirea în desert, zice Sf. loan Scărarul, este scaunul slavei deşarte, semn al nepriceperii, urmare a îmbuibării şi necuraţiei, pierderea umilinţei şi întunecarea rugăciunii (Treapta 11). Este o irosire a celui mai de cinste dar pe care 1-a dat Dumnezeu omului, darul cuvântului şi prefacerea lui în prilej de păcătuire şi pierzare. Cuvântul omenesc are o mare şi tainică putere, aduce cu el ceva din fiinţa celui care îl rosteşte. Dacă Cuvântul lui Dumnezeu este Dumnezeu însuşi, şi cuvântul omului este omul însuşi. *"Dacă* vrei *să ştii ce este în inima omului", zic* Părinţii, "ia *aminte la cele ce spun buzele lui".* Vorbăria şi pălăvrăgeala arată un lăuntru stricat, care duce la stricarea altora; lipseşte cuvântul de tainica lui putere, îl face cuvânt fără preţ. De aceea, Mântuitorul ne spune că **"pentru tot cuvântul deşert pe care-1 vor grăi oamenii vor da seama m ziua judecăţii"** (Mt. 12, 36). Sfinţii Părinţi, temându-se de marea răspundere a cuvântului, au iubit şi lăudat tăcerea mai mult decât vorbirea. *"Pentru că am vorbit",* zice Cuv. Arsenie, *"adesea m-am căit;* iar pentru *că am tăcut, niciodată".* Cuv. Agaton trei ani a purtat o piatră în gură pentru a deprinde tăcerea, iar Sf. Isaac Şirul zice că *"tăcerea este graiul veacului viitor".* Chiar şi vorbirea despre cele duhovniceşti este păgubitoare, când este prea multă. Spune şi înţelepciunea poporului: *"Vorba este de argint, iar tăcerea de aur".*

Dacă luăm acum aminte la cele patru duhuri ale răutăţii, observăm două lucruri de mare însemnătate.

în primul rând vedem că ele se leagă unele de altele, formează un fel de povârniş, pe care alunecă omul stăpânit de ele. Din trândăvie şi negrija de mântuire, omul dă în mincinoasa lucrare a răspândirii in grija de multe; din aceasta, dă în duhul de stăpânire, nesocotind pe aproapele şi coborându-I în rândul lucrurilor; iar de aici ajunge şi la nesocotirea sa proprie prin degradarea cuvântului, în grâirea în deşert.

Dar legătura dintre cele patru duhuri rele este şi mai organică, precum vom vedea îndată.

Sfinţii Părinţi ne arată că o condiţie de bază pentru sporirea duhovnicească este să ne păzim conştiinţa neprihănită din patru părţi. Faţă de Dumnezeu, silindu-ne necontenit la împlinirea poruncilor Lui; faţă de aproapele, ferindu-ne de tot lucrul potrivnic dragostei de aproapele; faţă de sine, folosind bine darurile primite de la Dumnezeu; şi faţă de lucruri, folosindu-le potrivit cu rostul pentru care au fost create, adică numai pentru trebuinţe şi cu înfrânare.

Or, dacă luăm bine seama, cele patru patimi ne vătăma conştiinţa din toate aceste patru părţi. Trândăvia ne vătăma conştiinţa faţă de Dumnezeu, ca una care se împotriveşte lucrării harului din noi; grija de multe vătăma conştiinţa faţă de lucruri, pe care le întrebuinţăm spre pierzarea şi nu spre mântuirea noastră; iubirea de stăpânire, care nesocoteşte pe om, vătăma conştiinţa faţă de aproapele, iar grâirea în deşert vătăma conştiinţa faţă de sine, prin irosirea marelui dar dumnezeiesc al cuvântului. Astfel cele patru patimi arată o stare de îmbolnăvire generală a sufletului, o strâmbare a purtării omului faţă de tot ceea ce-1 înconjoară: faţă de Dumnezeu, faţă de aproapele, faţă de lucruri şi faţă de sine. Omul nepăsător de mântuire, răspândit în grija de multe, asupritor de aproapele şi slobod la limbă este chip al acestei îmbolnăviri sufleteşti, chipul omului de păcat. Deşi mântuirea este un lucru personal al fiecăruia, totuşi omul nu şi-o lucrează de unul singur, ci în strânsă legătură cu Dumnezeu şi restul* făpturii: aproapele şi lucrurile. Mântuirea sau pierzarea sa depinde de felul purtării sale faţă de ceilalţi. Cele patru duhuri rele, strâmbând purtarea omului faţă de lumea din afară de el, îi taie orice putinţă de mântuire. Nu-i greu de înţeles, deci, pentru ce Sf. Efrem s-a oprit tocmai la aceste patru duhuri.

Dimpotrivă, care sunt trăsăturile sufletului sănătos vedem din partea a doua a rugăciunii Sf. Efrem, în care cerem de la Dumnezeu să ne dăruiască duhul curăţiei, al gândului smerit, al răbdării şi al dragostei, asupra cărora ne oprim acum.

Duhul curătiei nu trebuie luat ca simplă curăţie trupească de păcatele desfânării. Curăţia este prima treaptă a nepătimirii, starea sufletului curăţit de patimi, gata pentru lucrarea virtuţilor. "Cum să cântăm cântarea Domnului In pământ străin?" ziceau evreii in robia babilonică, pe care tâlcuind-o, Părinţii ne învaţă că nu putem aduce nici un rod de faptă bună, câtă vreme ne aflăm in robia patimilor. De aceea şi pune Sf. Efrem curăţia în fruntea celorlalte virtuţi, ca pe una ce stă la începutul vieţii virtuoase.

Duhul gândului smerit este prima sământă răsărită pe ogorul curătiei. Este o aşezare în starea firească a existenţei noastre pământeşti în faţa lui Dumnezeu. Pe de o parte, fãpturi slabe şi neputincioase, "ca iarba şi ca floarea ierbii" (Psalm 102); "statul meu ca nimic înaintea Ta", zice David (Psalm 38); pe de altă parte, pe toate şi însăşi existenţa noastră, avându-le primite în dar de la Dumnezeu. "Ce ai si nu fi primit?" ne întreabă Apostolul (I Cor. 4, 7), pentru a încheia: "cu harul lui Dumnezeu sunt ceea ce sunt" (I Cor. 15, 10). De aceea, Sfinţii Părinţi ziceau că smerenia este a se socoti omul pe sine mai prejos decât toţi oamenii şi chiar decât dobitoacele, şi a pune pe seama lui Dumnezeu toate faptele sale bune.

Duhul răbdării este a doua sământă, care creşte pe ogorul curătiei. Căci dacă omul se smereşte şi-şi recunoaşte păcatele, îşi dă seama că este vrednic de nenumărate pedepse din partea lui Dumnezeu şi nu numai de pedepse pământeşti, ci şi de muncile veşnice, ca o slugă leneşă care nesocoteşte poruncile Domnului său. Şi rabdă cu bucurie toate necazurile, suferinţele şi încercările, fiind încredinţat de cuvântul Domnului că "In lume necazuri veţi avea" (loan 16, 33) şi "cu multe suferinţe trebuie si intrăm In împărăţia lui Dumnezeu" (F. Ap. l, 22); numai "cine va răbda până la sfârşit, acela se va mântui" (Matei 24,13).

Sfinţii Părinţi, îndemnându-ne cu cuvântul apostolesc că "pătimirile de acum nu sunt vrednice de slava pe care a gătit-o Domnul celor ce-L iubesc pe Dânsul", ne îmbărbătează cu

făgăduinţa că *"puţină este osteneala şi veşnică odihna"* (Cuv. Moise). Răbdarea curăţă, preface şi înnoieşte sufletul, precum zice un părinte din Pateric: "Ceara de nu se va *înfierbânta în foc ca să se înmoaie, nu se va putea întipări pecetea ce se pune pe ea; tot aşa şi omul: de nu va 6 muiat de fierbinţeala focului necazurilor, ostenelilor, bolilor, suferinţelor şi ispitelor, nu se poate întipări întrînsulpecetea Sfântului Duh"* (Pentru răbdare, 7).

Duhul dragostei este desăvârşirea şi încununarea tuturor celorlalte. Cine s-a împodobit cu curăţia, cu smerenia şi cu răbdarea, acela este şi iubitor de Dumnezeu şi de aproapele; a ajuns la iubire, care este plinătatea a toată virtutea, care nu cade niciodată, care este izvor a tot binele. Căci în cine sălăşluieşte dragostea, însuşi Dumnezeu petrece, Care este dragoste (I loan 4, 8). De aceea, Sf. Efrem o aşază în urma celorlalte, precum şi Sf. loan Scărarul, pe cea din urmă treaptă a scării Raiului, ca una care este mai mare decât toate virtuţile, cuprinde pe toate şi va dura şi în veacul ce va să vie.

Dacă cele patru patimi formau un povârniş de la trândăvie tot mai jos, apoi cele patru virtuţi sunt trepte suitoare de la curăţie până la Dumnezeu. Totodată, ele sunt potrivnice celor patru duhuri rele şi ne arată cum ne putem tămădui sufletul îmbolnăvit de ele. Curăţia curăţă sufletul îmbolnăvit de grăirea în desert, smerenia însănătoşeşte legăturile cu aproapele, răbdarea ne scapă de împătimirea faţă de lucruri iar dragostea vindecă nepăsarea de mântuire, prin recunoştinţă şi iubirea faţă de Dumnezeu. Pentru că la cel curat, toate sunt curate, deci şi limba; cel smerit socoate pe aproapele mai bun decât pe sine; cel răbdător nu-şi pune nădejdea în lucruri, tar iubitorul de Dumnezeu se străduieşte necontenit să împlinească poruncile Lui.

Astfel, omul stăpân pe limbă, smerit, răbdător şi iubitor de Dumnezeu ne înfăţişează icoana curăţită de patimi a omului duhovnicesc.

Dacă privim rugăciunea Sf. Efrem cu lumina învăţăturii duhovniceşti a Sf. Maxim Mărturisitorul, vom găsi un temei psihologic, sufletesc şi mai adânc al ei.

Păcatul îmbolnăveşte pofta şi iuţimea, cele două puteri sufleteşti ale omului, scoţându-le din ascultarea faţă de minte şi punându-le în slujba simţurilor. Pofta, din dor aprins către Dumnezeu, devine poftă de trup, de lucruri şi de slavă deşartă; iar iuţimea din tonic întăritor al poftei, devine mânie, furie împotriva aproapelui.

Cele patru patimi din rugăciunea Sf. Efrem arată tocmai această îmbolnăvire a poftei şi iuţimii şi căderea lor în slujba simţurilor. Grija de multe este semnul împătimiră de lucruri, iubirea de stăpânire arată boala mândriei, grăirea în desert este semnul necurăţiei; iar trândăvia, nepăsarea, este propteaua care le sprijină pe celelalte, însănătoşirea stă în procesul invers: *scoaterea mâniei şi poftei din simţire şi punerea lor in slujba minţii.* Curăţia vindecă pofta de trup, smerenia scapă de mândrie, răbdarea izgoneşte iubirea de avuţie; iar dragostea întoarce iuţimea la starea ei firească.

încă o dată înţelegem cât de adâncă şi de temeinică este învăţătura duhovnicească a Sf. Efrem, arătată prin alegerea celor două şiruri de duhuri din rugăciunea sa. Ele ne pun în faţă două icoane: aceea a omului stricat de patimi şi aceea a omului înnoit prin virtute; starea păcătoasă în care ne aflăm noi şi de care ne rugăm lui Dumnezeu să ne scape, şi starea duhovnicească spre care tindem, rugând pe Dumnezeu să ne-o dăruiască.

Partea a treia a rugăciunii Sf. Efrem: *"Aşa, Doamne, dăruieşte-mi să-mi văd greşalele mele şi să nu osândesc pe fratele meu...",* este o recapitulare într-o formă mai concisă a celor cerute în partea a doua.

într-adevăr, vederea păcatelor proprii este un semn al smereniei; că cel smerit nu se grijeşte de păcatele sale şi cine se grijeşte de mântuire are destul de lucru pe ogorul sufletului său. *"E o nebunie", zic* Părinţii, "să-şi lase cineva mortul său şi să meargă să-l plângă pe-al altuia". Tot aşa, neosândirea aproapelui este un semn al dragostei, care "îndelung rabd* fi este binevoitoare,... nu se poarta cu necuviinţă fi nu gândeşte râul" (I Cor. 13). Pentru că niciodată nu putem cunoaşte adevăratele pricini ale greşalelor altuia: slăbiciunea trupească, războiul diavolului, îngăduinţa lui Dumnezeu, şi nici nu ştim pocăinţa celui ce greşeşte. Sfinţii Părinţi ne îndeamnă să ne ferim de osândirea altuia şi să lăsăm toată judecata în seama lui Dumnezeu, Care cunoaşte cele ascunse.

Cele două mari virtuţi se întregesc şi se împlinesc reciproc, de aceea Sf. loan Scărarul le numeşte o sfinţită doime. *"Sfinţită doime",* zice el, "este *dragostea şi smerenia; cea dintâi înalţă, iar cea de pe urmă pe cei înălţaţi îi sprijineşte şi nu-i lasă să cadă"* (Treapta 25, 37). Spre a arăta că această "sfinţită doime" este nedespărţită, Părinţii duhovniceşti le-au numit într-o singură denumire: *"smerenia dragostei",* care este o laudă şi o podoabă a vieţii duhovniceşti, ca una care este plinătatea vieţii desăvârşite.^ Căci prin dragoste şi smerenie omul a ajuns la asemănarea cu însuşi Hristos, Care ne-a iubit cu o dragoste fără măsură şi S-a smerit pentru noi până la moarte.

După rostirea rugăciunii cu cele trei metanii, câte una după fiecare parte, se fac 12 închinăciuni până la pământ, la fiecare închinăciune zicându-se în taină unul din următoarele patru stihuri, care se repetă de trei ori:

1. Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosul.
2. Dumnezeule, curăţeşte-mă pe mine, păcătosul.
3. Cel Ce m-ai zidit, Dumnezeule, mântuieşte-mă.
4. Fără de număr am greşit, Doamne, iartă-mă.

Primul stih nu este altceva decât rugăciunea vameşului, care "stând departe ... îşi bătea pieptul zicând: Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosul!" (Luca 18, 13). Este o rugăciune plină de căinţă, care a înălţat pe vameşul cel smerit mai mult decât pe fariseul cel mândru. L-a înălţat pentru că şi-a recunoscut păcatele smerindu-se şi neîndrăznind să ceară de la Dumnezeu decât milă;

iar cel ce se smereşte, după cuvântul Domnului, se va înălţa (Luca 18, 14).

în stihul al doilea recunoaştem rugăciunea leprosului, care "văzând pe lisus a căzut cu faţa U pământ şi 8-a rugat zicând: Doamne, dacă vrei, poţi să mă curaţeşti" (Luca 5, 12). Păcatul nu este numai o călcare de poruncă, ci şi o necurăţie - diavolul, începătorul şi unealta păcatului este numit "necuratul" - o lepră, care cuprinde în întregime pe om. La cine să alerge, dacă nu la Doctorul şi tămăduitorul a toată neputinţa: "Doamne, numai Tu poţi să mă curaţeşti, dacă voieşti, pe mine, păcătosul!" Iar Domnul răspunde: "Da, voiesc, curăţeste-tei" (Luca 5,13).

Stihul al treile ne aduce aminte de rugăciune psalmistului: "Mâinile Tale m-au făcut şi m-au zidit ... al Tău sunt eu, mântuieşte-mă" (Psalm 118). E adevărat, recunosc că sunt păcătos, căzut, cuprins de lepra păcatului, însă nu întind mâinile la Dumnezeu străin, nu uit că sunt făptura lui Dumnezeu şi alerg la Cel Ce m-a zidit şi Cel Ce mântuieşte: "Tu eşti Dumnezeul nostru si noi suntem poporul Tău; afară de Tine pe altul nu ştim"; "al Tău sunt eu, mântuieste-mă! Cel ce m-ai zidit, Dumnezeule, mântuieşte-măl"

Stihul cel din urmă merge mai departe: nu numai am păcătuit, dar greşalele mele sunt fără de număr. "Nimeni din cei vii nu-i drept înaintea Ta" (Psalm 142), zice Psalmistul şi chiar de ar trăi omul numai un ceas, zic Părinţii, şi tot greşeşte, întreaga noastră viaţă este un neîntrerupt şir de păcate, de nesocotire a dumnezeieştilor porunci, de aceea Mântuitorul, între cele absolut necesare, ne-a învăţat şi cererea de iertare: "si ne iartă nouă greşalele noastre". Să cerem iertarea păcatelor aşa cum cerem pâinea cea de toate zilele, căci avem nevoie de ea, cum avem nevoie de pâine. De aceea şi Părinţii pustiei ne învaţă ca la tot cuvântul să zicem: *"Iartă!"* Să cerem iertare, dar cu iertarea aproapelui şi cu căinţa fiului risipitor.

"Am greşit, Doamne, la cer şi înaintea Ta; fără de număr am *greşit, dar îmi pare rău că te-am mâhnit, mă căiesc şi mă mg de iertare: Fără de număr am greşit, Doamne, iartă-mă!"*

Observăm că cele patru stihuri sunt străbătute de două simţăminte: pe de o parte apăsarea conştiinţei pentru păcatele săvârşite: sunt păcătos, întinat, am greşit fără de număr, pe de alta, încrederea în milostivirea şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu; miluieşte-mă, curăţeşte-ma, iartă-mă! Sunt cele două stări sufleteşti: teama şi nădejdea, despre care spun Sfinţii Părinţi că necontenit trebuie să însoţească pe om pe calea mântuirii, fără să se lase prins de teamă sau lipsit de nădejde, ci îmbinând mereu teama cu nădejdea (Cuv. Petru Damaschinul). Aceste simţuri au înălţat pe vameşul, au adus pe fiul risipitor la casa părintească, au deschis tâlharului uşile Raiului.

Stihurile se repetă de trei ori. De trei ori pentru că le adresăm lui Dumnezeu în Treime: Tatălui, Care ne-a zidit, Fiului, Care ne-a adus iertarea prin moartea Sa. şi Duhului, Care ne curăţeşte de toată întinăciunea. De trei ori, în semn de stăruinţă-ţi de angajare hotărâtă, cu toate cele trei puteri sufleteşti: minte, poftă şi iuţime, pe calea pocăinţei.

Ele se rostesc în tăcere, fiecare le zice pentru sine, fiindcă şi căinţa şi îndreptarea sunt lucruri personale, individuale, care se lucrează tainic în inima fiecăruia. După cele 12 închinăciuni, preotul, ca o pecetluire rosteşte încă o dată rugăciunea, fără întrerupere şi încheie cu o metanie.

Aruncând acum o privire asupra întregii rânduieli de rugăciune a Sf. Efrem, ce observăm? Mai întâi ne uităm la chipul omului stricat de cele patru patimi şi ne rugăm lui Dumnezeu să ne izbăvească de el; privim apoi icoana omului înnoit prin cele patru virtuţi şi cerem să ni le dăruiască şi nouă şi să sporim pe această cale. După aceea, stăruim în rugăciune tăcută, smerindu-ne pentru neputinţele şi păcatele noastre şi cu mare nădejde în puterea şi ajutorul lui Dumnezeu. Şi toate aceste simţăminte le însoţim de metanii şi

de închinăciuni. Ce însemnează oare toată această rânduială de! rugăciune?

Metania trupească, plecarea cu capul până la pământ este sem nul văzut al pocăinţei: prin plecare mărturisim căderea noastră în păcate, starea în care ne aflăm; iar prin ridicare arătăm năzuinţa[1] noastră spre izbăvire de păcat, spre înnoire. Dar cuvântul *"meta nie"*, în înţelesul său de origine *(metanoia)* tocmai aceasta însem nează: prefacere, schimbare, înnoire a minţii; lucrare de prefacere a/ omului păcătos, în omul cel nou, înduhovnicit, care se săvârşeşt prin pocăinţă. /

Iată ce lucru minunat se cuprinde în această practică a rugăciunii Sf. Efrem însoţită de metanii: ceea ce spunem cu gura în rugăciune, o arătăm totodată şi cu trupul. Ne recunoaştem păcătoşenia în care ne aflăm şi cădem cu smerenie la pământ, dar ne ridicăm îndată, arătând dorinţa noastră hotărâtă de grabnică îndreptare,

E aici mai mult decât rugăciune, este însăşi lucrarea pocăinţei, care preface şi înnoieşte pe om. E o prefacere reală, care ne duce cu mintea la prefacerea euharisticâ de pe Sf. Prestol, euharistia de pocăinţă a omului. Căci aşa precum la Sf. Liturghie, prin chemarea de către preot a Sfântului Duh, pâinea şi vinul aduse înainte se preschimbă în Trupul şi Sângele Domnului, tot aşa şi aici, prin rugăciunea preotului, care cere darurile Sfântului Duh -cele patru duhuri din rugăciune - omul păcătos se preschimbă în om duhovnicesc, rugăciunea Sf. Efrem fiind epicleza acestei liturghii de pocăinţă. Şi precum epicleza euharistică este rugăciunea pe care Dumnezeu o împlineşte imediat, prefăcând darurile aduse, tot aşa şi epicleza pocăinţei - implorarea lui Dumnezeu cu smerenie, căinţă şi credinţă - este ascultată şi primită imediat. Ne-o adevereşte Sf. Evanghelie. Vameşul a suspinat: "Milostiv fii mie, păcătosul!" şi degrab s-a îndreptat; tâlharul pe cruce a strigat: "Pomeneşte-mă, Doamne!" şi îndată a auzit: "Astăzi vei fi cu Mine In Rai!".

Iată dar că nevoinţele Sfântului şi Marelui Post sunt liturghia de pocăinţă, la care aducem jertfă însăşi fiinţa noastră, pe care Dumnezeu primind-o, o tămăduieşte, o înduhovniceşte. Dar pentru că înnoirea omului, prefacerea lui, nu se poate săvârşi dintr-o dată, ci treptat, puţin câte puţin, şi liturghia de pocăinţă se repetă de multe ori pe zi, fiecare din ele, însă, este un pas spre plinătate, o treaptă de desăvârşire.

Dacă Liturghia euharistică este liturghia dragostei de oameni a lui Dumnezeu, Liturghia pocăinţei este răspunsul omului la această dragoste, prin dăruirea sa totală în mâinile lui Dumnezeu, cu încredere deplină şi smerenie. Nu este aici o simplă asemănare. Existenţa şi realitatea Liturghiei de pocăinţă o mărturiseşte însăşi tradiţia liturgică a Bisericii. Se ştie că după rânduială Bisericii Ortodoxe, pe acelaşi altar nu se pot săvârşi două Liturghii într-o zi. Or, noi vedem că în toate zilele Sfântului Post, când se săvârşeşte Liturghia pocăinţei, Liturghia euharistică nu se săvârşeşte, Liturghia darurilor mai înainte sfinţite nefiind liturghie deplină, ci rânduială pentru primirea Sfintelor Taine.

încheierea rugăciunii Sf. Efrem cu cererea celei mai înalte desăvârşiri duhovniceşti, smerenia dragostei, ne mai spune ceva: Că omul, dacă s-a curăţit de păcat şi s-a înnoit prin pocăinţă, nu stă pe loc, ci sporeşte din putere în putere, până la măsura bărbatului desăvârşit, în lisus Hristos. Pocăinţa ne deschide calea cea nesfârşită a îndumnezeirii.

SĂPTĂMÂNA ÎNTÂIA A POSTULUI MARE

în vremea războiului duhovnicesc, spune Sf. Maxim Mărturisitorul (Răsp. către Thalasie, 49), *luptătorul trebuie să astupe izvoarele apelor celor dinafară cetăţii şi să nu se îndeletnicească decât cu rugăciunea şi cu muncirea trupului prin fflosofia cea lucrătoare, adică cu ostenelile trupeşti.*

Apele cele dinafară cetăţii sunt cugetele trimise de fiecare simţ din lumea sensibilă, care străbat sufletul asemenea unui râu ce trece prin cetate. Fiindcă diavolul se foloseşte tocmai de aceste cugete ca să ne dea război, de aceea în timpul luptelor duhovniceşti trebuie să ne oprim de la contemplaţia naturală şi să ne îndeletnicim numai cu rugăciunea şi cu nevoinţele trupeşti. Rugăciunea îndreaptă mintea către Dumnezeu, iar nevoinţele trupeşti îndreaptă pofta şi iuţimea spre cele duhovniceşti. Astfel, toate puterile sufleteşti sunt adunate la un loc şi îndreptate într-o singură direcţie, spre Dumnezeu, şi omul capătă mare putere împotriva vrăjmaşului, despre care însuşi Mântuitorul spune că nu se poate birui fără numai cu rugăciune şi cu post (Mc. 9, 29).

Rânduiala de nevoinţă a Postului Mare şi, mai ales, aceea a primei săptămâni se desfăşoară exact în vederea acestui război nevăzut.

După o pregătire amănunţită şi cu multă grijă a celor trei săptămâni premergătoare, postul începe hotărât, ca un adevărat asediu asupra vrăjmaşului, pe amândouă fronturile arătate de Sf. Maxim Mărturisitorul: rugăciunea şi nevoinţele trupeşti.

Nevoinţele trupeşti

Postul este total, prima masă este miercuri, iar a doua vineri, cu îndemnul, pentru cine poate, să se lipsească de cea de miercuri. Slujbele bisericeşti sunt însoţite de multe metanii şi închinăciuni, care trebuie înmulţite şi la pravila de chilie. Slujbele se lungesc, şi cu ele şi privegherea de noapte. Grijile de trup sunt împuţinate şi toată vremea trebuie cheltuită la pravila de obşte, în rugăciune, tăcere şi cugetare duhovnicească.

Prin post, pofta fiind lipsită de materia care o întreţine, este îndreptată pe calea cea firească de a fi dorire aprinsă după Dumnezeu; iuţimea, care-i avocatul poftei, nemaiavând pentru cine pleda, îşi regăseşte rostul firesc de putere întăritoare a dorului după Dumnezeu. Prin aceasta ele sunt scoase din simţire şi puse sub ascultarea minţii, care se face astfel "stăpână peste patimile cele stricătoare de suflet".

Rezultatul este imediat: prin strunirea trupului şi prin uşurarea lui de mulţimea materiei, poftele se domolesc şi mintea se curăţeşte, *"supărările drăceşti nu îndrăznesc, iar îngerii stau mai aproape de cei ce se nevoiesc cu postul".*

Rugăciunea

Celălalt front de luptă, hrana şi întărirea sufletului, se înmulţeşte la toate slujbele şi, îndeosebi, se adaugă rugăciunea Sf. Efrem: "Doamne *şi stăpânul vieţii mele...",* ca o pecete duhovnicească peste rugăciunea obştească din această vreme. Ea este epideza acestei Liturghii de pocăinţă a postului, care lucrează prefacerea omului trupesc în cel duhovnicesc.

Comoara cea bogată a psalmilor se citeşte de două ori acum, în cursul unei săptămâni. Pentru că, după cuvântul Marelui Vasile, *"Psalmul este alungătorul dracilor, aducător al ajutorului îngeresc,*

armă pentru teama de noapte, linişte pentru ostenelile zilei, fapta] îngerească, trăire cerească, mireasmă duhovnicească." **(Comentarii, la Psalmi).**

La canoanele utreniei se adaugă "Cântările lui Moise", cele opt. cântări ale Vechiului Testament şi Cântarea Maicii Domnului.,] Cântarea de biruinţă a poporului evreu, când a trecut prin Marea \ Roşie izbăvindu-se de robia Egiptului, precum şi cântarea celor trei tineri, care au rămas nearşi în cuptorul Babilonului ne umplu de nădejde că aşa vom scăpa şi noi din robia celui viclean şi din cuptorul patimilor, având pe Domnul *"ajutor şi acoperitor* spre'j *mântuire"*. Rugăciunile proorocilor Avacum, Isaia şi lona ne vestesc slava Mesiei, Care *"va străluci ca soarele", care* mântuieşte şi scoate sufletele din iadul cel mai de jos, iar Cântarea Maicii Domnului ne arată cât sunt de mari darurile pe care le revarsă Domnul peste robii Săi cei smeriţi.

Liturghie deplină în aceste zile nu se săvârşeşte, ci numai Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite, în zilele de miercuri şi vineri, pentru a ne putea împărtăşi şi întări cu Sfintele lui Hristos Taine, cu *"Pâinea vieţii şi Paharul mântuirii",* după care este dezlegare şi pentru hrana trupească.

Este plină de taină această Liturghie.

După ce ni se atrage atenţia că *"Lumina lui Hristos luminează tuturor"*, de şapte ori stăruim *"să se îndrepteze rugăciunea mea, ca tămâia înaintea Ta",* apoi se face ieşirea cea mare, când *"puterile cereşti nevăzut împreună cu noi slujesc şi însuşi împăratul, în jertfa cea de taină săvârşită, se înconjoară".* Vohodul se face în tăcere desăvârşită, iar cei de faţă, cu multă frică şi evlavie, stau cu capetele la pământ, când Hristos trece prin mijlocul Bisericii. Este însuşi Comandantul duhovniceştii lupte, înconjurat de Puterile cereşti, Cel ce trece ca să vadă pe ostaşii Săi care se luptă, ca să-i întărească, să-i îmbărbăteze şi să-i asigure de biruinţă, câtă vreme luptă sub comanda Lui.

Seara se face slujba Pavecemiţei mari, la care în primele patru zile se adaugă Canonul cel mare al Sf. Andrei Criteanul.

Pavecemiţa mare este ca o încununare a nevăzutului război din acea zi. Bătălia este în toi, iar ostaşii sunt plini de putere şi nădejde, pentru că Dumnezeu însuşi luptă împreună cu ei. De aceea şi strigătul: *"înţelegeţi neamuri şi vă plecaţi, căci cu noi este Dumnezeu; să se audă până la marginile pământului, voi cei puternici plecaţi-vă, căci veti G biruiţi şi toate uneltirile* voastre sunt *zadarnice, căci cu noi este Dumnezeu cel tare şi puternic, Domnul păcii, îngerul sfatului celui mare, Părintele veacului ce va să fie..."* La care se adaugă rugăciunea şi angajamentul nostru în faţa lui Dumnezeu: "Doamne *al puterilor, fii cu noi, căci nu avem pe altul afară de Tine, ajutor întru necazuri nu avem; Doamne al puterilor, miluieşte-ne pre noi".*

Canonul de pocăinţă al Sf. Andrei este mare nu numai pentru că este cel mai lung din toată imnografia Bisericii (are 271 de tropare), ci mai ales prin puterea duhovnicească ce-1 străbate. Ca o frescă a pocăinţei, aduce de la Adam şi până la înălţarea Domnului, mulţime de pilde de pocăinţă şi de nevoinţă, precum şi pilde ale celor ce au căzut şi s-au pocăit, ca să ne înveţe să ne ferim de poticnire şi să alergăm la Dumnezeu cu pocăinţă, lacrimi şi fapte mântuitoare. Şi este cu atâta iscusinţă întocmit, că poate şi pe sufletul cel mai împietrit a-1 atrage spre umilinţă şi îndreptare.

întreaga lucrare de rugăciune din această vreme este puternic străbătută de simţământul prezenţei lui Dumnezeu; de simţământul de mare încredere, nădejde şi dragoste de Dumnezeu.

Căinţa, umilinţa, zdrobirea inimii nu numai că nu sunt istovitoare, ci pline de încredere şi dătătoare de putere, încă din primele zile se simte suflul biruinţei asupra păcatului, vestea marii bucurii a învierii, în canoanele şi stihoavnele utreniei, urmează în fir neîntrerupt aceste îndemnuri: *"Să postim de bucate şi de toată patima, desfătându-ne cu bunătăţile Duhului, ca să ne învrednicim toţi* [a] vedea *Preacinstita Patima lui Hristos Dumnezeu şi Sfintele*

Paşti..."; *"şi trecând noianul cel mare al postului, să ajungem sil învierea cea de a treia zi a Mântuitorului hsus Hristos... "Dea* la capătul unei săptămâni de post aspru şi nevoinţe grele, te o, înviorat, limpede la minte, refăcut şi primenit cu sufletul şi cu pul, pentru că **"omul nu se hrăneşte numai cu** pâine" (Mt. după cuvântul Domnului.

Dar fiindcă mintea nu poate sta prea multă vreme încoiu» rânduiala de rugăciune este presărată cu citiri din Sfintele Script ri: din Prooroci, de la Facere şi înţelepciunea lui Solomon, preci şi din cuvintele marilor nevoitori, luptători şi povăţuitori duhc niceşti: Efrem Şirul, loan Scărarul şi Teodor Studitul.

Sf. Efrem Şirul, alăuta Duhului Sfânt, ne fericeşte pentru i/u îndrăzneală a luptei şi pentru raiul care aşteaptă pe cei ce bine nevoiesc. Fericeşte pe toţi iubitorii de virtute, ca să ne îndemne urma şi ticăloşeşte pe cei leneşi şi nepăsători, ca să ne plece st umilinţă, spre râvnă şi spre lacrimi.

Sf. loan Scărarul, preaiscusitul în războiul cel nevăzut, ne. ca într-o oglindă chipul de nevoinţă, meşteşugirile drău înlănţuirea virtuţilor şi a patimilor, cum să ne cunoaştem pe înşine şi vicleşugurile celui potrivnic şi cu multă iscusinţă ne < duce şi ne urcă pe scara desăvârşirii, de la cele pământeşti la cereşti.

Iar marele povăţuitor al vieţii de obşte, cu untdelemnul cm telor sale, ne povăţuieşte îndeosebi în luptele mântuitoare ce buie să le ducem în viaţa de obşte.

Astfel, mintea odihnită şi luminată prin cuvintele duhovnic.,., se înalţă şi mai cu avânt la rugăciune; iar curăţia prin rugăciune adânceşte mai deplin în cunoaşterea duhovnicească.

Aşa s-au desăvârşit toţi marii nevoitori ai vieţii duhovniceşti ne-au lăsat cele de urmat; post şi nevoinţe, cunoştinţă duhovn ceaşcă şi rugăciune, care împreună alcătuiesc meşteşugul războit lui celui nevăzut, ştiinţa înnoirii omului, care se lucrează îndeoseL. în această vreme. Numirea generală de "post" nu se restrângi

numai la o oprire de bucate, ci arată această întreagă lucrare înnoitoare a omului întreg, suflet şi trup. De aceea stihoavna vecerniei de luni, spune: *"Să postim post primit, bineplăcut Domnului. Postul cel adevărat este înstrăinarea de răutăţi, înfrânarea limbii, lepădarea mâniei, îndepărtarea de pofte, de clevetire, de minciună şi de jurământul mincinos. Lipsa acestora este postul cel adevărat şi bine primit."* Iar Sf. loan Gură de Aur ne întreabă: *"Posteşti? Arată-mi-o prin fapte! Cum? Vezi un sărac, ai milă de el; un duşman, împacă-te cu el; un prieten înconjurat de nume bun, nu-1 invidia. Nu numai gura şi stomacul să postească, ci şi ochii şi urechile şi picioarele şi mâinile noastre să postească, rămânând curate de răpire şi de lăcomie; picioarele nealergând la priveliştile cele urâte, ochii neprivind cu ispitire frumuseţi străine, gura să postească de sudalme şi de vorbiri ruşinoase..."* •

în sâmbăta de la sfârşitul săptămânii se face pomenirea minunii Sf. Mare Mucenic Teodor Tiron, care a izbăvit pe creştinii ce posteau, de la spurcarea cu jertfe idoleşti, pusă la cale de Iulian Apostatul. Minunea este totodată şi un fel de încheiere a săptămânii de nevoinţă, arătându-ne că prin post şi rugăciune se zădărnicesc toate uneltirile vrăjmaşilor celor văzuţi şi nevăzuţi pentru că "cu noi este *Dumnezeu şi nimeni nu poate sta împotriva noastră".*

DUMINICILE POSTULUI MARE. DUMINICA ORTODOXIEI

După săptămâna de luptă şi biruinţă duhovnicească, nevoinţele se mai uşurează. Hrana trupească este îngăduită în fiecare zi o data, iar sâmbăta şi duminica de două ori şi cu untdelemn; slujbele bisericeşti urmează neschimbat, în afară de Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite, care de acum se săvârşeşte în toate cele cinci zile de nevoinţă. Pe deasupra, fiecare duminică are un hram deosebit, care este totodată un popas de control al rezultatelor dobândite în lupta duhovnicească de până aici şi o îndrumare pentru ceea ce urmează.

Duminica Ortodoxiei

Prima Duminică a Postului Mare este Duminica Ortodoxiei, adică sărbătoarea biruinţei dreptei credinţe *(orto+doxia)* împotriva tuturor ereziilor şi rătăcirilor care au asaltat-o vreme de opt veacuri şi îndeosebi sărbătoarea restabilirii cinstirii sfintelor icoane, care s-a făcut la ultimul sinod ecumenic, după mulţi ani de lupte sângeroase împotriva dreptei credinţe.

Biruinţa dreptei credinţe este o împlinire firească a făgăduinţei Mântuitorului că, nici porţile iadului nu vor putea birui Sfânta Sa Biserică. Toate persecuţiile păgâne şi nedreptăţile ridicate împotriva ei de-a lungul istoriei, s-au sfărâmat şi spulberat ca valurile mării de stânca cea neclătitâ, care este Hristos.

Pentru obştea creştină, care se nevoieşte duhovniceşte în vremea postului, biruinţa dreptei credinţe este o puternică îmbărbătare ca să nu slăbească, ci să ducă lupta cu multă dârzenie, ştiind că, cu noi este Dumnezeu şi nimeni împotriva noastră.

Prăznuirea însă este şi mai luminată, prin marea însemnătate pe care o are cinstirea sfintelor icoane pentru viaţa noastră cea creştinească.

După cum teologhisesc marii Părinţi ai Bisericii, Dumnezeu a luat trup omenesc, ca să facă pe om Dumnezeu, "Cu totul era *între cei de jos, şi dintre cei de sus nicicum nu S-a despărţit"* (Acatistul Domnului nostru lisus Hristos), dând tuturor celor ce cred în numele Lui, putere ca să se facă fii ai lui Dumnezeu (loan 1,12). Făcându-Se văzut şi pipăit, Mântuitorul poate fi şi înfăţişat în icoană, ca un Om. Dar trupul Domnului nu este trupul de păcat al omului, ci trupul sfânt şi îndumnezeit şi nestricăcios al vieţii de după învierea cea de obşte, Hristos fiind pârga învierii noastre. Or, sfinţii, prin credinţă tare, prin împlinirea tuturor poruncilor lui Dumnezeu, prin nevoinţă şi răbdare s-au ridicat, încă din această viaţă, pe cât este cu putinţă, la asemănarea cu Hristos, lăsându-ne spre pildă icoana luminoasă a omului îndumnezeit. Icoana pictată, tocmai acest lucru ne pune înainte. Ea ne înfăţişează deci, nu faţa cea obişnuită a omului, stricăcioasă şi muritoare, ci faţa cea slăvită şi veşnică; nu trupul cel pământesc, ci trupul cel schimbat, trupul cel nou de după înviere. Ea este înfăţişarea omului celui duhovnicesc, sfinţenia văzută cu ochi trupeşti. Şi fiindcă sfinţii, în viaţa lor pământească, erau plini de Duhul Sfânt, Harul se odihneşte şi peste icoana lor, aşa cum se odihneşte şi în sfintele lor moaşte. Astfel, icoana este o prezenţă vie a lui Dumnezeu, "Care este minunat Intru Sfinţii Săi", după făgăduinţa Sa că este cu noi în toate zilele şi pe care o simţim prin auzirea cuvântului făgăduinţei, o gustam în Sf. Euharistie şi o venerăm în icoană.

La Acatistul Maicii Domnului auzim: *"Bucură-te raza Luminii* i neapuse; bucură-te *raza zilei celei de taină".* Ca o rază de

>
lumină din altă lume, icoana este o deschizătură in lumea veacuhi viitor, prin care vedem pe Dumnezeu cu ochi trupeşti. De când ne uităm la icoană, ochii nu se opresc la materia din care făcută - lemnul şi culoarea - ci mintea trece dincolo de ea şi înalţă la o cunoaştere de taină a celor nevăzute, iar cinstirea icoanei trece la sfântul înfăţişat pe ea şi prin el la Dumnezeu, rul sfinţeniei.

Prin aceasta, icoana are o mare însemnătate pentru mântuii noastră. Ea este un model pentru noi, ne arată ceea ce trebuie fim şi noi, sfinţenia pe care trebuie s-o realizăm în viaţa noastră, < ajutorul Harului Sfântului Duh. Şi nu numai model, ci şi povăţuitor duhovnicesc în viaţa creştină şi îndeosebi în viaţa cea i rugăciune; căci sfinţii din icoană, cu toate simţirile trupeşti surde mute faţă de lumea din afară, sunt întruchipări ale rugăciunii icoana însăşi este rugăciune. Apoi, harul care sălăşluieşte în ic nu este nelucrător; el se împărtăşeşte şi credincioşilor care închină la ele, tămăduieşte neputinţele sufleteşti şi trupeşti şi acoperământ puternic împotriva bântuielilor vrăjmaşe.

în săptămâna întâia din post şi noi ne-am luptat cu put vrăjmaşe, ne-am curăţit sufletul şi trupul prin pocăinţă,____ rugăciuni şi lacrimi şi prin împărtăşirea cu Dumnezeieştile T<u ca să reînnoim în noi icoana omului celui duhovnicesc, în măsură am reuşit să facem acest lucru?

Prăznuirea sfintelor icoane ne pune în faţă modelul împlir deja de sfinţi, ca să putem face asemănare între ceea ce suntem ceea ce trebuie să fim. Văzând însă asemănarea noastră cu____ Iul, suntem plecaţi spre smerenie şi îmboldiţi să tindem spre el, să ne înmulţim ostenelile şi să ne curăţim mai cu dinadinsul postul ce urmează şi până la sfârşitul vieţii; *"să dăm sânge şi luăm duh",* cum spun Sf. Părinţi, ca să ne învrednicim de viaţa < fericită a sfinţilor.

Spre aceasta avem şi ajutoare: Harul dumnezeiesc, rugăciunile] sfinţilor şi sfintele lor icoane. Prin cinstirea şi sărutarea lor cu] evlavie, ne împărtăşim şi noi de harul sfântului înfăţişat în icoană şi căpătăm putere şi întărire în lupta ce trebuie dusă mai departe.

Interesul pe care îl arată aşa de mult lumea de azi pentru icoanele vechi, are un adânc înţeles. Omul are nevoie de pilde vii de sfinţenie şi ele sunt tot mai rare. Pe de altă parte, pictorii au pierdut meşteşugul adevăratelor icoane şi pictează oameni pământeşti şi nu sfinţi, nu oameni împliniţi după asemănarea lui Dumnezeu. Aceste zise icoane însă nu potolesc setea sufletului, aşa cum o apă pictată nu potoleşte setea cea trupească.

De aici interesul pentru adevăratele icoane, icoanele vechi, rod al evlaviei şi credinţei celor ce le-au zugrăvit şi al celor ce s-au sfinţit şi înduhovnicit cu ajutorul lor.

SĂPTĂMÂNA ŞI DUMINICA A DOUA

După popasul din Duminica Ortodoxiei, săptămâna a doua urmează cu rânduiala obişnuită. Totuşi sfintele slujbe, cântările şi citirile de la utrenie şi vecernie, îmbărbătându-ne în ostenelile duhovniceşti, in fiecare săptămână stăruie asupra unei teme deosebite, în săptămâna aceasta ni se pun înainte pilde din Vechiul Testament.

"Adam, nepostind, a luat moartea pentru neascultare; ci noi, să postim ca să câştigăm Raiul; Postul aduce mari daruri celor ce-1 lucrează. Astfel, prin post Moise s-a făcut văzător de Dumnezeu şi a primit Legea iar Ilie s-a arătat mergător pe cer în căruţa de foc. Să ne facem şi noi ca Ilie, căruţă din cele patru bunătăţi: ***rugăciune», milostenia, smerenia şi postul.*** *Cei trei tineri întăriţi cu postul s-au arătat mai tari decât focul; şi noi, prin post vom scăpa de focul gheenei".*

Postul este nedesăvârşit fără smerenie şi milostenie. Deci să-l împodobim cu iertarea celor ce ne-au greşit şi cu milostenia şi îndurarea spre cei săraci, făcută în ascuns, ca să nu ştie stânga lucrul dreptei. Că nimic nu mântuieşte pe suflet ca dăruirea la cei lipsiţi, iar milostenia unită cu postul izbăveşte de moarte. Deci să mâncăm darurile Duhului ca pe nişte bucate şi ca o băutură să bem izvoarele lacrimilor şi să aducem laudă lui Dumnezeu veselindu-ne în aşteptarea bucuriei celei mari de la capătul postului. *"Doamne, învredniceşte să mergem lesne spre cele viitoare şi să ajungem încununaţi şi la stăpânească ziua învierii tale".*

Duminica de încununare a săptămânii este închinată marelui Arhiepiscop al Tesalonicului, Sf. Grigore Palama, apărătorul şi teologul luminii celei dumnezeieşti, pe care văzând-o ucenicii pe Tabor, la Schimbarea Domnului la Faţă, n-ar fi mai vrut să se lipsească de ea şi au zis: **"Doamne, bine este nouă aicea!".**

Dumnezeu este lumină; **"Eu sunt lumina lumii",** zice Domnul (loan 8,12), iar Biserica mărturiseşte: "Lumina este *Tatăl, lumină Fiul, lumină şi Duhul Sfânt"* (Slujba Cincizecimii). Tatăl S-a arătat în rugul aprins de pe Horeb şi în norul luminos, Fiul mai strălucit ca soarele pe Tabor, iar Duhul în chip de limbi de foc la Cincizecime. Lumina este slava Dumnezeirii, slava zilei celei neînserate, în care se vor desfăta veşnic în cer sfinţii, care "vor străluci *ca soarele",* căci lumina este slava vieţii celei veşnice.

De această lumină însă se pot împărtăşi oamenii, pe cât este cu putinţă, încă fiind în trup. Au văzut-o cu ochii trupeşti ucenicii pe Tabor şi mulţi Cuvioşi ai Patericului au fost văzuţi înconjuraţi de lumină sau aprinşi ca focul. Cuviosul Pavel din Latro a fost văzut tot foc şi mantia sa ca o flacără mare, iar degetele mâinilor înălţate în rugăciune, ca nişte făclii aprinse; Sf. Grigorie Decapolitul adesea era văzut de ucenicul său luminos ca soarele, iar din gură ieşea foc când vorbea. Mai aproape de vremea noastră, Sf. Serafim de Sarov s-a arătat prietenului său, credinciosului Motovilov, luminos ca soarele, iar Cuviosul Marchian, închisul de la Pecerska, în vremea nopţii strălucea ca o lumină dumnezeiasca, încât niciodată nu aprindea lumânare în chilie, căci putea citi la acea lumină. Şi vieţile sfinţilor sunt pline de acest fel de pilde.

Dar pentru a se învrednici de această strălucire, omul trebuie să se pregătească cu multă osteneală, precum lămureşte Sf. Grigorie Decapolitul pe ucenicul său. *"Şi tu, fiule, zice el, daca te vei nevoi să te curăţeşti pe tine de patimile trapului şi ale sufletului şi dacă vei tăia cu sabia Duhului spinii patimilor şi dacă te vei ruga cu dinadinsul lui Dumnezeu, ca El însuşi să le dezrădăcineze cu focul cel dumnezeiesc şi să înmulţească în sufletul tău rodirea faptelor*

tele tale vor străluci" (***Viaţa*** sa).

Lucrul este firesc in stadiul cel duhovnicesc. Aşa cum toate hwj crurile, prin foc se prefac in lumină: şi apa, şi lemnul şi fierul, ete,, şi cu cât focul este mai tare şi lumina este mai puternică, tot aşa şt omul, prin focul credinţei, al nevoinţelor duhovniceşti, prin rugăciune, curăţire de patimi şi lucrarea virtuţilor, se face tot mai străveziu şi lasă să se vadă in afară lumina harului care sălăşluieşte într-însul de la Botez. Lumânarea pe care o pune credinciosul in sfeşnic, untdelemnul pe care ii pune in candelă, arată şi acest lucru: că omul poate şi trebuie să se prefacă in lumină, aşa cum se preface ceara din lumânare şi untdelemnul din candelă. **"Eu sunt Lumina lumii"** zice Domnul apoi le spune şi ucenicilor: **"Voi sunteţi lumina lumii",** arătându-ne că numai aprinzându-ne din Lumina - Hristos, ne prefacem in lumină.

Calea luminii este deschisă tuturor credincioşilor, dar precum ne-au arătat şi pildele de mai sus, de ea s-au invrednicit mai ales cuvioşii cei mari şi pustnicii cei retraşi de lume, trăind in sfânta isihie, prin despătimire totală, prin îndeletnicirea cu vederile cele dumnezeieşti şi prin neîncetata lucrare a sfintei trezvii şi rugăciunea minţii in inimă, pecetluită cu preadulcele nume al Domnului Hristos: *"Doamne, lisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul!".* Săvârşită cu ascuţită trezvie, cu adunarea nunţii in inima, cu credinţă neîndoielnică, cu dragoste aprinsă către Domnul şi cu sfântă evlavie, această rugăciune curăţă pe om de toată materia cea vrescuroasă a patimilor, îl face străbătut de Duh şi luminos, şi-1 învredniceşte să vadă Lumina Dumnezeirii încă în trup fiind, ca o arvună a vieţii celei fericite şi veşnice.

Dacă harul de a străluci in această viaţă ii dăruieşte Dumnezeu numai aleşilor Săi, apoi strălucirea veacului viitor, unde **"drepţii vor străluci ca soarele"** este hărăzită tuturor celor mântuiţi. Spre aceasta ne pregătesc şi nevoinţele Sfântului Post.

Cu adevărat, "minunată este această vreme a postului", precum zice cântarea, în duminica trecută ne-am închinat chipurilor celor frumoase ale sfinţilor şi ne-am aprins cu dorul de a-i urma şi a ne asemăna lor; in aceasta ne-am ridicat şi mai sus: ne-am urcat pe Taborul cel luminos şi ne-am învăţat lucrarea cea de taină a sfinţitei rugăciuni, ca intru lumina Domnului să vedem şi noi lumină. Ca să ne aprindă şi mai mult dorirea de a ne sui in muntele Domnului, Biserica s-a împodobit cu tot ce are mai de preţ în aceste zile: cu sfintele icoane, cu rugăciunea cea de taină şi s-a înveşmântat cu lumina cea neînserată. **^oamne, bine este aici!"**

Meniţi să ne suim în muntele Domnului şi în casa Dumnezeului aostru si *înălţându-ne cu duhul întru lumină, să vedem* lumină. .\"

SĂPTĂMÂNA ŞI DUMINICA A TREIA

Săptămâna a treia continuă să ne îndemne cu pildele marilor postitori ai Vechiului Testament, ca să ne învrednicim şi de daru rile lor. *"Veniţi, popoare, şi întărindu-ne cu postul ca Şampon, să ucidem pe dracul pântecelui, ca să nu fim batjocoriţi de Dalia pati milor. Suflete, aseamănă-te lui Ghedeon cel minunat, avfnd cre dinţa, nădejdea şi dragostea în Hristos, ca să ucizi cal şi acela patimile cele de alt neam..." j*

Totodată însă, săptămâna aceasta ne pune iarăşi pilda Fiului risipitor, spre a ne pleca spre căinţă şi întoarcere la Părincele ceresc. Păcatul ne face robi diavolului şi patimilor celor ruşinoase. *"Părinte bunule, de toate cele ce mi-ai dat m-a golit nebunia mea; depărtatu-m-am de la Tine şi m-am făcut rob unui cetăţean străin. Animale necurate am păscut, şi nici de hrana lor nu tn-am săturat Pentru aceasta am alergat la Tine, ştiind milostivire^ Ta. Acoperă goliciunea mea cu iubirea Ta de oameni şi mă mântuieşte"* (marţi, la Vecernie). Păcatul însă nu satură şi sufletul tânjeşte după bogăţia harului de care s-a lipsit, *"în ţara răutăţii plecând eu, desfrânatul, ...mă topesc de foamea faptelor bune. Iată că m-am îmbrăcat cu ruşinea neascultării, golindu-mă de harul cel dumnzeiesc, şi strig către Tine: Greşit-am, dar ştiu bunătatea Ta. Primeşte-mă ca pe unul din argaţii Tăi, îndurate Hristoase..."* (joi, la Vecernie).

Dar evenimentul cel mare al acestei săptămâni este prăznuirea cinstitei şi de viaţă făcătoarei Cruci. "Mare este *taina Crucii şi cine a cunoscut-o, zice* Sf. Maxim Mărturisitorul, *a înţeles adâncul*

Scripturilor şi ştiinţa tuturor celor văzute şi cugetate. "(Capete teologice 1,66).

Crucea este semn omenesc si dumnezeiesc. Semn omenesc căci omul de la început a fost plăsmuit în chipul Crucii. Făcând-o unealtă de tortură şi de moarte, Crucea a devenit simbolul suferinţei şi al morţii. Dar de când Hristos S-a răstignit pe dânsa, Crucea a devenit semn dumnezeiesc, semnul Fiului Omului, semn de biruinţă, de bucurie şi de viaţă. De aceea Biserica se bucură cântând: "Crucea *Ta, Doamne, viaţă şi înviere este pentru poporul Tău..."* (Vecernia dum. gl.7). Cele două înţelesuri au rămas împreună; în viaţa noastră pământească, cele două cruci se suprapun şi alcătuiesc Crucea mântuirii noastre, Crucea pe care trebuie s-o ducă tot creştinul în urma Hristosului său, după cuvântul Domnului: **"Cine vrea ii vini după Mine ... si-fi ia ducea ia fi să-Mi urmeze Mie" (Le. 9, 23).**

Privită omeneşte deci, Crucea este osteneală, răbdare, suferinţă, luptă împotriva răului; şi fiindcă acestea nu pot fi ocolite în viaţă, nici crucea nu poate fi ocolită, tot omul trebuie să-şi poarte crucea sa. Plata păcatului este moartea: crucea ispăşirii şi a suferinţei este firească în acest veac. Prin suferinţa Sa, Mântuitorul însă a deschis o nouă perspectivă Crucii: suferinţă, dar nu spre moarte, ci spre viaţă; popas spre bucuria învierii. Puţina suferinţă a Crucii, ne scapă de veşnicia morţii. De aceea, Hristos aştepta cu dor Crucea, iar mucenicii căutau şi se bucurau de chinuri, ştiind că **"pătimirile de acum nu «unt vrednice de mărirea care ni se va** descoperi"(Rom. g, 18).

Privită dumnezeieşte, Crucea este semnul Fiului Omului, sceptrul Lui, semn de putere şi de întărire, semn de biruinţă asupra morţii şi a diavolului, "armă *nebiruită", "viaţa şi învierea". "Mare este puterea Crucii tale, Doamne"* se minunează Biserica.

Şi, într-adevăr, tot harul şi puterea lui Dumnezeu ni se împărtăşesc sub semnul Crucii. De la naştere, până la moarte şi până la învierea cea de obşte, toată viaţa creştinului este umbrită de

Sfânta Cruce, care este cheia ce deschide cămara de bunătăţi a harului. Ca semn al Său, Mântuitorul a dat Crucii toată puterea Sa şi a dăruit-o ca pe darul cel mai de preţ prietenilor Săi. Dându-ne sf. Euharistie, Domnul ne spune: **"Aceasta ii o faceţi Intra pomenirea Mea";** dându-r- Crucea, ne spune: *"Aceasta s-o aveţi întru amintirea Mea, în amintirea dragostei Mele pentru voi, pentru care Mi-am dat viaţa";* căci Crucea este semnul dragostei nemărginite a lui Dumnezeu pentru om. De aceea, Mântuitorul a voit să moară pe Cruce, cu braţele întinse, ca să ne arate că de-a pururi stă cu ele deschise, gata să ne cuprindă, să ne îmbrăţişeze, să ne arate de i pururi iubirea Sa cea mare pentru noi, care ne aşteaptă să ne întoarcem la El. Reamintirea pildei Fiului Risipitor în săptămâna dinaintea Duminicii Crucii îşi descoperă acum înţelesul. Crucea de necaz şi de suferinţă a omului, împlinită cu Crucea - putere şi biruinţă a Domnului, se preface în Cruce a nepătimirii. "Crucea este *semnul nepătimirii" zice* Sf. Maxim Mărturisitorul **(Ambigua),** arătând nelucrarea păcatului şi omorârea morţii celei omorâtoare de viaţa, care sunt semnele omului celui duhovnicesc, izbăvit de păcat şi reînnoit prin har. Prăznuirea Crucii în mijlocul ostenelilor postului tocmai aceste lucruri vrea să ne înveţe, precum ne arată şi sinaxarul duminicii:

- Crucea, ca lemn al vieţii, ne aduce aminte de Pomul vieţii din mijlocul raiului, din care Adam n-a gustat, pentru neascultare şi nepostire, pentru ca noi, prin puţină înfrânare, să ne învrednicim a ne împărtăşi din el, ca să nu mai murim, ci să fim vii.

- Ostenelile postului sunt un fel de răstignire, însă aducându-ne aminte de răstignirea şi Patimile Domnului pentru noi, ne îm bărbătăm şi ne mângâiem: dacă Domnul Hristos S-a răstignit pen tru noi, cu cât mai mult datori suntem noi să ne răstignim împreună cu El, ca să şi înviem şi să ne proslăvim împreună cu El.

- Postul este amar, ca şi apele Merei din pustie. Ci precum ace lea s-au îndulcit prin lemnul băgat în ele, tot aşa şi amărăciunea postului este îndulcită de dulceaţa Crucii.

- în vremea postului, lupta cu vrăjmaşul este tot mai înverşunată şi avem nevoie de ajutor din afară. Stăpânul şi coman dantul oştilor duhovniceşti ne trimite Crucea, armă nebiruită, de care se scutură şi se cutremură puterile drăceşti.

- Vremea postului este chipul călătoriei noastre prin pustia acestui veac, spre Ierusalimul ceresc. Şi în ce chip un călător pe cale lungă, ostenit de greutatea ei, dacă află un copac umbros, se odihneşte şi-şi reînnoieşte puterile pentru restul călătoriei, tot aşa şi pe noi, cei osteniţi de calea postului, Crucea înfiptă în mijlocul lui ne întăreşte şi ne face voioşi pentru a urma călătoria în postul ce urmează.

- Crucea este sceptrul lui Hristos. Şi precum un împărat când merge undeva îşi trimite înainte steagul şi sceptrul, ca semne vesti toare, tot aşa şi împăratul Hristos, vrând să ne vestească apropiata Sa sosire, biruinţa cea mare asupra morţii şi slava învierii, ne tri mite sceptrul împărătesc - Crucea, ca să ne bucure şi ne pregăteşte pentru primirea împăratului Ceresc, Cel biruitor.

La sfârşitul utreniei dumincii se face scoaterea şi închinarea Sintei Cruci, căreia ne închinăm şi cântăm: *"Crucii Tale ne închinăm, Stăpâne, şi sfântă învierea ta o lăudăm şi o slăvim."* Cântările de aici ne aduc aminte de sfintele lui Hristos Patimi, de tânguirea Prea Curatei Sale Maici şi de darurile aduse de Sfânta Cruce. *"Veniţi, credincioşilor, să ne închinăm lemnului celui de viaţă făcător, pe care Hristos, împăratul slavei, de bună voie întinzându-Şi mâinile, ne-a înălţat la fericirea cea dintâi... Veniţi credincioşilor să ne închinăm lemnului, prin care ne-am învrednicit a sfărâma capetele nevăzuţilor vrăjmaşi... Veniţi, toate neamurile, Crucea Domnului cu cântări să o cinstim şi cu frică sărutând-o să slăvim pe Dumnezeu Cel ce S-a pironit pe dânsa..."*

"... Prea Cinstită Cruce, sfinţeşte sufletele şi trupurile noastre cu puterea ta şi ne păzeşte de toată vătămarea potrivnicilor, pe cei ce ne închinăm ţie cu credinţă" (la Laude).

SĂPTĂMÂNA ŞI DUMINICA A PATRA

Săptămâna a patra, Săptămâna înjumătăţirii Postului, este luminată de prezenţa Sfintei Cruci, de care necontenit pomenesc slujbele bisericeşti, *"în mijlocul zilelor înfrânării, ajungând astăzi cu puterea Crucii, să slăvim pe Cel ce S-a înălţat pe dânsa, ca pe Mântuitorul şi Dumnezeul nostru..."*

Sf. Cruce se află pe iconostas in această vreme, spre închinarea credincioşilor: *"Să ne închinăm, credincioşii, preacinstitului lemn, pe care S-a înălţat Făcătorul tuturor...; veniţi să o sărutăm cu frică şi cu dragoste, luând de la ea dar luminos: izbăvire de patimi, întărire şi izgonire a toată puterea drăcească".*

împreună cu cinstirea Crucii se uneşte şi "tema săptămânii": Pilda Vameşului şi Fariseului, care din nou ne aduce aminte de primejdia mândriei şi de folosul cel mare al smereniei. Faptele noastre cele rele sunt necontenit prilej de smerenie şi a striga ca vameşul: "Nu *cutez eu ticălosul, să privesc cu ochii spre cer, pentru faptele mele cele viclene..."* (Duminică seara); căci *"Făcând vrednicia sufletului meu roabă patimilor, m-am făcut ca un animal şi nu mă pot uita spre Tine, Preaînalte; ci plecându-mă în jos, Hristoase, ca vameşul mă rog strigând către Tine: Dumnezeule, milostiveşte-Te spre mine şi mă mântuieşte"* (Vineri seara).

Dar Mântuitorul ne-a învăţat smerenia mai mult decât cu pilda Vameşului, cu însăşi viaţa şi smerenia Sa. De aceea: *"De la Domnul, Cel ce S-a smerit pe Sine până la moartea prin Cruci pentru tine, învăţându-te, suflete al meu, din înălţare smerenia şi din*

smerenie înălţarea, nu te înălţa pentru virtuţile tale, nici nu te socoti pe tine drept să osândeşti pe aproapele tău ca fariseul cel lăudăros; ci cu gând plecat aducându-ti aminte numai de păcatele tale, ca vameşul strigă: Dumnezeule, milostiveşte-Te spre mine păcătosul" (Joi seara). Prin smerenia Sa, Domnul ne-a lăsat calea cea bună a smereniei: "Cale cea *mai bună a înălţării ai arătat, Hristoase, a fi smerenia, micşorându-Te însuti pe Tine şi chip de rob luând, neprimind rugăciunea cea mult* falnică *a fariseului, iar suspinul cel umilit al vameşului primindu-1 ca pe o jertfă fără prihană întru cele de sus"* (Luni, la Vecernie).

încadrarea Duminicii Crucii de cele două pilde evanghelice: a Fiului risipitor (Săptămâna a IH-a) şi a Vameşului (Săptămâna a IV-a) are un adânc tâlc duhovnicesc. Crucea este, pe de o parte, semnul negrăitei milostiviri şi a dragostei fără de margini a lui Dumnezeu, "Care aşa de mult a iubit lumea, Incit ti pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat pentru dânsa" (loan 3,16), iar pe de alta, este şi semnul nemărginitei smerenii a Domnului, "Care S-a smerit pe Sine, ascultător fac&ndu-Se pani la moarte, si Inci moarte de Cruce" (Fii. 2,8). Ceea ce Mântuitorul ne învăţase cu cele două pilde, ne-a arătat-o mai desăvârşit cu moartea Sa pe Cruce. Smerenia şi dragostea, care sunt plinătatea desăvârşirii duhovniceşti şi pe care le cerem cu atâta stăruinţă de-a lungul postului, prin rugăciunea Sf. Efrem, ni le arată Domnul prin taina Crucii, pe care o cinstim în mijlocul postului.

Şi ca o icoană vie a acestor mari virtuţi, Duminica a IV-a ne pune înainte praznuirea marelui Părinte şi povăţuitor duhovnicesc, Sf. loan Scărarul. Viaţa lui a fost ascunsă, smerită şi aprinsă de dumnezeiască dorire. Patruzeci de ani a trăit sihăstreşte, pururea fiind aprins de râvna înflăcărată şi de focul dumnezeieştii iubiri. Toată petrecerea lui era în rugăciunea neîncetată şi în nemăsurata dragoste de Dumnezeu. De aceea s-a făcut pildă a toată virtutea şi doctor sufletesc iscusit; plin de înţelepciune, căci Duhul Sfânt

vorbea prin gura lui, ajungând ca o *"stea nerătăcită şi luminând până la marginile lumii"* (Condac).

Bogăţia acestei înţelepciuni a adunat-o in vistieria duhovnicească numită "Scara *Raiului",* pe care a făcut-o darul cel mai de preţ al vieţii călugăreşti.

Alcătuită din 30 de trepte, după cei 30 de ani ai vieţii smerite a Domnului, Scara sa ne urcă din treaptă in treaptă de la cele pământeşti la cele cereşti. Fuga de lume, adică lepădarea de avuţii, de rudenii şi de sine însuşi, intrarea sub ascultarea unui povăţuitor iscusit, căinţa cu lacrimi şi aducerea aminte de moarte, tăcerea, înfrânarea şi lepădarea de toată grija cea lumească ne vor ajuta să smulgem din rădăcină mulţimea patimilor din noi: lăcomia, iubirea de argint, mândria, trândăvia şi celelalte şi ne vor ridica spre agonisirea virtuţilor duhovniceşti: blândeţea, curăţia, sărăcia, privegherea, smerenia, trezvia şi rugăciunea, liniştea şi nepătimirea şi cele trei mari virtuţi teologice: credinţa, nădejdea şi dragostea.

După ce el a urcat mai întâi aceste minunate trepte ale scării şi a ajuns la capătul de sus, Sf.Ioan ne îndeamnă şi pe noi: *"Suiţi-vă, fraţilor, suiţi-vă, punând suişuri în inimile voastre şi luând aminte la proorocul care zice: «Veniţi să ne suim în muntele Domnului, şi în casa Dumnezeului nostru» (îs. 2,3)".*

învăţătura de taină a *Scării* aceasta este: precum pe o scară suişul se face din treaptă in treaptă, tot aşa şi sporirea duhovnicească nu se face la întâmplare, ci cu pricepere, într-o anumită şi neîntreruptă înlănţuire de fapte, de-a lungul întregii vieţi şi sub îndrumarea unui povăţuitor încercat De aceea şi calea aceasta este potrivită vieţii călugăreşti şi pentru călugări a fost scrisă "Scara". Cine este *monahul credincios şi înţelept?* întreabă Sf. loan şi răspunde: *"Acela care şi-a păzit neatinsă arderea duhului şi până la sfârşitul vieţii nu conteneşte să adauge în fiecare zi, foc peste foc, văpaie peste văpaie, silinţa peste silinţă, dorire peste dorire".*

Plină de dumnezeiască înţelepciune, Scara este povăţuire iscusită pentru cei retraşi de lume care voiesc să se lase scrişi cu degetul lui Dumnezeu. De-a lungul celor 30 de trepte ale ei, vedem ca într-o oglindă uneltirile drăceşti ale păcatului, înlănţuirea virtuţilor şi pe aceea a patimilor, cum să învăţăm meşteşugul cunoaşterii de sine şi al despătimirii, lucrarea virtuţilor, care creşte pe adevăratul monah din putere în putere, de la smerita ascultare până la plinătatea cea mai de sus a dumnezeieştii iubiri.

Cuvintele ei sunt pline de miez duhovnicesc, simple şi adânci, adevărate lozinci ale vieţii duhovniceşti. *"Monahul este adâncul smereniei", "monahul este o necontenită silă a firii",* monahul este o necontenită lumină în ochiul inimii. Smerenia este marea bogăţie a monahului, cămară a bunătăţii, de care nu se pot apropia răpitorii. Smerenia şi dragostea este sfinţită doime: dragostea înalţă, iar smerenia pe cei înălţaţi îi spijină să nu cadă.

îndeletnicirea cea mai de seamă a monahului este trezvia şi rugăciunea. *"Isihast este cel ce zice: Eu dorm,* dar inima mea *veghează (Cânt. 5, 2)".* Rugăciunea este mijloc de cunoaştere de sine, *"oglinda monahului", "bogăţia monahului", "cununa de pietre scumpe a monahului",* semnul dragostei sale faţă de Dumnezeu; *"iar dacă vrei să cunoşti degrab folosul rugăciunii, să se lipească pomenirea lui lisus de răsuflarea ta".*

Toată lupta monahului este împotriva patimilor şi pentru cunoaşterea virtuţilor

- doctoria împotriva îngâmfării se cumpără cu aurul smereniei;
- cine şi-a agonisit pomenirea morţii nu va păcătui în veac;
- ascultarea este mormânt al voii;
- monahul neagonisitor este stăpânul lumii;
- monahul trufaş nu are nevoie de drac, fiindcă el însuşi este drac.

Nevoinţa trupească are multă j/utere împotriva dracilor, căci noroiul uscat nu mai atrage pe porci şi nici trupul veştejit de nevoinţă nu mai odihneşte pe draci.

Grija cea mare a monahului este să scape de nesimţire, care *"este moartea sufletului mai înainte de moartea trupului"* şi să-şi

agonisească nepătimirea, care "este *învierea sufletului mai înainte de învierea trupului"*. Iar podoaba cea mai de preţ a lui este sfânta feciorie şi curăţie, *"cine a agonisit-o pe aceasta, acela a murit şi a înviat şi încă de aici a început nestricăciunea cea viitoare"*.

Pentru nepreţuitul ei folos duhovnicesc, "Scara ***Raiului***" se citeşte la sfintele slujbe de-a lungul Postului Mare şi este cartea cea mai căutată, carte de căpătâi la ortodocşi. Iar izvoditorul ei, marele Awa loan Scărarul, este cinstit de Biserică in fruntea tuturor marilor povăţuitori şi Părinţi duhovniceşti.

Prăznuirea lui la începutul celei de-a doua jumătăţi a postului, ne pune înainte icoana de sfinţenie şi metoda meşteşugită pentru dobândirea ei. Ca să contemplam icoana şi să învăţăm din metodă şi mai deplin arta duhovniceştii înnoiri, să ne încordăm puterile şi mai mult spre a răscumpăra vremea puţină care a mai rămas, întru ostenelile pentru despătimire şi creşterea virtuţilor celor mântuitoare.

"Cuvioase *Părinte Ioane, ascultând glasul Evangheliei Domnului, ai părăsit lumea , bogăţia şi mărirea întru nimic socotmdu-le. Pentm aceasta tuturor ai strigat: Iubiţi pe Dumnezeu şi veţi ana har veşnic; nimic să nu cinstiţi mai mult decât dragostea Lui, ca să aflaţi odihna împreună cu toţi sfinţii, când va veni întru mărirea Sa. Cu ale căror rugăciuni, Hristoase, păzeşte şi mântuieşte sufletele noastre"* (Vecernia duminicii).

SĂPTĂMÂNA ŞI DUMINICA ACINCEA

Cu cât ne apropiem de sfârşitul Postului, sfintele slujbe ne vorbesc tot mai vădit de Patimile cele mântuitoare ale Domnului. Această săptămână ne aduce aminte de căderea lui Adam şi a întregului neam omenesc şi apoi de pilda samarineanului milostiv, în care se oglindeşte această cădere şi izbăvire. Cel căzut între tâlhari este omul Vechiului Testament, pe care nici Preoţia, nici Legea nu l-au putut tămădui.

"Căzând Adam în tâlhareştile gânduri, i s-a furat mintea, *rănindu-se la suflet şi a zăcut lipsit de ajutor. Nici preotul cel mai înainte de lege n-a luat seama la dânsul, nici levitul cel din lege nu s-a uitat la el, fără numai Tu, Dumnezeule..."* (Duminică seara).

Căzut' între tâlhari este şi tot omul robit de patimi prin înşelăciunea diavolească şi prin călcarea poruncilor dumnezeieşti:

"Eu, Stăpâne al tuturor, asemănatu-m-am celui ce a căzut între tâlhari, căzând în păcatele mele şi acelea m-au rănit fără de milă; dar nu mă lăsa pe mine nevindecat, lisuse..." (Luni, la Utrenie).

Samarineanul cel milostiv, care a mântuit pe "cel mai mort", nu este altul decât Mântuitorul Hristos, Care prin Patimile şi moartea Sa a mântuit neamul omenesc şi izbăveşte de-a pururi pe fiecare din cei ce strigă către El.

"Fiind *izgonit de patimi, eu ticălosul, am căzut în prăpastie... Ci Tu, Hristoase, m-ai primit şi m-ai luminat cu nepătimirea şi m-ai făcut împreună şezător cu Tatăl"* (Marţi seara).

între celelalte săptămâni ale postului, săptămâna a V-a ocupă un loc aparte prin cele două evenimente din cuprinsul ei: Miercurea Canonului şi Sâmbăta Acatistului.

Miercuri seara, la Utrenia zilei de Joi, se citeşte întreg Canonul cel Mare al Sfântului Andrei, care s-a citit la pavecemiţele primelor patru zile din săptămâna I-a. împreună cu Canonul se citeşte şi Viaţa Preacuvioasei Măria Egipteanca, scrisă de Patriarhul Sofronie al Constantinopolului.

Pricina pentru care s-au rânduit acestea precum arată *Sinaxarul Triodului,* este că se apropie de sfârşit postul şi pentru ca oamenii să nu slăbească ostenelile şi luptele cele sufleteşti şi să nu părăsească vieţuirea cu nevoinţă şi smerenie. Că Marele Andrei, prin istoriile Canonului celui Mare, pomenind faptele cele bune ale oamenilor celor drepţi, precum şi întoarcerea celor răi, face pe oameni mai viteji şi mai îndrăzneţi ca să stea tare împotriva vrăjmaşilor; iar Sf. Sofronie, prin povestirea cea desfătată şi frumoasă, de asemenea îi întăreşte şi-i îndeamnă spre Dumnezeu, ca să nu cadă şi să nu deznădăjduiască de sunt căzuţi în păcat şi că mare este bunătatea şi milostivirea lui Dumnezeu faţă de cei ce se întorc cu tot sufletul de la păcatele făcute, precum se vede în *Viaţa Sfintei Măria Egipteanca.*

Condacul Canonului este un puternic îndemn la trezvie şi grijă pentru răspunsul cel înfricoşat: *"Suflete al meu, suflete al meu! Scoală, pentru ce dormi? Sfârşitul se apropie şi vrei să te tulburi! Deşteaptă-te dar, ca să se milostivească spre tine Hristos Dumnezeu, Cel ce este pretutindenea şi toate le plineşte".*

La Utrenia sâmbetei, se citeşte în patru răstimpuri *Acatistul Bunei Vestiri,* în chip sărbătoresc şi cu repetarea de mai multe ori a primului condac, anume alcătuit în cinstea acestei prăznuiri: *"Apărătoare Doamnă, pentru biruinţă mulţumiri, izbăvindu-ne din nevoi, aducem ţie, Născătoare de Dumnezeu, noi robii tăi. Ci ca aceea ce ai stăpânire nebiruită, izbăveşte-ne din toate nevoile, ca să strigăm ţie: Bucură-te Mireasă, pururea Fecioară!"*

Prăznuirea aceasta s-a rânduit pentru pomenirea şi cinstea biruinţelor câştigate de creştini cu ajutorul minunat al Maicii Domnului, întâi împotriva sciţilor şi a perşilor, a doua oară împotriva saracinilor şi a treia oară împotriva agarenilor, care cu nenumărate oşti, pe mare şi pe uscat, asediaseră Constantinopolul. Patriarhul, împreună cu clerul şi credincioşii, a făcut privegheri şi rugăciuni neîntrerupte şi procesiuni cu sfintele icoane şi îndeosebi cu icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului, care n-a întârziat să-şi arate puterea sa cea nebiruită. Pentru că ostile păgânilor mult mai numeroase decât ale creştinilor au fost biruite de istov, iar corăbiile lor înecate de furtună. Pentru care pricină s-a rânduit această prăznuire de *"mulţumire pentru biruinţă"* către Ceea ce are *"stăpânire nebiruită şi izbăveşte de-a pururi din toate nevoile pe credincioşii robii Săi".* Condacul întâi, *"Apărătoare Doamnă",* alcătuit de Patriarhul Serghie cu acest prilej, ne aduce aminte de-a pururi şi ne dă încredere în ajutorul cel mare şi grabnic al Preacuratei împotriva tuturor vrăjmaşilor văzuţi şi nevăzuţi.

Duminica a V-a ne pune înainte o nouă pildă de înaltă sfinţenie, şi anume pe Prea Cuvioasa Maica noastră Măria Egipteanca. Dacă Sfântul loan Scărarul, din duminica trecută, este icoana vieţii călugăreşti şi a oamenilor care merg spre mântuire cu hotărâre, fără abatere sau întoarcere de la calea cea bună, ca omul care cunoaşte bine ţinta călătoriei, Sfânta Măria Egipteanca este icoana celor care se abat sau rătăcesc de la calea mântuirii, a celor care călătoresc cu poticniri şi căderi, dar nu mai puţin, şi acestora le stă în putinţă să se ridice la cea mai înaltă sfinţenie, precum ne-o dovedeşte minunata viaţă a Cuvioasei Măria Egipteanca.

Precum ne-o arată şi numele, patria Cuvioasei Măria a fost Egiptul.şi anume oraşul cel mare al Alexandriei, trăind în primele veacuri creştine, între anii 340-420. După cum ea singură povesteşte, tinereţea şi-a petrecut-o în cele mai urâte fapte de stricăciune şi desfrânare. Odată, văzând nişte corăbii plecând spre Ierusalim, pentru praznicul înălţării Sfintei Cruci, a plecat şi ea cu

un grup de tineri, nu pentru a se închina ci pentru că avea prilej să-şi împlinească şi mai mult nesăturata poftă a desfrânării. Ajunsă la Ierusalim, după o călătorie plină de păcate, a voit şi ea să intre cu lumea ce se grăbea la închinarea Sfintei Cruci, dar n-a putut intra mai departe de pridvorul bisericii, oricât s-a silit, pentru că o oprea o putere nevăzută. Abia atunci s-a trezit în ea simţământul vinovăţiei şi al păcătoşeniei în care se găsea. Văzând aproape icoana Maicii Domnului, înalţă o rugăciune plină de căinţă şi zdrobire sufletească şi simţindu-şi inima puţin alinată încearcă din nou să intre în biserică şi acum nu o mai opreşte nici o putere. Se închină cu mare umilinţă la Sfânta Cruce a Domnului şi la ieşire din nou înalţă o rugăciune fierbinte către Maica Domnului şi aude un glas care o îndeamnă să treacă Iordanul, în pustie. După un scurt popas în Biserica Sf. loan Botezătorul de la Iordan, unde se învredniceşte de împărtăşirea cu Sfintele Taine, trece în pustie, hotărâtă să înceapă o viaţă nouă. într-adevăr, viaţa pe care o duce de aici înainte până la sfârşitul vieţii este mai presus de puterile omeneşti. Patruzeci şi şapte de ani a trăit în pustie cu două pâini şi jumătate, pe care le luase din Ierusalim la plecare, chinuită de foame, de sete, de golătate, arsă de soarele zilei şi îngheţată de frigul nopţii, hărţuită necontenit de duhurile necurate, în cele din urmă, din dumnezeiasca rânduială, se întâlneşte cu Cuviosul Zosima, care îi va aduce Sfânta împărtăşanie înainte de moarte şi care va povesti viaţa Cuvioasei, aşa cum a aflat-o din gura ei. După cei patruzeci şi şapte de ani de nevoinţă în pustie, Cuvioasa Măria se aseamănă mai mult cu îngerii decât cu oamenii: când se roagă, pluteşte în văzduh, merge pe apă ca pe uscat, cunoaşte gândurile altora şi vede cele de departe şi cele viitoare ca şi cum ar fi de faţă.

Prin două lucruri ne uimeşte Cuvioasa la începutul schimbării vieţii ei: hotărârea neclătită de a începe o viaţă nouă şi ruperea desăvârşită cu păcatul. Păcatul este robie, mântuirea - eliberare. Nu există mântuire în ţara păcatului. Poporul evreu, ca să ajungă în pământul făgăduinţei a trebuit să iasă mai întâi din robia Egiptului, fiul risipitor numai întors la casa părintească a fost pus în drepturile cele dintâi; Cuvioasa Măria nu în Egipt, locul păcatului, ci departe, în pustia Iordanului, acolo s-a eliberat de păcat şi s-a sfinţit. Deci pentru a începe o viaţă nouă, cu Hristos, trebuie să o curmăm desăvârşit cu păcatul. Nu putem pune început bun dacă nu urâm păcatul din adâncul sufletului. Fericitul Augustin, care în tinereţe dusese şi el o viaţă păcătoasă, se ruga cu mare căinţă: *"Doamne, ajută-mi să Te iubesc, aşa cum mai înainte am iubit păcatul!"* Aceasta este prima învăţătură, pe care se cade să nu o uităm din viaţa Cuvioasei Măria. Dacă vrem să reuşim ceva cu rugăciunea, cu postul şi cu celelalte nevoinţe creştineşti, trebuie să ieşim din Egipt şi să mergem în Ierusalim, să luăm Crucea, să trecem Iordanul şi să ne sălăşluim în pustie. Să ne oprim adică de la păcat, să ne sălăşluim în pământul nepăcătuirii, cu hotărârea nestrămutată de a face voia lui Dumnezeu.

Dacă această hotărâre nu este uşor de luat, apoi adevărata greutate abia acum începe: cei patruzeci şi şapte de ani de pustie, izbăvirea de tirania patimilor care ne chinuieşte chiar şi după ce ne-am lepădat de ea. Sf. Măria se afla în pustie, în foame şi sete, nu vedea şi nu auzea pe nimeni şi totuşi şaptesprezece ani a fost chinuită ca de foc de gândurile cele păcătoase, de aducerile aminte curveşti, de cântecele şi de beţiile în care trăise. De unde înţelegem, după cum am văzut şi la fiul cel desfrânat, că păcatul este cel mai mare vrăjmaş al sufletului nostru. E unealta diavolului, diavolul însuşi care cu făţărnicie şi vicleşug, cu minciună şi cu răutate, îşi ascunde duşmănia împotriva omului până ce îl prinde în laţul obişnuinţei cu păcatul. Abia atunci îşi arată toată ura de moarte împotriva noastră, nu ne cruţă, ne chinuieşte şi nu vrea să plece decât cu sufletul noastru în muncile iadului. De aceea, toţi Părinţii ne îndeamnă necontenit să fugim de muşcătura viperei, de prima experienţă a păcatului, de curiozitatea de a gusta din otrava cu care ne momeşte cel viclean. Cine fuge de păcat va scăpa de războiul

cel cumplit care urmează şi de care nu este sigur că va scăpa cu zile. Cine poate avea voinţa şi hătărârea Măriei Egipteanca?

în adevăr, când gândim la viaţa ei, la luptele şi la răbdarea ei, ne cuprinde spaima şi cutremurul. Calea ei ni se pare că întrece orice putere omenească. Aşa este, dar nu este alta. Otrava păcatului nu se poate tăia cu apă de flori, trebuiesc leacuri puternice; nu cu jumătăţi de măsură, ci cu luptă pe viaţă şi pe moarte. Părinţii Patericului au o vorbă: *"Dă voinţă şi ia putere"* şi alta: *"Dă sânge şi ia duh"*. Eşti neputincios, dar Mântuitorul a venit pentru cei slabi şi pentru cei bolnavi. **"Voieşti să fii sănătos?"** ne întreabă El. Trebuie să vrei din toată inima, dă voinţă şi iei putere. Iei putere să rabzi necazurile, să te împotriveşti vrăjmaşului, să nu cazi în luptă, că fără luptă şi fără osteneală nu este mântuire; trebuie să dai sânge ca să iei duh. Darul întăreşte puterile slăbănogite de păcat, vindecă rănile sufleteşti, dar ceea ce am stricat prin voia noastră, singuri trebuie să îndreptăm prin spovedanie curată, prin căinţă sinceră şi prin fapte bune, prin post şi rugăciune. Dacă ne-a plăcut mincinoasa dulceaţă a păcatului, se cade să gustăm şi amărăciunea cea dulce a leacului. Aşa cum bolnavul rabdă operaţie, taiere, leacuri amare, ştiind că acestea îi aduc mult dorita sănătate, aşa cum răbdăm ostenelile postului în nădejdea că degrab se apropie Pastile cele luminoase şi vesele, tot aşa să răbdăm şi pătimirile cele curăţitoare de păcat şi mântuitoare, care ne învrednicesc de bucurie neîntreruptă şi de Pastele cel veşnic, de strălucirea şi mângâierea şi odihna celor ce s-au ostenit în necazuri şi în toate felurile de chinuri.

Pomenirile săptămânii au strânsă legătură cu ele şi un adânc înţeles duhovnicesc.

Aşa cum altădată Constantinopolul, cetatea cea împărătească, era asediată de neamurile barbare, ca să o jefuiască, tot aşa şi în viaţa această pământească, şi mai ales în vremea nevoinţelor duhovniceşti, cetatea cea împărătească a sufletului este asediată de agarenii şi saracinii cei nevăzuţi, ca să o jefuiască de bogăţia virtuţii şi să o arunce în moartea păcatului. Avem însă Apărătoare tare

şi nebiruită pe Preacurata Maica lui Dumnezeu, care de-a pururi ne izbăveşte din toate nevoile.

Şi chiar dacă se întâmplă vreodată, când coborâm de la Ierusalim la Ierihon - când adică neglijăm virtutea şi ne irosim în grijile cele lumeşti şi cădem între tâlharii cei nevăzuţi şi să ne lase "mai mult morţi" -, avem nădejde în milostivirea cea fără de margini a Celui ce, nu din Samaria, ci din Născătoarea de Dumnezeu, a venit pentru mântuirea noastră. Pilda Prea Cuvioasei Măria Egipteanca ne întăreşte şi ne dă nădejde. Şi ea căzuse şi fusese jefuită de tâlharii draci, dar s-a izbăvit cu puterea Crucii şi cu ajutorul Maicii Domnului, cea grabnică şi puternică ajutătoare.

"Toate *săltările trapului înfrânându-ţi cu ostenelile sihăstreşti, ţi-ai arătat vitează înţelepciunea sufletului tău, că poftind să vezi Crucea Domnului, te-ai răstignit singură pe tine lumii, tu cea vrednică de cântare..."*

"Ceea ce mai înainte erai plină de tot felul de întinări, te-ai arătat aleasă lui Hristos, prin pocăinţă urmând vieţii îngereşti şi cu arma Crucii calci în picioare pe demoni. Pentru aceasta te-ai arătat mireasă a împărăţiei cerului, Mărie prealăudată" (Condacul).

SĂPTĂMÂNA A ŞASEA, A STÂLPĂRILOR

Această săptămână este plină de evenimente şi de mare densitate duhovnicească.

în treacăt, ea ne aduce aminte de tradiţia pustnicească a primelor veacuri creştine, pomenită in viaţa Cuvioasei Măria Egipteanca. La sfârşitul săptămânii, pustnicii se întorceau in obşte de prin pustiile in care se nevoiseră in vremea postului, pentru impăltăşirea cu Sfintele Taine şi impreună-prăznuirea Sfintelor Paşti. *"Veniţi cei de prin pustii, de prin munţi şi de prin peşteri, adunaţi-vă împreună cu noi, ţinând.stâlpări, ca să întâmpinăm pe împăratul şi Stăpânul,* că vine *să mântuiască sufletele noastre"* (Vineri, tripesniţ).

De asemenea, vineri se încheie ostenelile Postului Mare: *"Săvârşind aceste patruzeci de zile, de suflet mântuitoare, cerem să vedem şi Sfântă Săptămâna Patimii Tale, lubitorule de oameni"* (Stihoavna de vineri). Ca o pecetluire a acestor osteneli, sfintele slujbe ne pun înainte pilda Bogatului nemilostiv şi a săracului Lazăr (Le. 16, 19-31), pentru adâncul ei înţeles duhovnicesc.

Precum teologhiseşte slujba de miercuri, pilda este o oglindă a stării poporului evreu şi a neamurilor păgâne:

*"Israil se îmbracă cu porfiră şi vison mohorât şi îndestulându-*se cu Legea *şi cu Proorocii se veselea în slujbele Legii...; dar în loc de porfiră şi vison,* s-a *îmbrăcat cu focul cel nestins. Iar Lazăr, poporul păgânesc, mai înainte lipsit de adevăr, acum se încălzeşte în* *şanurile credinţei* lui Avraam, îmbrăcat cu porfiră Sângelui Tău *şi* cu haina Botezului".

Totodată, pilda este o icoană a vieţii lăuntrice a omului: "Cu porfiră împărătească ţesută de Dumnezeu şi cu haină nestricăcioasâ fiind îmbrăcat, suflete *al meu, ţi-ai* ocărât vrednicia, făcând din păcat bogăţie şi desfătare", ci "fâ-mâ Doamne, Lazăr sărac de păcate şi risipeşte bogăţia cea rău adunată".

De asemenea, pilda este îndemn ca să nu ne alipim inima de cele trecătoare şi să ne întărim în răbdarea lipsurilor şi a necazurilor : "Minunat este obiceiul cel bun al Mântuitorului pentru noi... că ne-a arătat viata lui Lazăr şi a bogatului... Deci si noi, privind la sfârşitul amândurora, să fugim de cumplirea şi de urâciunea de oameni a aceluia şi să râvnim răbdării şi aşteptării celei îndelungate a celuilalt, ca să ne *salăşluim împreună cu el în şanurile lui Avraam".*

înţelesul duhovnicesc al pildei este limpede. Bogat era poporul evreu, care avea bogăţia Legii şi a Proorocilor, bogat este şi omul care şi-a agonisit bogăţie de faptă virtuoasă. Israil, pentru că a respins pe Mesia, a moştenit iadul, iar în sânul lui Avraam a intrat Lazăr cel sărac, adică neamurile care au primit pe Hristos; tot aşa şi omul virtuos, fără inimă milostivă, lipsit de dragostea aproapelui, îşi pierde toată agoniseala sufletului.

Grija principală insă a săptămânii este să ne pregătească pentru cele două mari evenimente de la sfârşitul ei: învierea lui Lazăr şi Intrarea Domnului în Ierusalim.

încă de luni, Domnul vesteşte pe ucenici despre boala lui Lazăr: "Doamne, umblând pe lângă Iordan, ai spus mai înainte că boala lui Lazăr nu este spre moarte, ci spre slava Ta" (Luni seara). Miercuri, iarăşi le spune: "Astăzi şi-a dat sufletul Lazăr şi 1-a plâns pe el Betania". întristarea morţii însă este străbătută de bucuria presimţitei învieri: "Bucură-te, Betanie, patria lui Lazăr, că vine Hristos la tine, ca să învieze pe *Lazăr"* şi "moartea *începe* a se îngrozi simţind venirea Ta la dânsa; căci Tu, fiind Viata, o ai arătat

deşartă". Canonul Sf. Andrei Criteanul de la pavecerniţa de vii ne arată plastic, această presimţire a iadului: *"Scoală-te, ____ zice iadul şi ieşi degrab din încuietorile mele; ce mai stai, nu ai că te cheamă prietenul tău: Vino afară? Ca să mă uşurez, că când te-am mâncat pe tine, spre greaţă mi s-a făcut mâncarea; n __. bine să mă tângui numai de unul, decât să pierd pe toţi cei ce i-am înghiţit cu foame!"*

înviind pe Lazăr, Mântuitorul arată cu fapta ceea ce spusese Martei, că El este învierea şi Viaţa si Stăpânul Atotputernic al vieţii şi al morţii. Minunea este totodată o anticipare a învierii Sale şi o întărire a ucenicilor pentru vremea de încercare care îi aştepta. *"Doamne, vrând să încredinţezi pe ucenici de învierea Ta cea din morţi, ai venit la mormântul lui Lazăr".* Ca să înţeleagă ucenicii atunci când îl vor vedea răstignit şi omorât - ceea ce n-a putut înţelege Israilul cel nemulţumitor - , că Acel ce are stăpânire asupra morţii, nu poate fi stăpânit de moarte.

învierea lui Lazăr este şi o anticipare a învierii de obşte, precum ne arată troparul zilei: *"învierea cea de obşte, mai înainte de patima Ta încredinţând-o, pe Lazăr din morţi 1-ai sculat, Hristoase Dumnezeule",* într-adevăr, dacă cel mort de patru zile şi împuţit a fost înviat, apoi este cu putinţă ca toţi cei adormiţi din veac să se ridice din pulberea morţii.

Pe lângă faptul istoric al minunii, învierea lui Lazăr ne arată cu taină nişte înalte adevăruri duhovniceşti.

Lazăr mort şi împuţit este tot sufletul care zace în groapa păcatului, precum ne arată utrenia de miercuri: *"Ca o piatră îngreuindu-mă cu multe păcate, zac în mormântul lenevirii, din care ridică-mă, Milostive Doamne".* Sau: *"Ridică piatra împietririi de pe inima mea, Doamne; ridică sufletul meu cel omorât de patimi, Bunule, şi mă învredniceşte, Stăpâne, să-ţi aduc cu umilinţă stâlpări de bunătăţi, ca biruitorul iadului"* (Duminică seara).

A suspinat cu duhul şi a lăcrimat Domnul la mormântul lui Lazăr (loan 11, 33); a lăcrimat pentru prietenul iubit: *"Iată cât de*

mult îl iubea", ziceau iudeii - şi a lăcrimat pentru firea omenească, plăsmuită "buni foarte", dar stricată şi împuţită de păcat. Şi, în iubirea Sa cea nemărginită pentru noi, mereu suspină şi lăcrimează Domnul, văzându-ne morţi şi împuţiţi, prin mulţimea păcatelor cele din toată vremea.

Minunea are şi un înţeles adânc pentru vremea de sfârşit a Sfântului şi Marelui Post. Precum am văzut, urcuşul duhovnicesc al celor patruzeci de zile ne-a ridicat treptat la o înţelegere tot mai cuprinzătoare a înnoirii duhovniceşti, a prefacerii în omul cel nou. Dacă ne-am luptat după lege, împlinind poruncile Domnului, ne-am apropiat de El, ne-am făcut un Lazăr, prieten al Domnului, având două surori, Marta şi Măria, adică făptuirea şi contemplaţia (Marta cea râvnitoare la slujire şi Măria care ascultă cuvintele Lui). In lipsa Domnului, Lazăr s-a îmbolnăvit şi a murit înţelesul duhovnicesc: *fără prezenţa Domnului, ostenelile noastre singure nu sunt mântuitoare, nu viază.* Precum zice şi Sf. Maxim: *"Toată asceza fără dragoste este străină de Dumnezeu".* Numai cu ele, murim sufleteşte şi ne împuţim. Domnul vine la mormântul neputinţei noastre şi lăcrămează: *"Lăcrimat-ai Mântuitorule, pentru mine, ca un om după fire şi m-ai ridicat cu porunca Ta pe mine cel mort".* Apoi Domnul spune hotărât "Eu sunt învierea si viaţa". EU. Numai Eu înviez pe om din moartea păcatului; el singur, fără de Mine, nu poate face nimic; şi numai EU sunt Cel ce dau viaţa cea adevărată. Ceea ce am urmărit noi de-a lungul postului: învierea din moartea păcatului şi dobândirea adevăratei vieţi este lucrare dumnezeiască şi nu omenească. Trebuie să vină Domnul, să ne cheme afară din mormântul neputinţei noastre omeneşti. Numai aşa putem umbla slobozi pe calea mântuirii.

Adevărul cel mare, care nu trebuie uitat niciodată: Omul se osteneşte după putinţă, iar mântuirea este un dar al negrăitei Milostiviri a Domnului.

I

DUMINICA STÂLPÂRILOR

Duminica Stâlpărilor este puntea de trecere de la sfinţita patru- • zecime la săptămâna Sfintelor Patimi. Domnul intră în Ierusalim cu intrare smerită şi triumfală totodată. Smerită, pentru că *"Cel ce are scaun cerul şi aşternut picioarelor pământul"* şi *"Cel purtat de Heruvimi şi lăudat de Serafimi",* se smereşte şi încalecă pe mânz necuvântător. Dar şi triumfală, pentru că mulţimea poporului recunoaşte în Cel ce vine, pe Stăpânul vieţii şi al morţii, iar pruncii cei fără de răutate, simţitori pentru lucrurile cele de taină, îl întîmpină ca pe un împărat, cu stâlpări de finic şi cu strigăte de "Osana", aşternându-şi înainte-I hainele pe cale.

Si noi, Israilul cel nou şi înduhovnicit, ne pregătim să întîmpinăm pe Domnul, Care vine blând şi smerit, să intre în Ierusalimul sufletelor noastre.

Dacă învierea lui Lazăr ne-a arătat că numai prin Hristos se înfăptuieşte învierea noastră, Floriile ne arată chipul acestei înnoiri. Când intră Domnul biruitor în Ierusalimul nostru sufletesc, îl întîmpinăm cu stâlpări, strigăm ca pruncii "Osana" şi-I aştemem haine pe cale.

înţelesul duhovnicesc al Stâlpărilor ni-1 arată Mărimurile utreniei, care ne cheamă: *"Veniţi şi noi cu pruncii să aducem lui Dum* nezeu credinţă, ca nişte ramuri de finic şi dragoste ca nişte stâlpări".* Credinţa neclătită deci şi dragostea cu care întîmpinăm pe Domnul sunt semnele înnoirii noastre. Oare nu cu acestea ne cheamă El să ne apropiem de ospăţul euharistie la fiecare Sfântă Liturghie? La acestea se mai adaugă pruncia cea duhovnicească ale cărei însuşiri sunt: încredere totală şi dragoste fără rezerve.

De unde şi îndrăzneala cu care strigă "Osana", fără jenă sau teamă de fariseii şi cărturarii care sunt da faţă, pentru că **"Dragostea desvavarşita alunga frica"** (I loan 4,18).

Hainele aruncate pe cale sunt restituire a unei vechi datorii. Omul, dacă a căzut din Eden, Dumnezeu i-a făcut haine de piele şi 1-a scos afară din rai. Acum însuşi Dumnezeu vine la noi şi Raiul este cu Dânsul, nu mai avem nevoie de haine; de aceea I le înapoiem, le aruncăm înaintea Lui şi le calcă asinul, dobitocul pe care stă Hristos, arătând dobitocia de care vine să ne izbăvească. Primirea hainelor era legată de ruşinea păcatului şi de neîndrăzneala care ne făcuse să ne ascundem; acum suntem plini de îndrăzneală, strigăm "Osana", întâmpinăm pe biruitorul morţii şi al iadului, căci prin El şi noi ne-am făcut- biruitori asupra păcatului, precum o mărturisesc stâlpările, semnele de biruinţă pe care le ţinem în mână.

Cărturarii şi fariseii crapă de zavistie: *"învăţătorule, ceartă-Ţi ucenicii, nu auzi ce strigă pruncii?" "Dacă vor tăcea ei, pietrele vor striga"* le astupă gura Domnul. Tot aşa şi diavolul, văzând câştigul duhovnicesc al omului înnoit prin pocăinţă, crapă de zavistie. De prisos însă, măririle lui Dumnezeu necontenit le strigă toată făptura, numai el e orb şi întunecat la minte.

Să nu trecem cu vederea tradiţia creştină a ramurilor de copaci, cu care credincioşii întâmpină în această zi pe Domnul, în părţile noastre, unde lipsesc măslinii şi palmierii, poporul întâmpină pe Domnul cu ramuri de salcie. Rânduiala este plină de înţeles duhovnicesc. Dintre toţi copacii, singură salcia, copac smerit, fără flori frumoase, fără fructe şi cu un lemn puţin căutat, de data aceasta a luat-o înaintea copacilor falnici, frumoşi şi preţuiţi şi s-a grăbit în smerenia ei să-şi împodobească ramurile cu mâţişorii aurii şi să le ofere Bisericii pentru întâmpinarea Domnului biruitor. Ofranda este primită cu dragoste, ramurile de salcie sunt binecuvântate şi sfinţite, iar poporul le ţine în mână la sfintele slujbe, ca un semn de biruinţă. Căci la Florii, firea prinsă de amorţeala iernii, începe să

se trezească la viaţă. Mâţişorii sunt semne că deja viaţa şi-a reli mersul, că a biruit moartea iernii.

E numai părută nepotrivirea ce se vede la intrarea Domnului: Ierusalim; Mântuitorul vine călare pe asin, blând şi smerit, ia mulţimea îl întâmpină ca pe un biruitor, cu ramuri şi cu acla Cele două atitudini: smerenia şi biruinţa sunt strâns lega împreună. Adevărata biruinţă, adevărata putere numai smerenia dă, precum ne-a arătat-o însuşi Domnul. Smerenia este semnul care s-au desfăşurat toată lucrarea noastră de înnoire duhovnn ceaşcă; Postul a început cu smerenia Vameşului şi se încheie smerenia Domnului, care ne lasă SMERENIA, singura cale sp Viaţă şi înviere.

Floriile sunt totodată trecere spre marea Săptămână a Sfintele Patimi. Cărturarii şi fariseii, văzând marea minune a învierii li Lazăr, s-au hotărât definitiv pentru omorârea Domnului. **"Ce facem, zic mai marii preoţilor şi sinedriul, dacă-L vom U aşa toţi vor crede In El".** Iar Caiafa, fără să vrea, prooroceşte^] **"Că ne este mai de folos să moara un om pentru popor,** să **piară tot neamul ".** De aceea, **"din acea â., s-au sfătuit să-I ucidă"** (Ioanll,47-53).

Israil s-a lepădat de Domnul său şi un nou Israil întâmpină Domnul intrând în Ierusalim.

"Adunare vicleană şi desfrânată, cântă Biserica la Vecernia i duminică seara, care *n-ai păzit credinţa bărbaului tău; pentru ce Testamentul, căruia n-ai fost moştenitoare? Pentru ce lauzi cit] Tatăl, lepădându-te de Fiul..."*

"...Ci noi, de la stâlpările de finic, ca de la un dumnezeieşti praznic, trecând la cinstitele Patimi ale lui Hristos, să alergăm credincioşii, şi să-L vedem suferind patimă de bună voie pentru noi..."

III SFINTELE PATIMI

SĂPTĂMÂNA PATIMILOR

A treia parte a Triodului, Săptămâna Mare, Săptămâna Patimilor, este scurtă ca durată, dar, precum o arată şi numele, este mare pentru faptele mari şi neasemănate care s-au petrecut în această vreme.

"în *zilele acestea", zice* Sf. loan Gură de Aur, "s-a risipit *împărăţia iadului, s-a omorât moartea, s-a biruit păcatul, s-a ridicat blestemul şi s-a deschis Raiul. Peretele cel de mijloc al vrajbei dintre om şi Dumnezeu s-a surpat şi cele cereşti s-au unit cu cele pământeşti".*

Primele trei zile: luni, marţi şi miercuri, ne pregătesc pentru Sfintele Patimi şi au rânduieli de slujbe asemănătoare. Rugăciunea Sf. Efrem cu metanii, Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite şi citirea Psaltirii după rânduiala Postului Mare, le întâlnim şi în aceste trei zile. Pe lângă acestea, la ceasurile 3,6 şi 9 se citesc "stâlpii", adică primele trei Sfinte Evanghelii, în întregime, şi treisprezece capitole din Evaghelia Sfântului loan. Ni se pun înainte toată viaţa şi învăţătura Domnului Hristos, pentru a înţelege mai deplin

lucrarea de răscumpărare şi negrăita Sa dragoste pentru noi, care culminează in Sfintele Patimi.

Evangheliile care se citesc la utreniile acestor zile ne aduc aminte de cele din urmă învăţături ale Domnului, in centrul cărora se află veghea in aşteptarea celei de a doua veniri. Astfel, Sfintele Patimi se află deodată in făgăduinţa învierii şi in nădejdea eshatologică. Căci pentru Biserică, Pastele însemnează deja inaugurarea < Parusiei, începutul ei în istorie. Prin slujbele acestor zile, Biserica ne îndeamnă la această veghere în aşteptarea Mirelui.

"Iată Mirele vine în miezul nopţii şi fericită este sluga pe care o va afla priveghind, iar nevrednic este iarăşi pe care îl va afla lenevindu-se. Vezi dar, suflete al meu, cu somnul să nu te îngreuiezi, ca să nu te dai morţii şi afară de împărăţie să te încui, ci te deşteaptă strigând: Sfânt, Sfânt, Sfânt eşti Dumnezeul nostru! Pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi!". Şi iarăşi:

"Cămara Ta, Mântuitorul meu, o văd împodobită şi îmbrăcăminte nu am ca să intru într-însa. Luminează-mi haina sufletului meu, Dătătorule de lumină, şi mă miluieşte".

împărăţia s-a deschis, Cămara Mântuitorului este gata împodobita; Mirele poate veni in orice clipă. El insă vine în miez de noapte, pe neaşteptate. Trebuie să fim gata, să avem haină de nuntă şi să veghem. Veghea nu-i numai o asceză de atenţie şi trezvie, ci şi o atitudine pascală, eshatologică.

în această pregătire şi aşteptare, fiecare din aceste trei zile aduce o lumină proprie asupra căreia se cuvine să stăruim mai îndeaproape.

SFÂNTA *ŞI* MAREA LUNI

Sfânta şi marea Luni ne pune înainte blestemarea smochinului neroditor (Mt. 21,19-20) şi istoria lui losif cel Preafrumos.

Din aceste pilde se desprind două înţelesuri paralele: unul istoric, privind poporul evreu în aşteptarea primei veniri a lui Mesia; altul duhovnicesc, eshatologic, privind pregătirea şi aşteptarea celei de a doua veniri a Mirelui.

Cămara cea împodobită a Mântuitorului in care trebuia să intre Israil este Biserica lui Hristos. N-a intrat însă în ea pentru două mari păcate, pe care le pomeneşte Domnul în Vinerea Mare (Utrenie): *"Două lucruri şi rele a făcut fiul Meu cel întâi-născut, Israil: pe Mine, izvorul apei vieţii, M-a răstignit pe lemn, iar pe Varava 1-a cerut şi 1-a slobozit"*.

Primul este sterpiciunea, nerodirea: a părăsit apa vieţii, cuvintele Evangheliei, şi şi-a săpat puţ sfărâmat, adică tâlcuirile strâmbe ale formalismului Legii. Pilda smochinului are în vedere, în primul rând, această sterpiciune a Sinagogii. Nu era timpul roadelor, nu se coborâse Duhul Sfânt, dar era stearpă, nu avea semne de rodire. Refuzul net al Evangheliei şi înţelenirea în formalismul Legii i-a adus blestemul şi uscarea: **"Să nu mai rodeşti In veac".**

Celălalt păcat al lui Israel este desfrânarea. Mesia venise în primul rând pentru oile cele pierdute ale casei lui Israil. Acesta era chemat să intre întâi în cămară, Mirele Hristos la dânsul venise. Or, Israil s-a lepădat de adevăratul său Mire şi a preferat pe Varava, un tâlhar. De aceea Biserica îl numeşte: *"Adunare vicleană şi desfrânată care n-a păzit credinţa bărbatului său "*.

losif, din seminţia lui Israil, este o pildă de curăţie şi de credincioşie faţă de stăpânul său; a ales închisoarea decât să se învoiască la momelile desfrânate ale egiptencei.

Cele două păcate ale lui Israil sunt de-a pururi piedică la intrarea în cămara de nuntă a Mirelui Hristos. Smochin neroditor este şi tot sufletul care nu se adapă din Izvorul vieţii, Hristos, şi nu aduce rodul duhovnicesc al Evangheliei. Mântuitorul de-a pururi flămânzeşte de mântuirea noastră şi caută la noi rodul faptelor celor mântuitoare şi neaflându-1, ne blestemă cu uscarea, făcându-ne materie pentru focul gheenei. De aceea, Vecernia de luni ne îndeamnă: *"Temându-ne fraţilor, de pedeapsa smochinului celui uscat pentru nerodire, să aducem roade de pocăinţă lui Hristos, Cel ce are mare milă".* Rodnicia de fapte bune este o datorie, potrivit cu puterea harului primit la Sf. Botez, precum teologhiseşte şi îndeamnă Marcu Pustnicul: *"Qmule, care ai fost botezat în Hristos, dă numai lucrarea pentru care ai luat puterea".* Aceasta este haina sufletească cu care se poate intra în cămara vieţii de veci.

Preafrumosul losif e pomenit pe de o parte pentru curăţia lui, pe de alta, pentru că este icoană a Mântuitorului. Aşa cum losif fusese vândut de fraţii săi cu gând ucigaş, dar mai apoi se făcuse izbăvitorul lor, hrănindu-i cu pîine în vremea foametei, tot aşa şi Mântuitorul Hristos a fost vândut şi dat la moarte de neamul Său, dar S-a făcut mântuire lui Israil şi întregului neam omenesc, hrănindu-ne cu pâinea cea cerească a Preacuratului Său Trup.

Dar losif este "preafrumos" nu prin frumuseţe trupească, ci prin frumuseţea curăţiei sale. Curăţia, întreaga înţelepciune, cum o numesc Părinţii, este o numire cuprinzătoare a tuturor virtuţilor, semnul credincioşiei statornice faţă de Dumnezeu. De aceea, tot păcatul este întinare, necurăţie, desfrânare, întrucât omul păcătuind, părăseşte pe Mirele cel adevărat, pentru care a fost creat, şi aleargă la diavolul cel necurat.

Slava de la stihoavna Utreniei teologhiseşte minunat despre înţelesul duhovnicesc al curăţiei:

"A doua Evă aflând şarpele pe egipteancă, se nevoia să vâneze pe losif prin cuvinte de momeli. Iar el, lăsându-şi haina, a fugit şi a scăpat de păcat. Şi gol fiind, nu s-a ruşinat, ca şi cel dintâi-zidit mai înainte de cădere...".

Adam şi Eva au fost creaţi de Dumnezu "goi «i nu se ruşinau" (Gen. 2, 25) şi aşa fiind, erau ca întreaga făptură, frumoşi foarte, în ce stătea golătatea lui Adam? Omul în Rai, zice Sf. Maxim, ducea o viaţă simplă, nemeşteşugită, nu avea nevoie de îmbrăcăminte, deoarece din pricina nepătimirii ce avea nu se temea de ruşine, înainte de cădere, el nu era tras încoace şi încolo de pornirile stricăcioase şi contrarii ale trupului, ci era mereu gol şi liber de prefacerea necontenită având o aşezare trupească simplă şi neînvrăjbită. (Ambigua).

După cădere însă, primilor oameni li s-au deschis ochii, au cunoscut că erau goi, s-au ruşinat, şi-au făcut acoperământ de frunze şi s-au ascuns (Gen. 3, 7-10). Iar după blestem, Dumnezeu le-a făcut îmbrăcăminte de piele şi apoi i-a scos din Rai.

De atunci, goliciunea trupească era mereu ruşinoasă pentru om, aducându-i aproape de prima cădere, de păcat. Când însă biruieşte păcatul şi ajunge la nepătimire, golătatea nu mai este ruşinoasă. *"losif gol fiind, nu s-a ruşinat ca şi Adam înainte de cădere".* Mulţi pustnici şi oameni ai lui Dumnezeu (de exemplu Sf. Măria Egipteanca) au trăit goi şi nu se ruşinau, golătatea lor fiind semnul de nepătimire şi pricină de laudă.

De fapt, omul în Rai nu era gol desăvârşit; era îmbrăcat în veşmântul harului nepătimirii, iar golătatea cea din afară pentru el nu avea înţeles. Tot aşa omul duhovnicesc, chiar dacă trupul este gol, el este îmbrăcat cu haina virtuţii şi golătatea trupească este uşor de purtat. Păcatul, lipsindu-ne de îmbrăcămintea harului, ne dă simţământul goliciunii ruşinoase, de unde nevoia instinctivă a omului de a-şi acoperi goliciunea trupească.

Oare în dezgolirea trupească pe care o întâlnim tot mai des la omul de azi, nu cumva se vădeşte, inconştient, nostalgia omului

după goliciunea cea cinstită dinainte de cădere? Dar ea, lipsită de cinstirea virtuţii, i se întoarce in păcat şi spre mai mare ruşinare.

' Nerodnicia virtuţii şi necurăţia sunt păcatele cele mai mari care ne lipsesc de cămara cea împodobită a Mântuitorului. Dimpotrivă, pentru a putea intra împreună cu El, trebuie să ne agonisim asemănarea cu El, prin dăruire totală în slujirea Lui şi prin desăvârşita curăţie. Aceasta este prima lecţie a sfintei şi marii Luni.

Mai există insă o primejdie. Apostolii, mergând spre Ierusalim, socoteau că acum este momentul inaugurării mult doritei împărăţii mesianice, care avea să fericească pe Israil printre celelalte neamuri. De aceea, cererea celor doi fii ai lui Zevedei, de a sta de-a dreapta şi de-a stânga, asupra căreia stăruie de asemenea sfânta şi marea Luni: "Doamne, *nepricepându-se mama fiilor lui Zevedei, pentru taina cea nespusă a rânduielii Tale, a cerut de la Tine ca să dăruieşti fiilor ei cinstea împărăţiei celei vremelnice..."* (Utrenia).

Dacă cele două păcate de mai sus au primejduit sinagoga, de acesta din urmă au fost primejduiţi cei mai aproape ai Domnului, ucenicii, Biserica Sa. Mântuitorul însă ne arată că această înţelegere este străină de Dânsul... *"Ci Tu, învăţând pe ucenicii Tăi, le-ai zis să nu se asemene păgânilor, ca să stăpânească pe cei mai mici... Că nu va 6 aşa între voi, ucenicii mei...; ci cel mai mare dintre voi să fie slujitor tuturor. Că şi Eu însumi am venit ca să slujesc lui Adam celui ce sărăcise, şi să-Mi dau sufletul răscumpărare pentru mulfi..."*

Slava şi bogăţia, la care râvneau ucenicii şi în care veacuri de-a rândul s-a desfătat Biserica cea pământească, nu sunt în duhul învăţătorului Care, bogat fiind şi Stăpânul a toate, de voia Sa a sărăcit şi a luat chip de rob şi a venit nu ca să I se slujească, ci ca El să slujească şi să se dea răscumpărare pentru lume. Sărăcia şi smerenia slujitoare a aproapelui cu care s-a îmbrăcat Mântuitorul, abia în veacul de acum Biserica începe să le descopere în adevărata

lor lumină. Cât de anevoie unele adevăruri majore se impun atenţiei oamenilor! Pildele nu au lipsit, căci Biserica de multă vreme cinsteşte astfel pe Cuvioşii săi: *"Cuvioase Părinte, glasul Evangheliei auzind... bogăţia şi slava întru nimic le-ai socotit şi tuturor ai strigat: iubiţi pe Dumnezeu şi veţi avea dar veşnic. Nimic să nu cinstiţi mai mult decât dragostea Lui şi atunci când va veni întru slava Sa, veţi avea odihnă cu toţi sfinţii..."* Sărăcia, smerenia şi dragostea de Dumnezeu sunt podoabele care ne deschid larg uşa cămării celei împodobite a Mântuitorului.

SFÂNTA *ŞI MAREA MARŢI*

Sfânta şi marea Marţi ne pregăteşte pentru intrarea în cămara Mântuitorului cu două parabole strict eshatologice - parabola celor zece fecioare şi parabola talanţilor.

Prima pildă asemuieşte intrarea în viaţa veşnică cu o nuntă. Hristos e Mirele Care ne cheamă pe toţi la ospăţul Său de nuntă, precum glăsuieşte utrenia zilei.

"Mire *Hristoase, Care eşti cu podoaba mai frumos decât oamenii, Care ne-ai chemat pe noi la ospăţul cel duhovnicesc al nuntii Tale, dezleagă-mă de chipul cel ticălos al greşealelor mele... şi, împodobindu-mă cu frumoasa haină a slavei Tale, fă-mă împreună şezător luminat la mas* împărăţiei Tale..."*

Taina nunţii este mare, zice Sf. Ap. Pavel, dar în Hristos şi în Biserică. Prin unirea nunţii se împlineşte într-un chip nedesăvârşit, năzuinţa omului după veşnicie; prin urmaşii săi omul îşi prelungeşte viaţa dincolo de hotarele vârstei sale. Nunta pământească este însă o icoană ştearsă a negrăitei bucurii de a fi împreună cu

Mirele Hristos; unirea cu El este veşnică şi bucuria fără de margini.

Dar pentru a putea intra împreună cu Mirele, trebuiesc îndeplinite anumite condiţii arătate în parabola celor zece fecioare: veghere, feciorie şi untdelemn în candele. Despre veghere şi curăţie ne-a învăţat pe larg sfânta şi marea Luni; acum se stăruie îndeosebi asupra untdelemnului, într-adevăr, toate cele zece erau fecioare, toate au vegheat de-a lungul nopţii în aşteptarea Mirelui; cinci din ele însă, pentru că au avut untdelemn îndeajuns pentru candele au fost numite înţelepte şi au intrat în cămară împreună cu Mirele; celelalte cinci, pentru că n-au avut grijă să-1 cumpere la vreme, şi-au pierdut ostenelile fecioriei şi ale vegherii; au rămas afară de cămară, de acea au şi fost numite nebune. Untdelemnul a fost deci piatra lor de încercare. Ce taină ascunde oare untdelemnul din candelele fecioarelor?

Fecioria are mare preţ înaintea lui Dumnezeu. Mântuitorul Hristos S-a născut din fecioară şi a dus viaţă feciorelnică; înaintemergătorul şi prietenul Său, loart Botezătorul, precum şi ucenicul iubit, loan Evanghelistul au fost feciorelnici; în viaţa veşnică, tronul Său va fi înconjurat de feciorelnici. Pilda celor zece fecioare însă, parcă ar vrea să ne spună că fecioria singură nu-i îndestulătoare pentru mântuire. Fecioarele cele nebune, deşi fecioare, n-au intrat împreună cu Mirele la nuntă.

Sfinţii Părinţi înţeleg prin untdelemnul din candelele fecioarelor, milostenia, ceea ce înseamnă că fecioria, pentru a fi mântuitoare, trebuie unită cu milostenia.

"Mari sunt aripile milosteniei, zice Sf. loan Gură de Aur, *străbate văzduhul, trece de lună şi de soare şi de cetele cereşti... şi se opreşte în faţa tronului Dumnezeirii. Oricâte păcate vei face, milostenia atârnă mai greu decât ele".*

"Fecioria este un lucru aşa de mare, că nici unul din cei vechi n-au putut s-o păzească : nici Noe, nici Avraam, nici losif. Fecioria şi dispreţul morţii erau virtuţile cele mai grele. Numai de la Hristos

a înflorit floarea fecioria. Şi totuşi, cele cinci fecioare fără milostenie au fost izgonite. Fecioria e focul, untdelemnul e milostenia; precum focul, tot aşa şi fecioria,-dacă nu este unită cu milostenia, se prăpădeşte" (Omilia despre pocăinţă).

Care este rostul unirii acestor două virtuţi?

Sfinţii Părinţi deosebesc la o faptă, două părţi: trupul, sau forma văzută a faptei şi sufletul sau scopul cu care se face fapta Ceea ce face ca o faptă să fie bună sau rea este scopul ei şi nu forma, pentru că diavolul "care d* la început este mincinos şi tatăl minciunii" (loan 8, 44)f totdeauna ascunde păcatul sub chipul virtuţii. Adeseori forma atât a virtuţii cât şi a păcatului poate fi aceeaşi, pe când scopul le.deosebeşte hotărât; scopul a toată fapta bună este Dumnezeu, iar al păcatului este moartea. De aceea, o faptă bună ca să fie virtuoasa, are nevoie de o garanţie că scopul ei duce la Dumnezeu. Această garanţie, Dumnezeu a pus-o în aproapele nostru: "întrucât «ti făcut aceasta unuia din aceşti fraţi prea mici ai Mei, Mie Mi-atf flaut" (Mt. 25,40), va zice Domnul. De aceea, orice fapta virtuoasă se valorifică prin purtarea pe care o avem faţă de aproapele nostru; este o faptă de dragoste, de milostenie faţă de dânsul. Milostenia este deci certificatul de garanţie a virtuţii, că este bine făcuta, că duce la Dumnezeu. La înfricoşata Judecată Dumnezeu va verifica numai aceste certificate şi verificarea va fi îndestulătoare. Orice faptă virtuoasă fără această garanţie nu este mântuitoare. De aceea, Sf. Maxim Mărturisitorul zice că *"toată asceza care nu are dragoste este străină de Dumnezeu"* (Fiiocalia II, p. 24).

Rostul acestei pilde la sfârşitul postului nu-i greu de ghicit, în curgerea postului, omul este mai atent la ostenelile trupeşti: post, nevoinţe, metanii ş. a. care, bine făcute, duc la subţierea trupului, la curăţie, la feciorie, fecioria fiind o sinteză a virtuţilor celor trupeşti. Ea oglindeşte chipul cel dinafară, forma virtuţii; milostenia însă, ca dragoste de Dumnezeu şi de aproapele, oglindeşte mai ales faţa lăuntrică a virtuţii, scopul ei. Adevărata virtute trebuie să

le unească pe amândouă: ostenelile trupeşti cu virtuţile sufleteşti; fecioria trebuie să se împodobească cu milostenia, altfel nu este mântuitoare.

Fecioarele cele nebune sunt chipul acestor nevoinţe care ne mântuiesc, ostenelile care se fac pentru ele insele, nu pentru Dumnezeu. De aceea ele sunt "nebune", căci este o nebunie să duci o viaţă de osteneală şi nevoinţa şi la urmă să te alegi cu muncile cele veşnice. Lecţia cea mare care trebuie ţinută minte din pilda fecioarelor este aceasta: mântuirea nu se agoniseşte numai prin nevoinţe personale, prin asceză, acestea sunt necesare, dar sunt numai o jumătate din preţ şi încă nu cea mai de seamă; trebuie cealaltă şi cea mai de preţ jumătate: faptele dragostei de aproapele.

Şi mai este o pricină a pomenirii acestei pilde în această zi. Săptămâna Sfintelor Patimi ne arată în chipul cel mai puternic marea dragoste faţă de oameni a lui Dumnezeu. La Cina cea de Taină, El însuşi ne cheamă să ne apropiem cu *"credinţă şi cu dragoste"* şi toţi creştinii năzuiesc şi se pregătesc să guste din *"ospăţul Stăpânului şi din masa cea nemuritoare".* Ca să ne învrednicim cu adevărat de acestea, pregătirea noastră pentru Sfânta înviere trebuie să fie încununată cu acestea două: de feciorie şi milostenie; de sfinţenie personală şi dragoste de aproapele.

Cealaltă pildă, a talanţilor, ne atrage luarea aminte mai ales asupra a două lucruri. Omul este dator să fie virtuos. Mântuitorul ne-a poruncit adeseori: "Fiţi sfinţi", **"Fiţi desăvârşiţi",** pentru că omul are deja darul sfinţeniei de la Sfântul Botez; a primit de la Stăpânul talantul, el trebuie doar să-1 neguţătorească, făcând faptele pentru care a primit putere "... *fiecare din noi să înmulţim talantul darului după măsură* - ne îndeamnă slujba Utreniei - *unul să aducă înţelepciune prin lucruri bune; cel credincios să împărtăşească cuvântul său celui ce nu ştie tainele; altul să-şi împartă bogăţia la săraci. Aşa vom înmulţi împrumutul, ca nişte ispravnici credincioşi ai Domnului"* (Laudele).

Pilda ne mai arată că înmulţirea talantului nu o face omul de unul singur, ci numai prin altul, prin zaraful de care pomeneşte Stăpânul: **"trebuia ga dai argintai mea la zarafi*** (Mt. *25,* 27). Cine este acest zaraf, ne-o spune **Slava** laudelor zilei: *"Iată că-şi încredinţează Stăpânul talantul Său, tie suflete al meu. Primeşte darul cu frică, împrumută pe Cel ce ti l-a dat,* împarte-/ la săraci *şi câştigă prieten pe Domnul. Ca să stai de-a dreapta Lui, când va veni cu slavă...".*

Zaraful sunt săracii şi,prin ei, însuşi Domnul, căci cine dă săracilor, împrumută pe Hristos. Stăpânul împarte talanţii şi tot El este zaraful care-i înmulţeşte, pentru ca să adauge şi dobânda la bogăţia talantului. Vedem aici o minunată meşteşugire a bunătăţii şi dragostei dumnezeieşti. Dumnezeu ne dăruieşte darurile Sale şi apoi ne îndeamnă să I le dăm cu împrumut, ca şi cum ar fi ale noastre, pentru ca prin aceasta să ne învrednicească de mai mare răsplată; nu numai a darului, ci şi a dobânzii şi aceasta numai pentru o neînsemnată osteneală: bunăvoinţa de a împrumuta darul primit, încă o dată vedem cât de mari sunt faptele dragostei de aproapele.

SFÂNTA $1 MAREA MIERCURI

Ultima Liturghie de pocăinţă din Miercurea cea mare este o încheiere şi pecetluire a întregii lucrări de pocăinţă a postului, arătându-ne ce minuni poate săvârşi ea când se lucrează şi câtă pagubă aduce când lipseşte.

Cumpăna celor două praznuiri ale zilei: păcătoasa - ucenicul luda, este răsturnată de pocăinţă. Păcătoasa se află în starea cea mai de jos a căderii: desfrânarea, iar Iuda, în starea cea mai de

cinste: ucenic al Stăpânului. Pe aceea, pocăinţa o ridică şi o face mironosiţă; pe acesta, lipsa ei, îl coboară la cea mai de jos cădere, îl face trădător şi-1 duce la spânzurătoare. Această răsturnare ne umple de teamă şi îngrijorare pentru mântuirea noastră, dar totodată şi de mare încredere şi nădejde, pentru puterea cea mare a pocăinţei, ce ne stă la îndemână.

Dar să ne oprim mai stăruitor asupra acestora.

Fariseii şi cărturarii, îndeosebi, şi poporul evreu în general, aveau credinţa că ei, ca popor ales şi chivernisitori ai Legii ce erau, erau destinaţi din oficiu să fie moştenitori ai împărăţiei cerurilor.

Mântuitorul, în repetate rânduri, le-a arătat că această credinţă este greşită. Pilda vameşului şi a fariseului arată tocmai aceasta: un păcătos şi un drept, prin poziţia şi prin faptele lor, îşi schimbă între ei locurile, prin poziţia lor sufletească.

Vierii necredincioşi, deşi la început se bucură de încrederea Stăpânului viei, vor auzi hotărârea : "Se **va lua împărăţia de la voi şi se va da neamului care va face roadele ei"** (Mt. 21, 43).

Ucenicul şi păcătoasa, pomeniţi în Miercurea sfântă, «rata şi mai deplin acest lucru. Ucenicul cunoaşte mai bine ca oricine pe Domnul său: trăise ani de zile împreună, văzuse atâtea minuni, auzise atâtea învăţături minunate şi cu toate acestea, pentru că s-a lăsat robit de iubirea de argint, a ajuns la pieire veşnică.

Dimpotrivă, desfrânata cea înstrăinată de Dumnezeu, aducând cu mare căinţă lacrimi şi mir de mult preţ, devine mironosiţă şi pregăteşte spre îngropare pe Domnul, iar lucrul ei se va vesti în toată lumea spre pomenirea ei. (Mc. 14, 9).

Slujba Utreniei ne pune mereu faţa în faţă cele două stări: ale ucenicului şi a păcătoasei; schimbarea cea bună adusă de pocăinţă şi căderea pricinuită de iubirea banilor.

"Desfrânata a venit la Tine, vărsând mir cu lacrimi pe picioarele Tale şi s-a vindecat cu puterea Ta de mirosul greu al răutăţilor, iar ucenicul cel nemulţumitor, vânzându-Te pentru dragostea banilor, s-a amestecat cu noroiul" (sedealna); sau:

"Când aducea păcătoasa mirul, atunci s-a tocmit ucenicul cu cei fărădelege; aceea a cunoscut pe Stăpânul, iar acesta s-a despărţit de Stăpânul; aceea s-a slobozit, iar acesta s-a făcut rob vrăjmaşului; rea este lenevirea, mare este pocăinţa..."

Iar Casiana Monahia, In vestita ***Slavă*** a stihoavnei, ne arată aievea zbuciumul sufletesc şi tânguirea păcătoasei la picioarele Domnului:

"Doamne, femeia ceea ce căzuse in păcate multe, simţind Dumnezeirea Ta, luând rânduială de mironosiţă şi tânguindu-se, a adus Ţie mir mai înainte de îngropare, zicând: Vai mie, că noapte îmi este mie înfierbântarea desfrâului şi întunecată şi fără de lună pofta păcatului. Primeşte izvoarele lacimilor mele, Cel ce scoţi cu norii apă din mare; pleacă-Te spre suspinurile inimii mele, Cel ce ai plecat cerurile cu nespusa plecăciune; ca să sărut preacuratele Tale picioare şi să le şterg pe ele iarăşi cu părul capului meu. Cine va cerceta mulţimea păcatelor mele şi adâncurile judecăţilor Tale, Mântuitorule de suflete, Izbăvitorul meu, să nu mă treci cu vederea pe mine roaba Ta, Cel ce ai nemăsurată milă".

învăţătura veşnică ce rezultă din întâmplările acestei zile nu trebuie nici o clipă uitată. Ceea ce s-a întâmplat cu Israilul de altă dată, cu cărturarii şi preoţii săi, se poate întâmpla şi cu Israilul cel nou, cu creştinii şi cu slujitorii săi: preoţii şi monahii. Nu starea de a fi popor ales, creştin, preot,etc, este mântuitoare, ci răspunsul la această chemare, faptele corespunzătoare chemării, starea lăuntrică, căinţa, smerenia. De aceea, Sf. Părinţi zic adesea: *"Mai bine un păcătos smerit decât un drept mândru".*

La sfârşitul postului, pomenirea păcătoasei şi a vânzării lui Iuda are un tâlc îndoit.

Ne apropiem de Sfintele Paşti, după o îndelungată vreme de pregătire cu multe osteneli. Să nu fim fără de grijă; o neatenţie ne poate pierde toată agoniseala sufletului, ca ucenicului celui iubitor de argint.

Tot aşa, cel împovărat cu multe păcate şi înstrăinat de Dumnezeu, are şi el pricină de nădejde: o pocăinţă sinceră, din adâncul) | inimii şi cu lepădare de păcate, îl poate învrednici de iertare, ca pe, păcătoasa, ceea ce căzuse în păcate multe.

Cu frică şi cu nădejde deci, se lucrează mântuirea. Cu frică, pentru nestatornicia şi şubrezenia firii omeneşti; cu nădejde în pu-s terea pocăinţei ce ne stă la îndemână şi în nemărginita milostivire ai| lui Dumnezeu, înaintea cărora nici un păcat nu rezistă. Şi Iuda pu tea fi iertat de se caia. Ne-o adevereşte păcătoasa cea de mulţi ani,',l care vărsînd mir cu lacrimi Va *izbăvit de puterea răutăţilor"* sul ne-o va arăta de asemenea şi celălalt ucenic, Petru, căruia, după .f întreita lepădare, lacrimile cele amare îi vor aduce iertare ca şi, păcătoasei. y

Miercurea cea mare este întunecată de târgul Iudei şi dej hotărârea cărturarilor şi fariseilor de a ucide pe Domnul, precum a spune limpede troparul Ceasului VI din această zi: •

"Astăzi s-a adunat soborul cel viclean şi a gândit asupra Ta cele deşarte; astăzi Iuda, pentru tocmeala ce a făcut, şi-a arvunit spânzurare; iar Caiafa şi nevrând a mărturisit că unul pentru toţi a luat patima cea de bună voie, Izbăvitorul nostru...".

Pentru fapta cea atât de josnică a ucenicului şi a poporului iudeu, care s-a lepădat de Mesia Cel atât de mult aşteptat, Biserica se va îndolia în toate miercurile din curgerea anului cu post şi cu întristare. Căci păcatul vânzării şi lepădării de Stăpânul nu s-a consumat cu moartea lui Iuda, ci se continuă peste veacuri şi apasă cu aceeaşi greutate şi asupra creştinilor. Fiindcă şi aceştia, ca şi poporul evreiesc, după ce s-au învrednicit de darurile cele mari ale Stăpânului: răscumpărarea, înfierea, cinstea de ucenic, târguiesc pe Domnul pe bani şi pe un preţ de nimic, adică pe grijile cele zadarnice ale veacului de acum.

Izbăveşte Doamne, de o nelegiuire ca aceasta, sufletele noastre!

SFÂNTA ŞI MAREA JOI

Mirele Hristos ne-a chemat la ospăţul cel de taină al nunţii Sale, de aceea în această zi, El ne dăruieşte fără economie darurile Sale; şi nu numai darurile, ci însuşi pe Sine, izvorul tuturor darurilor.

Patru lucruri mari prăznuim în această zi:

- sfânta spălare;
- Cina cea de Taină;
- Rugăciunea din Ghetsimani şi
- prinderea Domnului,

întâmplări dumnezeieşti pline de taină şi necuprinse de minte.

"Să ne apropiem dar toţi, cu frică, de masa cea de taină, să luăm pâinea cu suflete curate, petrecând împreună cu Stăpânul, ca să vedem cum spală picioarele ucenicilor şi să facem precum am văzut, plecându-ne unul altuia, căci aşa a poruncit Hristos ucenicilor Săi..." (Icosul pesna 6-a).

Sfânta spălare ne arată taina cea necuprinsă de minte a smereniei Domnului, "Care, *din nemăsurata Sa bunătate, ne-a arătat calea cea mai bună de urmat - smerenia - când a spălat picioarele ucenicilor Săi"* (Otpustul zilei).

Să ne uităm dar cum spală Stăpânul picioarele ucenicilor. Mântuitorul îşi scoate haina, se încinge cu ştergarul, toarnă apă în spălător şi, rând pe rând, spală picioarele colbăite şi ostenite ale ucenicilor. Dar de ce nu zic nimic ucenicii? De ce nu se împotrivesc când le spală picioarele? Cum, acesta era un lucru obişnuit, firesc pentru învăţătorul lor? Numai Petru,cel mai vârstnic, îşi dă

seama de nepotrivire: "Nu, Doamne, în veac nu vei spăla picioarele mele!"

Fie, ucenicii primesc să li se spele picioarele, dar apoi de ce nici unul nu se grăbeşte să spele picioarele Mântuitorului? De ce nici Petru? Ucenicii se simt bine cu picioarele răcorite, dar pe ale Domnului nu I le răcoreşte nimeni? Bieţi oameni, ce suntem noi! Ne dăruieşte Domnul atâtea mângâieri, atâtea bucurii necontenit, în tot ceasul şi pe El nu-L bucurăm cu nimic! Nimeni nu se grăbeşte să-I spele picioarele ostenite pentru noi, păcătoşii. Numai uitare şi nerecunoştinţa.

De fapt, învăţătorul era sluga ucenicilor Săi: "laţi, Eu sunt cel ce slujeşte" zice El şi "N-am venit ca să Mi se slujească ci ca Eu să slujesc". Necontenit El le purta de grijă ca unor copii ai Săi; de aceea şi spălarea nu li se va fi părut aşa de neobişnuită.

Totuşi aici este şi o adâncă taină, pe care ucenicii au slujit-o, fără să-şi dea seama. Domnul venise pentru a spăla pe toţi oamenii de întinăciunea păcatului, iar El, Curăţia, Sfinţenia cea mai desăvârşită, nu avea nevoie de spălare. Omenirea însă, fără de spălarea Lui nu putea avea parte cu Dânsul: "Dacă nu te spăl, îi zice lui Petru, nu ai parte de Mine!"

La sfârşitul Sfintei Liturghii se face rânduiala spălării picioarelor. Altădată ea se săvârşea pretutindeni în Biserica Ortodoxă; acum ea a mai rămas doar la Ierusalim, la Roma... prin unele mănăstiri smerite şi în sufletele simţitoare ale creştinilor, care privesc uimite şi copleşite de nespusa smerenie a Domnului. Nu pot uita uimirea cu care am descoperit-o într-o zi, când o bătrână de la ţară, într-o Joi Mari, mersese la o bolnavă ce zăcea la pat, îi dusese un dar şi-i spălase picioarele. *"Domnul Hristos, zicea* ea, *să spele azi picioarele ucenicilor şi eu să nu fac nimica? Măcar atâta am făcut şi eu; ,am spălat picioarele Mărioarei lui Gavril şi i-am tras colţuni noi în picioare!".*

Lecţia cea mare de smerenie pe care ne-a dat-o Domnul spălând picioarele ucenicilor, lecţia slujirii aproapelui, *"taina fratelui", "am venit ca să slujesc",* abia acum, după două mii de ani, începe creştinătatea să o înveţe!

"Doamne, *Dumnezeul nostru, Cela ce ne-ai arătat nouă măsura smereniei, întru plecarea Ta cea preaînalta şi ne-ai învăţat pe noi să slujim unul altuia, înalţă-ne şi pe noi cu smerenia cea dumnezeiască... "* (Rugăciune la spălare).

La Cină, deja încep Sfintele Patimi: "Luaţi, mâncaţi, acesta este Trupul Meu, cate se frânge pentru voi...; beţi dintru acesta toţi, acesta este Sângele Meu, care se varsă pentru voi şi pentru mulţi..." Acum începe trupul să se frângă şi sângele să se verse şi nu va conteni până la sfârşitul veacurilor: "Aceasta să o faceţi Intru pomenirea Mea!"

Nesfârşita dragoste şi copleşitoarea smerenie a Domnului la Cina cea de Taină! La naştere, la tăierea împrejur, pe Golgota, Dumnezeu, deşi îmbrăcat cu trup asemenea nouă, totuşi este văzut prunc în iesle, ţinut în .braţe, "om al durerilor", în Sfânta împărtăşanie însă este cu totul ascuns; ia chipul pâinii şi al vinului, ca să ni se poată dărui întreg de-a pururi, fără de împiedicare, *"pentru iertarea păcatelor şi pentru viaţa de veci".*

Jertfa de pe Cruce este deplină, răscumpără pentru totdeauna pe om; totuşi acesta poartă semnele stricăciunii aduse de păcat, este supus morţii şi de aceea Sfânta împărtăşanie seamănă în trupul cel stricăcios sămânţa învierii, arvuna vieţii veşnice, *"leacul nemuririi",* după cuvântul Părinţilor, căci ne încredinţează Domnul: "cine mănâncă Trupul Meu şi bea Sângele Meu, are viaţă veşnică şi Eu ti voi învia pe el In ziua cea de apoi" (Le. 6, 54).

Liturghia euharistică este Liturghia smereniei Domnului, Liturghia dragostei Sale, testamentul iubirii Sale de oameni: "Aceasta să o faceţi Intru pomenirea Mea!" Şi, în adevăr, la fiecare Sfântă Liturghie se reînnoieşte jertfa întru amintirea Domnului, Care mereu se jertfeşte, ca mereu să ne sfinţească şi să ne tragă la Sine. Cu adevărat, nu este mai mare lucru pe lume decât acesta. Lucrare dumnezeiască, minune necontenită, piatră de poticnire:

- vezi pâine şi vin şi guşti came şi sânge;
- iei o fărâmă şi ai întregul neîmpuţinat;
- este aici pe acest altar şi in acelaşi timp pe toate altarele creştine din lume!

Minunea dumnezeiască, ce se săvârşeşte imediat la cererea preotului liturghisitor, Dumnezeu Cel atotputernic este la dispoziţia omului!

Minune permanentă, dragoste nemăsurată, smerenie neajunsă a lui Dumnezeu, pe toate le vedem în fiecare zi pe Sfântul Prestol. Şi totuşi... slujitorii Săi îl trec cu vederea, îl lasă uitat, îl nesocotesc, umblând împrejur fără evlavie şi fără cutremur, discutând lucrurile cele mai străine de locul şi momentul dumnezeiesc care se săvârşeşte. Ce se întâmplă atunci în altar? Răstignim iar şi iar pe lisus Hristos, dar nu spre mântuirea, ci spre osânda, spre pierzarea şi aruncarea noastră în întunericul cel mai dinafară.

"Biserica Ortodoxa, înalt euharistică, cu totul euharistică, nu poate G adusă iarăşi la frumuseţea şi puterea ei primară, decât atunci când preoţii ei vor înflori *ca merii de iubire către Hristosul cel Euharistie; când inimile noastre vor G candele aprinse să cădelniţe înmiresmate de tămâie la picioarele împăratului din Altar"* (Gala Galaction).

"Cinei *Tale celei de Taină, astăzi Fiule al lui Dumnezeu, părtaş mă primeşte..."*

Cu rugăciunea din Ghetsimani şi cu prinderea Domnului deja am intrat în Vinerea cea Mare a Sfintelor şi înfricoşatelor Patimi.

SFINTELE PATIMI - VINEREA MARE

Sfinte, mântuitoare şi înfricoşate, numeşte Biserica Patimile Domnului. *Sfinte,* pentru că Cel ce le-a răbdat este Sfântul Sfinţilor, Sfinţenia însăşi; mântuitoare, pentru că ele sunt preţul cu care Domnul a răscumpărat neamul omenesc din robia păcatului; rnrri-*coşate,* pentru că nu poate fi ceva mai cutremurător, mai înfricoşat decât ocara, ruşinea şi batjocura pe care făptura le-a aruncat asupra Făcătorului şi Dătătorului de bine, Care pe toate le-a răbdat până la moarte, rugându-Se pentru călăii Săi. însăşi făptura neînsufleţită se cutremură şi se revoltă în faţa acestei nemaipomenite fărădelegi.

Cina de Taină din foişor este totodată şi Cina despărţirii: **"De acum, să faceţi acestea întru pomenirea Mea".** De acum, Domnul nu va mai gusta decât oţet şi fiere şi cu gustul lor va muri; şi nu se va mai odihni decât în sabatul cel mare al mormântului.

După Cină, Mântuitorul va fi coborât cu ucenicii pe drumul roman care se vede şi astăzi, spre Siluan, şi de aici pe Valea Chedronului au ajuns în Grădina Ghetsimani, unde adesea mergea să se roage.

în faţa Sfântului Altar din Biserica Mare, care se află acum în Grădina Măslinilor, se întinde o lespede mare, colţuroasă, piatra pe care s-a rugat Domnul în această noapte, cu lacrimi şi sudori de sânge, şi pe care omenirea nu va înceta până la sfârşitul veacului s-o spele cu lacrimile căinţei şi ale recunoştinţei. Iar afară, lângă Biserică, mai sunt încă opt măslini uriaşi, odrăsliţi din tulpinile celor ce au fost martori agoniei Domnului.

în primele veacuri, creştinii din Ierusalim se adunau la foişorul Cinei, de unde mergeau, pe rând, la toate locurile Sfintelor Patimi, în fiecare loc se citeau cuvintele Evangheliei respective şi se retrăia înfricoşata dramă. Poporul ascultând, plângea şi se tânguia, iar în Vinerea Mare, când se citea Evanghelia de la Ghetsimani şi Golgota, strigătele şi suspinul lor erau aşa de mari, că se auzeau până la zidurile oraşului.

Până astăzi, la Ierusalim se urmează această sfântă tradiţie. Ceasurile de vineri dimineaţa se citesc în biserica de la fostul Pre toriu, unde a fost judecat şi condamnat Domnul; dedesubt se află temniţa celor osândiţi şi lespedea găurită, unde au stat sfintele pi cioare ale Domnului, pe care mulţimea de pelerini o spală cu la crimi în aceste zile. Apoi, se face o procesiune pe Calea Durerii, pe uliţele pe care a purtat Domnul Crucea osândei. A rămas ca mărtu rie, in piatra zidului, urma mâinii Domnului, cu care S-a sprijinit, căzând sub povara păcatelor noastre şi pe care m-am învrednicit şi eu, nemernicul, a o săruta. Slujba se încheie la Golgota, locul răstignirii...

*

La noi, slujba Sfintelor Patimi începe joi seara, cu slujba celor douăsprezece Evanghelii, care ne aduce aminte de rânduiala primelor veacuri creştine. Evangheliile alese de la cei patru evanghelişti se citesc încadrate de citiri şi cântări, care sunt introduceri şi comentarii la textele ce se citesc.

In chip firesc ele stăruie îndelung asupra smereniei negrăite şi pogorârii (kenozei) celei necuprinse de minte, a Domnului. *"Cel ce se îmbracă cu lumina ca şi cu o haină, stat-a gol la judecată, şi a primit palme peste obraz, din mâinile pe care le-a zidit"* (Antifon 10). *"Astăzi a fost spânzurat pe lemn, Cel ce a spânzurat pământul pe ape; cu cunună de spini a fost încununat împăratul îngerilor, cu porfiră mincinoasă este îmbrăcat Cel ce îmbracă cerul cu nori..."* (Antifon 15). *"Fiecare mădular al sfântului Tău trup a răbdat ocară pentru noi; Capul, spini, faţa, scuipări, obrazul, loviri cu palme, gura, gustarea oţetului cel amestecat cu fiere, urechile, hulele cele păgâneşti, spatele, biciuiri, şi mâna trestie, întinsorile a tot trupul pe cruce, şi cuie, încheieturile şi coasta suliţă,* "(la Laude).

De aceea *"toată făptura s-a schimbat de frică, văzându-Te pe Tine, Hristoase, pe Cruce răstignit; soarele s-a întunecat şi temeliile pământului s-au cutremurat, toate au pătimit împreună cu Tine, Cel ce ai zidit toate; Cel ce ai răbdat de voie pentru noi, Doamne, slavă Ţie"* (Stihoavna).

Dar mai fără de măsură s-a sfărâmat inima Maicii Preacurate: *"Văzând mieluşeaua, Măria, pe Mieluşelul său tras spre junghiere, mergea după El zdrobită, împreună şi cu alte femei, strigând aşa: Unde mergi, Fiule? Au doară este iarăşi altă nuntă în Cana, şi acolo Te grăbeşti acum, ca să le faci lor vin din apă? Spune-mi un cuvânt, Cuvinte, şi nu mă trece cu vederea tăcând!"* (Icos).

Şi iarăşi: *"Văzându-Te pe Tine, Cuvinte, spânzurând pe Cruce, Fecioara cea fără prihană, tânguindu-se cu milă ca o maică, s-a rănit la inimă cu amar, şi suspinând cu durere din adâncul sunetului, zgâriindu-şi obrazul, se chinuia...* "(Stihoavna).

Legiuitorii lui Israil şi poporul cel necredincios s-au arătat mai împietriţi decât pietrele şi *"au pironit pe Cruce pe Cel ce le-a tăiat marea cu toiagul şi i-a povăţuit în pustie; au adăpat cu fiere pe Cel ce le-a plouat mană în pustie de mâncare"* (Antifon 6).

însuşi Domnul îi întreabă cu mâhnire şi nedumerire: *"Poporul meu, ce am făcut vouă? Sau cu ce v-am supărat? Pe orbii voştri i-am luminat, pe cei leproşi i-am curăţit, pe cei morţi i-am înviat! Poporul meu, ce am făcut vouă? Şi cu ce Mi-aţi răsplătit? în loc de mană, cu fiere; în loc de apă, cu oţet; în loc să Mă iubiţi, pe Cruce M-aţi pironit!"* (Antifon 12). Şi încheie: *"Două lucruri şi rele a făcut fiul Meu cel întâi-născut, Israel: pe Mine, Izvorul apei vieţii, M-a părăsit şi şi-a săpat luişi puţ sfărâmat; pe Mine M-a răstignit pe lemn, iar pe* Vara va *1-a cerut şi 1-a slobozit..."* (Laude).

De aceea, *"de acum nu te voi mai răbda; chema-voi neamurile şi acelea Mă vor proslăvi..." (Antifon* 12).

Ascultând cele douăsprezece Evanghelii cu întristare şi cutremurare, Biserica ne îndeamnă să urmăm tâlharului celui drept şi să strigăm cu credinţă: "Pomeneţte-ne Mântuitorule, Intru împărăţia Ta". Şi să aducem curate simţirile noastre înaintea lui Hristos, ca să nu ne sugrumăm cu grijile lumii, ca Iuda: să nu prăznuim Pastile noastre ca iudeii, ci curăţindu-ne de toată întinăciunea şi curat să ne rugăm Lui...

Contemplând încă această negrăită smerenie a Mântuitorului, pe care El de bună voie a luat-o pentu noi, întristarea Bisericii nu este deznădăjduită, ci plină de nădejde şi stăpânită, copleşită de iubirea lui Dumnezeu pentru noi.

în Sfânta şi Marea Vineri, dimineaţa, Liturghie nu se săvârşeşte, pentru că însuşi Mielul lui Dumnezeu este jertfit acum; este vreme de post total, pentru că Mirele s-a luat de la noi (Mt. 9, 15).

Ceasurile împărăteşti din nou ne pun înainte necuprinsa coborâre şi smerenie a Domnului, spaima şi cutremurul întregii făpturi, Crucea cea dătătoare de viaţă, credinţa tâlharului, din care se impun câteva învăţături de mare însemnătate pentru mântuirea noastră.

Nefericitul ucenic şi vânzător va uimi de-a pururi lumea. Biserica va osândi fără cruţare pe Iuda cel fără de lege, care nu a vrut să înţeleagă nimic din toate minunile Domnului şi din toată dumnezeiasca învăţătură pe care o auzise de la învăţătorul, pe Care vânzându-L pe bani şi-a agonisit spânzurară şi moarte veşnică. *"Din ce pricină,* îl întreabă ea, *te-ai făcut vânzător Mântuitorului? Au doară te-a despărţit de ceata Apostolilor? Au doară te-a lipsit de darul tămăduirilor? Au doară, nu ţi-a spălat şi ţie picioarele la Cină?"* O, cât de absurdă şi de cât rău este pricinuitoare iubirea de argint, care a dat judecătorilor celor fără de lege pe Judecătorul Cel drept, şi care face pe ucenic să se lepede de învăţătorul şi să se lipească de diavolul, să cadă din lumină întru întunericul morţii.

Dimpotrivă, ridicarea tâlharului celui răstignit de-a dreapta Domnului ne umple sufletele de nădejde. La începutul săptămânii.

când eram în aşteptarea Mirelui, ne întristam şi ne temeam să nu rămânem afară din cămară, neavând haina de nuntă: "Cămara *Ta, Mântuitorule, o văd împodobită si îmbrăcăminte nu am ca să intru într-însa..."* Acum însă Mirele a venit şi cel dintâi care a intrat în cămara de nuntă a fost tâlharul: "Artăzi vei fi cu Mine în Rai!" Care a fost haina lui de nuntă, ce îmbrăcăminte a avut, că s-a învrednicit de atâta dar? Strigătul de încredere şi smerenie către Dumnezeu Cel ascuns, cu Care împreună pătimea chinurile răstignirii, credinţa şi smerenia care au îndreptat pe vameşul, acestea au deschis tâlharului Raiul!

Dar faptul se cuvine privit şi mai cu luare aminte. Vinerea Mare este ziua poticnirilor. Poporul cel ales îşi pierde dreptul de întâi-născut prin nelucrare şi necredinţă faţă de Dumnezeu; Iuda, din ucenic şi hărăzit împărăţiei, moşteneşte iadul pentru iubirea de arginţi; Petru, ucenicul, se leapădă de învăţătorul dintr-o nesocotită încredere în sine şi numai cu amare lacrimi îşi va putea spăla greşeala; păcătoasa cea desfrânată devine mironosiţă şi toată lumea va vorbi de umilinţa şi căinţa ei, iar tâlharul cel ucigaş, intră primul în Rai, prin smerenie şi credinţă.

Toate aceste răsturnări ne umplu de cutremur şi de nădejde totodată. Faptele noastre, deşi trebuitoare şi de mult folos, nu sunt îndestulătoare pentru mântuire. Dacă ar fi fost, nu mai era nevoie de venirea şi pătimirea lui Hristos. Dar lumea nu s-a putut mântui fără El. Păcatul este o rană adâncă, nevindecabilă; numai Dumnezeu putea s-o vindece şi numai *"prin rana Lui noi toţi ne-am vindecat".* Dar omul trebuie să-şi recunoască măsura neputinţei sale şi cu inimă smerită să se atârne cu credinţă tare de Hristos, ştiind că numai de la El vine izbăvirea: "Pomeneşte-ma Doamne..." şi va auzi ca tâlharul: "Astăzi vei fi cu Mine In Rai!".

SÂMBĂTA MARE - SABATUL

Fărădelegea s-a săvârşit, dar totodată Domnul şi-a împlinit lucrarea răscumpărătoare: **"Săvârşitu-s-a !"** Dumnezeiescul trup atârnă pe Cruce, gol şi mort, fără suflare; losif şi Nicodim îl gătesc pentru îngropare, tânguindu-se cu plângere şi umilinţă: "Cum *Te voi îngropa, Dumnezeul meu? Sau cum Te voi înfăşură cu giulgiuri? Cu ce mâini mă voi atinge de trupul Tău cel nestricat? Sau cu ce cântări voi cânta ducerii Tale de aici? "* Se scoate Sf. Epitaf în mijlocul Bisericii cu Sfânta Evanghelie şi Sfânta Cruce, semnele de slavă ale Celui răstignit, şi poporul evlavios îi aduce prinos florile primăverii şi florile sufletului: lacrimile căinţei şi frângerea inimii.

Prohodul Domnului de vineri seara este ultima etapă a tânguirii pentru Domnul Hristos, Care se află în mormânt. Slujba este alcătuită din Psalmul 118, folosit în tradiţia ebraică la Paşti, între stihurile căruia s-au intercalat strofe alcătuite de Biserică; e un fel de împletire a celor două Testamente. Cele trei părţi ale slujbei ne arată şi mai deplin negrăita coborâre a Domnului, Care merge până la cele mai de jos ale iadului, unde se afla omul căzut. E capătul cel mai de jos al pogorârii lui Dumnezeu pentu mântuirea neamului omenesc, în timp ce trupul se află în mormânt, Domnul cu sufletul se coboară în iad ca un Dumnezeu, sfărâmând porţile iadului şi eliberând pe cei legaţi.

Dar ce sunt aceste "porţi" pe care le sfărâmă Domnul? Iadul cu porţile lui, care zăvorăsc pe cei morţi din veac, este starea decăzută a omenirii depărtate de Dumnezeu prin păcat, starea de izolare şi

deznădejde în care se află omenirea căzută. Hristos, luând asupra Sa singurătatea morţii şi lăsându-Se legat de lanţurile ei, a sfărâmat aceste lanţuri, ducând comuniunea, viaţa şi lumina în locul unde domnea întunericul, moartea şi singurătatea. Coborând în împărăţia morţii, Hristos a biruit pentru totdeauna moartea, aducând în locu-i viaţa veşnică. De aici, marea şi nestăvilita bucurie pascală. De acum moartea şi iadul nu mai au putere. Biserica este locul unde porţile iadului nu se mai închid niciodată asupra omului. *"Când Te-ai pogorât la moarte, Cela ce eşti viaţa cea fără de moarte, atunci iadul ai omorât cu strălucirea Dumnezeirii". "în mormânt, Viaţă, pus ai fost, Hristoase, şi cu moartea Ta pe moarte o ai pierdut şi viaţă lumii Tu ai izvorât".*

în această biruinţă asupra iadului, Domnul este ca "un *leu adormit",* ca soarele care apune şi răsare pentru a risipi întunericul şi ca bobul de grâu, care moare pentru a rodi viaţa veşnică.

De la spaima în faţa negrăitei coborâri a Domnului pentru biruinţa asupra morţii, prohodul trece la odihna Sâmbetei celei Mari, care după fapta cea neagră de vineri, lasă să se întrevadă zorile albe ale învierii. *"Astăzi Tu ai sfinţit ziua a şaptea, pe care ai binecuvântat-o cu încetarea lucrărilor Tale, că toate le prefaci şi le înnoieşti, odihnindu-Te". "Ziua de azi mai înainte a închipuit-o cu taină marele Moise zicând: Şi a binecuvântat Dumnezeu ziua a şaptea; aceasta este ziua odihnei, în care S-a odihnit de toate lucrările Sale Unul-Născut, Fiul lui Dumnezeu, după trup odihnindu-Se; şi la ceea ce era iarăşi întorcându-Se, prin înviere, ne-a dăruit nouă viaţă veşnică, ca un singur bun şi iubitor de oameni".*

La sfârşitul slujbei, se înconjoară biserica cu Sfântul Aer, pe sub care trec credincioşii, izbăviţi prin patima Domnului. Paremia care se citeşte îndată, profeţia cu câmpul de oase de la lezechil (37, 1-14), face din nou să se întrevadă învierea cea de obşte, Parusia.

Liturghia Sfântului Vasile dimpreună cu vecernia din Sâmbătă Mare, cu multe citiri biblice, urmează după chipul cel mai vechi al

slujbei bisericeşti. Citirile sunt întrerupte de două ori, prin aclamaţii entuziaste, care se repetă de multe ori: *"Să cântăm Domnului, căci cu slavă S-a proslăvit"* şi *"Pe Domnul lăudaţi-L şi-L preaînălţaţi intru toţi vecii!"*

A dispărut deja atmosfera de apăsare şi întristare a Sfintelor Patimi. Zorile învierii înaintează tot mai luminos.

Cele cincisprezece paremii ne pun înainte chipurile învierii din Vechiul Testament, marile lucrări ale lui Dumnezeu în lume: Facerea, izbăvirea din robia Egiptului, trecerea prin Marea Roşie, trecerea Iordanului în Canaan a lui losua, proorociile mesianice şi încheie cu Daniil şi cu cei trei tineri din cuptor, icoană a izbăvirii neamului omenesc din cuptorul iadului.

La Ierusalim, în cuprinsul acestei slujbe a Sâmbetei Mari are loc covârşitoarea minune a arătării Sfintei Lumini. Faptul se petrece în timpul Vohodului Vecerniei, la cântarea Luminii; Lumina cea Lină este însuşi Hristos, este Lumina învierii.

Procesiunea este măreaţă. Patriarhul cu tot sinodul, arhimandriţii, stareţii mănăstirilor din Palestina, monahi şi fraţi, toată Frăţia Sfântului Mormânt, la care se adaugă şi pelerinii clerici, înşiruiţi pe două rânduri într-o ordine desăvârşită, merg de la altarul Bisericii învierii spre Sfântul Mormânt, în sunete de clopot şi toacă, împletite cu glasurile neîntrecute ale slujitorilor şi întreg văzduhul este numai sunet şi cântare. Procesiunea se face fără lumânări şi în toată biserica nu se află nici o candelă sau lumânare aprinsă.

Să ne închipuim această măreaţă privelişte. De jur împrejurul Sfântului Mormânt, lume de pe lume, ca la un mare spectacol, înghesuită peste tot şi la toate nivelele unde se poate sta, până sus la uriaşa cupolă de deasupra. Toţi ţin în mâini buchetele de lumânări, câte treizeci şi trei, după numărul anilor pământeşti ai Mântuitorului, cu privirile aţintite spre Sfântul Mormânt, într-o încordată aşteptare. Procesiunea slujitorilor înconjură de trei ori Sfântul Mormânt şi cele două capete ale şirului se ajung

înfăşurându-1 ca o uriaşă panglici vie. Privindu-i, gândul se duce la hora cosmică a aştrilor şi a atomilor, in rotirea lor neobosită. Ceea ce simbolizează aceia, aici se petrece aievea: Dumnezeu este centrul existenţei, toată făptura se roteşte în jurul lui Hristos, prin Care toate viază şi se mişcă. Parca deja a început măreţul ospăţ de nuntă al Mirelui Hristos precum zice Biserica: "Mire *Hristoase, Care eşti mai frumos decât toţi fiii oamenilor, Care ne-ai chemat la ospăţul cel duhovnicesc al nunţii tale* "(Marţea cea Mare). Chipurile luminoase ale slujitorilor, tineri şi cu trăsături îngereşti, preînchipuiesc mulţimea tinerilor în haine albe din jurul tronului Mielului, din Apocalips, iar cântarea lor este bărbătească şi plină de frumuseţe, ca vuietul de ape multe...

Mormântul Domnului **este** pecetluit de cu seară: "Lumina **era** In **întuneric, dar întunericul au a cuprins-o".** După a treia înconjurare se despecetluieşte uşa. Patriarhul intră înlăuntru, adună cu mâinile vata de pe lespedea Sfântului Mormânt, aprinsă cu o lumină fosforescentă, care nu arde şi iese cu ea afară la mulţime... Se ridică un colţ al vălului care ascunde Lumina...

Un strigăt de uimire cutremură toată biserica şi ropotele de aplauze ale unei nestăvilite bucurii umplu văzduhul. "Lumina *lui* ***Hristos luminează*** **tuturor".** Flăcări mari se învăluie în sfeşnicele înalte ale Sfântului Mormânt şi în vasele sferice din mâinile arhiereilor de o parte şi de alta a Sfântului Mormânt şi de la altarul Bisericii învierii. Toată lumea se înghesuie să-şi aprindă buchetul de lumânări de la Sfânta Lumină şi în câteva clipe întreaga biserică este o mare de foc. "Acum *toate s-au umplut de lumină, şi cerul şi pământul".*

Pastile, sărbătoarea luminii, a biruinţei, a bucuriei şi totodată inaugurare, început al împărăţiei celei veşnice. Aşa cum pe Tabor Domnul şi-a arătat o clipă ucenicilor slava Sa, tot aşa şi acum, la Sfântul Mormânt prin Sfânta Lumină, Hristos Cel înviat străluceşte o rază a slavei Sale peste cei adunaţi la ospăţul cel de taină al învierii Sale.

Dar totul durează doar câteva clipe; e o icoană, o arvuna numai şi încă nu e bucuria cea deplină. De aceea, în noaptea învierii Biserica o va spune cu dorire: *"O, Pastile cele mari şi preasfinţite, Hristoase...! Dăruieşte-ni-le însă mai adevărat, în ziua cea neînserată a împărăţiei Tale!"*

încetul cu încetul, entuziasmul se potoleşte, lumea e fericita ca încă o dată s-a învrednicit să primească Sfânta Lumină. La altarul Bisericii învierii începe citirea celor cincisprezece paremii şi se continuă Sfânta Liturghie a Sâmbetei celei Mari, la care am avut marea fericire să slujesc şi eu, nevrednicul, ca smerit pelerin la Sfintele Locuri din Ţara Sfântă (în aprilie 1974;. Dar, în jurul Sfântului Mormânt, până târziu se vor împleti cu dangătul clopotelor, ecourile bucuriei pascale ale mulţimilor de credincioşi de toate confesiunile, adunaţi la dumnezeiescul ospăţ.

" ***O, Pastile cele mari si preasfinţite,*** *Hristoase...I"*

LUMINA CEA NEÎNSERATĂ

"Puţină este osteneala, veşnică odihna"
(Cuv. Moise)

Mai ieri ne îngrijoram la vestea sosirii luptelor celor duhovniceşti, de la începutul Postului. Câteva zile doar ne despart de cutremurul şi tânguirea Golgotei. Şi iată acum toate au trecut, au rămas în urmă. Bucuria pascală şi lumina învierii se revarsă peste noi cu îmbelşugare. Mirele Hristos ne-a poftit pe toţi la ospăţul Său de nuntă...

Dar, până să ajungem aici, a trebuit să călătorim pe o cale strâmtă, însă foarte sigură, bine bătătorită, pentru că pe ea au călătorit mulţi înaintea noastră; aceea pe care ne-a arătat-o pas cu pas Sfântul şi marele Post.

Mai întâi ne-am pregătit cu grijă, ca pentru orice lucru mare din viaţă şi pentru ca să fim siguri că vom ajunge fără greş la ţinta dorită. Apoi am declarat făţiş, cu îndrăzneală, război diavolului, cu rugăciune şi cu post; cu rugăciune stăruitoare şi aspre nevoinţe, cu curăţire de păcate şi cu lucrarea virtuţii, călăuziţi necontenit de învăţăturile Sfinţilor Părinţi şi de pilda vieţii lor desăvârşite şi întăriţi necontenit de harul Sfântului Duh. Sfintele Patimi ale Domnului ne-au arătat mai deplin rostul pregătirii noastre: de a ne împotrivi din răsputeri răului şi a ne lăsa scrişi cu Degetul Tatălui

Ceresc. Căci mântuirea este marele dar pe care ni-1 face Mântuitorul Hristos, prin Sfintele Sale Patimi, şi nu rod al ostenelilor noastre.

Nu există alta cale pentru a ajunge la marea bucurie a învierii. Pe ea trebuie să călătorim toată viaţa, căci Pastile din acest an şi din fiecare an este numai o arvună, o repetiţie pentru Pastele cel veşnic. De aceea, Sfântul loan Gură de Aur zice la Paşti: *"A trecut vremea Postului, dar n-a trecut şi rostul postului"*.

Va veni însă vremea când călătoria pe calea cea strâmtă se va fi sfârşit pentru totdeauna. Când va fi trecut putina osteneală şi vom fi ancorat în limanul odihnei celei veşnice.

Cu ochii minţii aţintiţi necontenit spre acest ţărm, să ne ducem mai departe călătoria. Puţină este osteneala...

Gândurile de faţă, un tovarăş smerit pe această cale.

Cuprins